

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2023

Bc. Tereza Čeladníková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Osadní výbory v České republice: případová studie

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Tereza Čeladníková

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 5. 2023

Bc. Tereza Čeladníková

Bibliografický záznam

ČELADNÍKOVÁ, Tereza. *Osadní výbory v České republice: případová studie*. Praha, 2023. 96 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Rozsah práce: 161 725 znaků

Abstrakt

Tato práce se věnuje submunicipální demokracii v České republice a v evropském kontextu. Submunicipální demokracie a její jednotky tvoří nejnižší úroveň politických systémů v malých i velkých municipalitách. Jedná se o téma, které dosud bylo prozkoumáno jen na úrovni jednotlivých států a velmi omezeně, přitom se tyto jednotky vyskytují v mnoha zemích Evropy. Součástí práce je přehled typů subkomunálních jednotek v Evropě s jejich základními charakteristikami a dle nich je nastíněna možná typologie, dle které by se subkomunální jednotky v Evropě mohly kategorizovat. Další část práce se věnuje situaci v České republice. Jednotky, které představují submunicipální demokracii v České republice se nazývají osadní nebo místní výbory. Ty jsou zřizovány zastupitelstvy municipalit v místních částech měst a obcí. V práci je zjištěno, jak jsou osadní výbory v České republice legislativně zakotveny, a jsou zasazeny do historického kontextu. Z důvodu dosavadní neprobádanosti tématu byla provedena vícepřípadová studie osadních výborů, jejímž cílem bylo zjistit, jak české municipality k zakládání osadních výborů přistupují, a jaké postavení mají osadní výbory v politickém systému měst a obcí. Bylo rovněž prozkoumáno, jaké vztahy panují mezi zastupitelstvy měst a obcí, osadními výbory a občany místních částí. Pozornost byla věnována i štěpení mezi municipalitami a osadními výbory a tomu, jaké problémy se s existencí subkomunálních jednotek pojí. V rámci výzkumu byla zjištěna i další poznání o funkcích a přínosech jednotek na nižší než obecní úrovni v České republice.

Abstract

This thesis focuses on submunicipal democracy in the Czech Republic and in the European context. Submunicipal democracy and its units form the lowest level of political systems in small and large municipalities. It is a topic that has so far been studied only at the level of individual states and in a very limited way, despite the fact that units are found in many European countries. The paper provides an overview of the types of submunicipal units in Europe with their basic characteristics, and outlines a possible typology according to which submunicipal units in Europe could be categorised. The next part of the thesis deals with the situation in the Czech Republic. The units that represent submunicipal democracy in the Czech Republic are called submunicipal or local councils. These are established by municipal councils in local parts of towns and municipalities. The thesis establishes how

submunicipal councils in the Czech Republic are established and how they are set in a historical context. Due to the previous unexplored nature of the topic, a multi-case study of submunicipal councils was carried out to find out how Czech municipalities approach the establishment of submunicipal councils and what position submunicipal councils have in the political system of towns and municipalities. It also explores the relationship between municipal councils, submunicipal councils and the citizens of local districts. Attention was also paid to the cleavage between municipalities and submunicipal councils and the problems associated with the existence of submunicipal units. The research also identified other insights into the functions and benefits of submunicipal units in the Czech Republic.

Klíčová slova

submunicipální demokracie, osadní výbory, místní části, vládnutí na nižší než komunální úrovni

Keywords

submunicipal democracy, submunicipal councils, local sections, governance at sub-municipal level

Title/název práce

Submunicipal Councils in the Czech Republic: A case study

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Petru Jüptnerovi, Ph.D., za věcné postřehy a připomínky, které vedly k naplnění potenciálu této práce. Rovněž bych moc ráda poděkovala svým rodičům za neustálou podporu po celou dobu mého studia a v neposlední řadě přátelům za oporu a také za korektury práce.

Obsah

Úvod	3
1 Cíle výzkumu	5
2 Metodologie	5
2.1 Výběr vzorku	6
2.2 Sledované proměnné	7
2.3 Sběr dat a metodologické nástroje	8
2.4 Struktura práce	9
2.5 Vymezení pojmů	10
3 Zakotvení submunicipální demokracie v evropském kontextu	11
3.1 Přehled typů submunicipálních jednotek v Evropě	14
3.1.1 Jihovýchodní Evropa	15
3.1.2 Skandinávie	18
3.1.3 Farnosti	21
3.1.4 Polsko	23
3.1.5 Poradní orgány bez právní subjektivity	24
3.2 Společné znaky jednotlivých typů submunicipálních jednotek	25
3.3 Historický vývoj a legislativní vymezení osadních výborů v České republice	26
4 Případová studie osadních výborů v přerovském okrese	30
4.1 Zkušenosti municipalit se zřizováním a rušením osadních výborů	36
4.2 Fungování osadních výborů	39
4.2.1 Nominace kandidátů do osadních výborů	42
4.2.2 Finanční odměna za členství v osadním výboru	48
4.2.3 Finance, prostředky a rozpočet osadních výborů	49
4.3 Vztah mezi občany, osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst	52
4.3.1 Svěřená agenda a pravomoci osadních výborů	52
4.3.2 Vztahy a komunikace mezi občany a osadními výbory	55
4.3.3 Vztahy a komunikace mezi osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst ...	58
4.4 Štěpení mezi municipalitami a místními částmi	62

Závěr.....	65
Summary.....	72
Seznam literatury a zdrojů.....	73
Projekt diplomové práce.....	80
Seznam příloh.....	86

Úvod

Komunální politika bývá považována za nejnižší úroveň vertikálního politického systému ve všech státech. Jak ale ukáže tato práce, v mnoha zemích to neplatí a vyskytují se v nich i prvky demokracie na nižší než obecní úrovni. Tato nejnižší úroveň politického systému bývá označována jako submunicipální, subkomunální nebo subobecní demokracie a její orgány nabývají mnoha podob s rozlišnou mírou autonomie na nadřazených územních celcích. *“Submunicipální jednotky jsou vytvářeny pro řízení úkolů důležitých pro každodenní život občanů v místní komunitě”*. (Skelcher, 2003, s.1) V České republice jsou takovým orgánem osadní výbory, které vznikají v místních částech obcí a měst, a jsou stěžejním tématem tohoto výzkumu.

Téma osadních výborů jsem si vybrala mimo jiné i proto, že jsem se ve své bakalářské práci setkala se štěpením a konfliktem v municipalitě, kdy jedna z místních částí a její osadní výbor stály ve sporu se zbytkem municipality. Vystala mi tedy otázka, jaké pravomoci jsou osadním výborům uděleny, a jakých podob mohou nabývat. Jednalo se o místní část města Přerova Dluhonice, která nesouhlasila s dostavbou dálnice D1, jež povede po estakádě nad částí obce a je kvůli její stavbě nutné zbourat několik obytných domů a jejich obyvatele přestěhovat do nových domů na druhé straně místní části Dluhonice. Pro zbytek města však dostavba dálnice znamená vysvobození z neustálých dopravních kolon ve městě, které mají za následek zhoršení životního prostředí. Osadní výbor se snažil všemi cestami výstavbě zabránit a hrál důležitou roli ve schvalování této stavby. Nakonec, po dlouhých soudních jednáních, byla stavba dálnice povolena. Na tomto případě se ukazuje, že osadní výbory mohou hrát významnou roli při řešení konfliktů v obcích a městech a participují i na rozhodnutích ovlivňujících celostátní politiku.

Subkomunální orgány jsou předmětem mnohých reforem na lokální úrovni politiky v celé Evropě, které mají za cíl změny v místní zastupitelské demokracii. (Kersting, Vetter, 2003) Rozsáhlé reformy, které mimo jiné zahrnovaly i zakládání, rušení nebo vymezení pravomocí subkomunálních jednotek, proběhly například ve Velké Británii, ve skandinávských zemích nebo v Polsku, ve kterém se v současném volebním období řešilo téma, zda subobecním jednotkám přidělit právní subjektivitu. Návrh nakonec nebyl schválen, ale i tento případ demonstruje, že jsou nejnižší složky politického systému předmětem aktuálních debat.

(Serwis Samorządowy PAP, 2023) Submunicipální jednotky rovněž přispívají k decentralizaci státní moci a mohou být i jejím výsledkem. (Hacek, 2013)

Tato práce se pokusí přispět k poskytnutí komplexního obrazu o submunicipální demokracii a přinést nová poznání o této mnohdy opomíjené úrovni politického systému. Nejnižší úroveň vertikálního politického systému je klíčová pro rozvoj a udržování komunity, a tedy i pro kultivaci občanské společnosti. Rozvoj měst a obcí je možný jen tehdy, pokud se v něm občanům bude dobře žít a budou se identifikovat jako občané daného města, obce nebo místní části. (Leary-Owhin, 2020)

Subkomunální jednotky jsou rozšířeny v mnoha zemích Evropy. Dosavadní výzkumy evropské submunicipální demokracie jsou ale omezené pouze na konkrétní státy a neexistuje přehled forem těchto institucí v evropském kontextu. Ani studie týkající se jednotlivých států nejsou podrobné a neposkytují detailní informace o fungování subkomunálních jednotek, jak z legislativních, tak z historických a praktických hledisek. Mezi státy ale existují výjimky, jako příklad bych uvedla Velkou Británii, které se věnuje například Colin Copus (Copus v Hlepas a spol., 2018) a Chris Skelcher (Skelcher, 2003) nebo Polsko, kterému se z komunálního a subkomunálního hlediska věnuje Pawel Swianiewicz (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018). I sousedským radám ve Skandinávii se věnuje více autorů, ve svých článcích se jimi zabývá například Henry Bäck (Bäck, 2003). Dalším státům se již věnuje méně autorů, zmínila bych Mirko Klariče (Klarič, 2022), který se zaměřuje na země jihovýchodní Evropy. Portugalským subkomunálními jednotkám se ve svých studiích věnují Antonio Tavares a Ringa Raudla (Tavares, Raudla, 2018) a řeckým se věnuje Nikolao Hlepas (Hlepas v Hlepas a spol., 2018).

V České republice se subobecními jednotkami – osadními výbory, zabývají akademici z České zemědělské univerzity Jaroslav Čmejrek a Jan Čopík. (Čmejrek, Čopík, 2010) Dále bylo v České republice vytvořeno několik studií, které se osadními výbory však zabývaly pouze jako jedním z okrajových témat a nebyly na tuto problematiku primárně zaměřeny. Navíc byly pojaty pouze z právního hlediska. Z politologického hlediska existuje doposud pouze jedna diplomová práce týkající se submunicipální demokracie v České republice, která se ale nesoustředí na fungování osadních výborů samotných, ale spíše na sídelní strukturu v České republice, její historii, a případová studie osadních výborů je zde provedena pouze v jedné obci. (Kociánová, 2013) Další diplomová práce, která se osadními výbory zabývá, byla napsána na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity a zkoumá

osadní výbory z geografického hlediska. (Kohoutová, 2022) Žádné další závěrečné práce se osadním výborům nevěnují, jen je zmiňují při výčtu všech výborů zastupitelstev obcí.

Ráda bych touto prací poukázala na existenci osadních výborů v České republice, ale také vytvořila přehled evropských subobecních jednotek. Rešerší na počátku výzkumu jsem si ověřila, že je v České republice velmi malé povědomí o existenci subobecních jednotek. Nejsou dosud dostatečně probádané a ráda bych neprozkoumaná, slepá místa zaplnila touto prací a přispěla tak i k většímu povědomí o této formě místní správy.

1 Cíle výzkumu

Byly stanoveny dva hlavní cíle výzkumu k vyplnění neprobádaných míst ve výzkumu subkomunální demokracie a to:

1. Analyzovat přístup českých municipalit ke zřizování a vymezení osadních výborů
2. Zmapovat postavení osadních výborů v politickém systému obcí v České republice

2 Metodologie

Diplomová práce je koncipována jako kvalitativní výzkum. Empirická část této práce je založena na vícepřípadové explorační studii (Jelínková v Nekola a spol., 2011, s. 8) vybraných osadních výborů a jim nadřazených municipalit. Cílem případové studie je podrobné zkoumání vybraného případu a jeho charakteristik. (Hendl, 2005) Jednotlivé zkoumané případy jsou následně vzájemně komparovány a jsou hledány společné charakteristické znaky. Případovou studii jako výzkumný design jsem zvolila kvůli dosavadní neprobádanosti sledovaného tématu a potřeby se přizpůsobit každému zkoumanému případu zvlášť. Nejedná se o jedinečnou případovou studii. (Jelínková v Nekola a spol., 2011, s. 10) Cílem této případové studie je, aby výsledky výzkumu reflektovaly situaci v České republice.

Podkladem pro výzkum je legislativní zasazení osadních výborů v České republice. Jedná se zejména o zákon o obcích, metodiky Ministerstva vnitra a jako dalším podkladem sloužil Registr územní identifikace, adres a nemovitostí (dále zkráceně RÚIAN), zvlášť při výběru výzkumného vzorku. Zaměřila jsem se i na dosavadní zjištění a výzkumy evropské

submunicipální politiky, které jsem v rámci práce shrnula. Všechny dokumenty jsem zkoumala kvalitativní obsahovou analýzou.

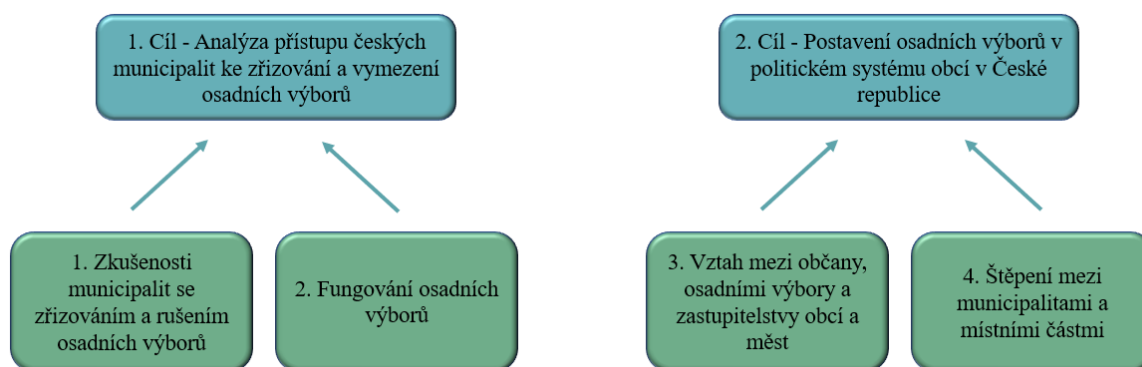
2.1 Výběr vzorku

V České republice neexistuje databáze současných osadních výborů. Žádala jsem o součinnost Odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy Ministerstva vnitra ČR, pod který spadá správa měst a obcí v České republice. Zástupce ředitele odboru mi potvrdil, že nevedou evidenci či databázi osadních výborů a vyjma metodik pro fungování osadních výborů nemají žádné materiály týkající se osadních výborů v České republice. V návaznosti na tato zjištění jsem zvolila metodu výběru výzkumného vzorku osadních výborů a jim nadřazených municipalit regionálně. Potřebovala jsem získat dosažitelný vzorek pro provedení výzkumu. Z důvodu místní znalosti a dostupnosti jsem se rozhodla zvolit okres Přerov, a v něm provést terénní výzkum osadních výborů. Na úplném počátku výzkumu jsem využila vlastní povědomí o existenci osadních výborů ve městech v přerovském regionu. Pro ověření informací a nalezení dalších obcí, které mají zřízeny osadní výbory, jsem využila veřejný dálkový přístup do RÚIAN, v jehož katastrálních mapách se dají identifikovat místní části obcí a měst. Pro ukázkou je v příloze 1 k nahlédnutí snímek obrazovky výseku mapy katastrálního území města Kojetín s viditelnými místními částmi. Místní části se dají identifikovat římskou číslicí před názvem místní části. V případě Kojetína se jedná o I-Město, II-Popůvky, III-Kovalovice. Po přiblížení mapy se před římskou číslicí objeví i název obce. V této ukázce se jedná o Kojetín II Popůvky. (Příloha 2) Po identifikaci všech municipalit, které se dělí na místní části, jsem na webových stránkách či v archivu obcí ověřovala, zda mají nebo měly zřízeny osadní výbory. Seznam všech obcí v přerovském okrese, dělených na místní části se nachází v tabulce 3 ve čtvrté kapitole. Obce, u kterých se z webových stránek nedalo určit, zda se v nich instituce osadních výborů vyskytla, jsem kontaktovala telefonicky. Na základě této rešerše bylo identifikováno sedm obcí se zřízenými osadními výbory v přerovském okrese jak v minulosti, tak v současnosti. Výzkumným vzorkem se tedy stalo sedm municipalit s jejich osadními výbory, kterých je v součtu všech obcí a měst 32.

2.2 Sledované proměnné

K naplnění výzkumných cílů byly stanoveny klíčové proměnné, které byly během výzkumu sledovány. Proměnné byly stanoveny předvýzkumnou rešerší. Při předvýzkumné rešerši byl, kromě analýzy dostupné literatury a zákonů, proveden expertní rozhovor s Jaroslavem Čmejrkem a Janem Čopíkem z České zemědělské univerzity, kteří se fenoménem osadních výborů ve svých pracích zabývají. Rovněž byl osloven Odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy Ministerstva vnitra ČR. Cílem předvýzkumu bylo vytvořit co nejpřesnější obrázek o současném stavu výzkumu a poznání submunicipální demokracie v České republice.

Schéma 1: Výzkumné cíle a sledované proměnné

Zdroj: Autorka práce

Každý výzkumný cíl byl uchopen a byly k němu přiřazeny sledové proměnné, které vedou k naplnění cílů. Proměnné byly seřazeny pro přehlednost do čtyř okruhů.

1. Zkušenosti municipalit se zřizováním a rušením osadních výborů – zda jsou zřizovány v geograficky vzdálených místních částech, zda mají historickou tradici, zda byly zřizovány seshora, směrem od zastupitelstva obce či města nebo zespoda, ze zájmu občanů, zda mají osadní výbory oficiální formu dle zákona o obcích a trvalost osadních výborů
2. Fungování osadních výborů – jak často se schází, kde se schází, zda dělají zápisy, které jsou zasílány na obecní nebo městský úřad, jak probíhá nominace členů do osadních výborů, zda osadní výbory disponují financemi a jaké jsou finanční odměny členů osadních výborů

3. Vztah mezi občany, osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst – jaká je svěřená agenda a pravomoci osadních výborů, jaké panují vztahy a komunikace mezi občany a osadními výbory a vztahy a komunikace mezi osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst
4. Štěpení mezi municipalitami a místními částmi – zda existují konflikty mezi osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst, jaké jsou problematické oblasti agendy osadních výborů

2.3 Sběr dat a metodologické nástroje

Vícepřípadová studie byla založena na obsahové analýze dostupných textů týkajících se osadních výborů v České republice, usnesení zkoumaných zastupitelstev obcí a měst a dostupných zápisů z jednání osadních výborů. Informace o osadních výborech byly rovněž sbírány rešeršemi v místních médiích. Nejvíce informací bylo získáno zejména polostrukturovanými rozhovory s vybranými aktéry z municipalit a osadních výborů.

Nejprve jsem co nejvíce informací čerpala z webových stránek zkoumaných obcí. Některé obce mají volně dostupné zápisy jak ze zasedání zastupitelstva obce, tak i ze schůzí osadního výboru. Zápisy byly zkoumány tematickou analýzou. Následně jsem na webových stránkách hledala kontakty, buď přímo na zaměstnance úřadů, kteří mají agendu osadních výborů ve své gesci, případně jsem oslovila tajemníky úřadů, asistenty starostů či přímo starosty nebo místostarosty dané obce. Nejprve jsem oslovovala elektronickou formou, případně jsem později využila telefonického spojení. Byly dohodnuty schůzky k výzkumnému rozhovoru a zároveň jsem požádala o poskytnutí kontaktů na předsedy osadních výborů. Předsedy osadních výborů jsem následně oslovila rovněž emailem a následně telefonicky.

Bylo provedeno celkem 21 rozhovorů. Sedm z tohoto počtu bylo provedeno se zástupcem města nebo obce, přičemž dva z nich představovali zároveň jak předsedu osadního výboru, tak i zastupitele města či obce. Další rozhovory byly provedeny s předsedy osadních výborů, někteří byli předsedy v minulém volebním období 2018-2022 a někteří v současném 2022-2026. Záleželo na tom, jak rychle jednotlivé obce a města ustanovily osadní výbory a také na tom, kdo měl zájem rozhovor poskytnout. Setkala jsem se i s odmítavými reakcemi, ale výzkumu to neuškodilo, jelikož se mi ostatními rozhovory podařilo naplnit zkoumané téma.

Respondenti byli obeznámeni se sledovaným tématem a s účelem rozhovoru. Pokud byl rozhovor nahráván, byl respondentům předložen informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem. (Příloha 3) Třináct rozhovorů bylo provedeno osobně, šest telefonicky či online hovorem, dvakrát byly otázky na žádost respondenta zaslány emailem. Z nahrávek rozhovorů byly vytvořeny přepisy, které byly následně zkoumány tematickou analýzou. Z rozhovorů, které nebyly nahrávány, byly v průběhu konverzace sepsány poznámky. Všechny nahrávky rozhovorů, poznámky z rozhovorů, emailová korespondence a přepisy rozhovorů jsou uloženy u autorky práce. Scénáře polostrukturovaných rozhovorů se zástupcem města a s předsedou osadního výboru jsou součástí příloh práce.

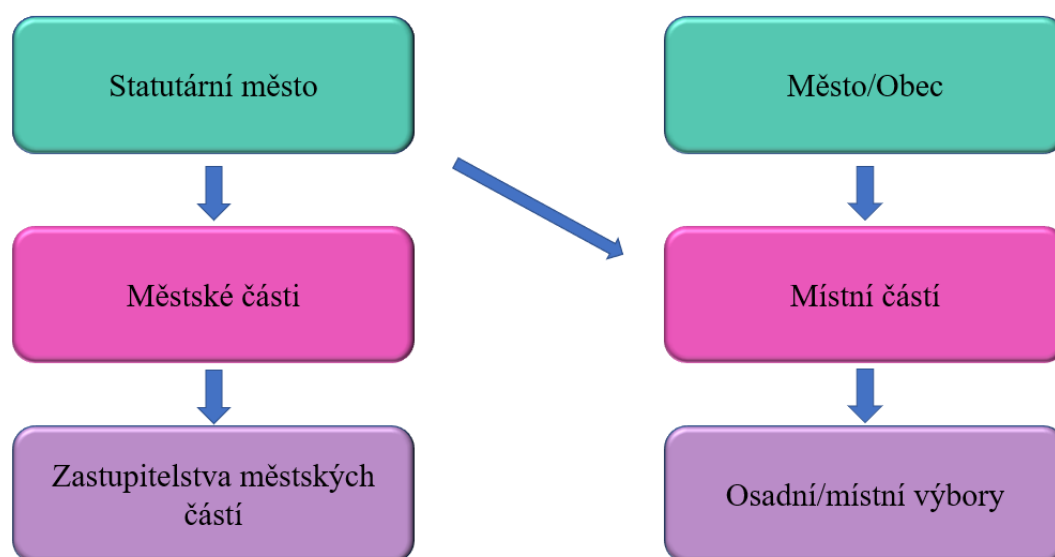
2.4 Struktura práce

V úvodních částech práce je vymezen výzkumný problém, cíle výzkumu a metodologie využitá při průběhu výzkumu a sběru dat. V následující podkapitole jsou vymezeny základní pojmy podstatné pro kontext výzkumu. Ve třetí kapitole je popsáno, co je to submunicipální demokracie, jaké jsou její cíle, přínosy, ale i možné problémy, které její existence může přinášet. Následně je vytvořen přehled evropských zemí, ve kterých můžeme identifikovat prvky submunicipální demokracie a jejich jednotek. Je navržena možná typologie, dle které by se subobecní jednotky mohly kvalifikovat a rovněž je vytvořen přehled, jak se jednotky v jednotlivých státech Evropy nazývají. Dále je popsáno i vymezení a legislativní zakotvení českých subobecních jednotek. Následuje případová studie subobecních jednotek v České republice, která je podrobně zpracována ve čtvrté kapitole. Hlavní zjištění z výzkumu jsou shrnuta v závěru práce.

2.5 Vymezení pojmů

Ve výzkumu je užíváno několik pojmů, které jsou v této podkapitole vysvětleny. Níže je vytvořeno schéma, které graficky zobrazuje situaci s dělením územních celků v České republice. Podobný systém dělení je nastaven i v ostatních státech, ale pro potřeby této práce je podstatné dělení zejména v České republice.

Schéma 2: Dělení územních celků

Zdroj: Autorka práce

V České republice i v dalších zemích existuje rozdíl mezi dělením municipalit, v české terminologii, na městské a místní části. Pro potřeby práce je nutné tento rozdíl vymežit. V České republice se na městské části či městské obvody mohou členit statutární města. Oba názvy jsou přípustné, a označují stejné jednotky. I v ostatních evropských zemích se na městské části mohou členit větší municipality. Na místní části se mohou členit všechny obce a města v České republice, včetně těch statutárních. Zastupitelstva statutárních měst tak mají možnost volby, zda a na jaké celky svá území rozdělí. Orgány městských částí tvoří zastupitelstva městských částí. Orgány místních částí jsou osadní nebo místní výbory (v textu užity i zkratky OV a MV), oba názvy jsou přípustné dle zákona o obcích. O členění obce na části rozhoduje zastupitelstvo obce. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Zákon o obcích stanovuje pouze znaky toho, co může být za část obce označeno. Říká také, že část obce je evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými

v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území. Názvy částí obce jsou většinou odvozeny z názvů zaniklých obcí a osad nebo z názvů historických území, na kterých se tyto části obce rozprostírají. Obec má povinnost nahlásit Ministerstvu vnitra vznik i zánik části obce a jejich názvy. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Možnost zřídit osadní výbor je poté nejsilnějším zákonným projevem existence těchto částí obce. (Ministerstvo vnitra, 2019) Dalším termínem, který se s dělením na menší územní celky pojí, je katastrální území. Katastrální území je technickou jednotkou, která tvoří uzavřený místopisný celek. (Zákon o katastru nemovitostí, 256/2013 Sb.) Místní a městské části většinou kopírují katastrální území, ale existují i výjimky. (RÚIAN, 2023)

3 Zakotvení submunicipální demokracie v evropském kontextu

Submunicipální jednotky, které jsou stěžejním tématem této práce, vznikají v dílčích obecních územích. Dělení municipalit na části je běžnou praxí po celém světě a setkáme se s ním téměř v každé obci. V České republice i v dalších státech, například v Polsku, mají i ty nejmenší obce tendenci se dělit, ať už formálně či neformálně na menší celky, které mají územní celistvost a jsou povětšinou geograficky odděleny od centrální části obce. (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018) Vnitroobecní dělení je obecně považováno za organizační opatření, které přibližuje politické rozhodování občanům, umožňuje přizpůsobit politické procesy potřebám konkrétních území a rovněž může obcím usnadňovat fungování. (Hacek, 2013) V České republice se subkomunální jednotky dělí na městské a místní části. V těchto částech měst může zastupitelstvo města rozhodnout o zřízení zastupitelstva městské části. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Místní část města se mění na městskou část poté, co je zastupitelstvem města rozhodnuto o zřízení zastupitelstva městské části. Orgány tohoto celku jsou v České republice zastupitelstvo, rada, starosta, městský úřad a mohou být zřízeny i další orgány. Městská část je tedy organizační jednotkou města. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Zastupitelstvo města na zastupitelstvo městské části deleguje část přenesené působnosti od státu i část samostatné působnosti. Stejný nebo velmi podobný princip rozlišení, jaký je v České republice platí i pro zbytek Evropy. Jedním z podstatných rozlišovacích faktorů, o kterou ze subkomunálních jednotek se jedná, je právní subjektivita jednotky. Ani to však nemusí být pravidlem a je potřeba hlubšího zkoumání. Městské části a jejich obdoby

můžeme identifikovat ve většině evropských států mimo jiné v Rakousku, Španělsku nebo Slovensku, kde se pro submunicipální jednotky sice užívá název výbor, ale jeho fungování odpovídá zastupitelstvům městských částí v ČR. (Zákon o obecním zřízení, 369/1990 Zb.) Pro všechny státy platí, že dělení na městské obvody probíhá ve větších municipalitách, v některých státech jen v těch úplně největších například v Německu, Nizozemsku či Belgii. V dnešní době neexistuje žádný výzkum, který by zkoumal submunicipální demokracii a období českých osadních výborů v evropském kontextu. Dosavadní texty se týkají pouze konkrétních států a ani tak se nejedná o podrobné výzkumy, ale spíše zasazují submunicipální úroveň do celkového uspořádání komunálního politického systému v daném státě. Konkrétní výzkumy nejnižší složky komunální politiky jsou prozatím velmi omezené, přitom všichni autoři věnující se submunicipální demokracii zdůrazňují význam těchto institucí, ať už jsou formální jako v České republice nebo neformální svazky, jako jsou nejrůznější sousedské spolky. Dle Skelchera jsou subkomunální jednotky vytvářeny za účelem řízení úkonů podstatných pro běžný život v místních komunitách (Skelcher, 2003, s.1), ale v některých systémech tuto funkci zastává komunální úroveň, a v tom případě mají submunicipální jednotky spíše poradní funkci, jak tomu je i v České republice.

Komplikovanost subobecních jednotek tkví i v tom, že se pro ně užívá rozmanitá terminologie. Výzkumnou rešerší bylo zjištěno, že období českých osadních výborů můžeme identifikovat v několika zemích Evropy, takže se nejedná pouze o český fenomén. Submunicipální demokracie v podobě jednotek, které zastupují místní části se v Evropě vyskytují v jihovýchodní Evropě, Skandinávii, Velké Británii, Portugalsku a Polsku. V jihovýchodní Evropě se pro subkomunální jednotky většinou užívají názvy místní komunity nebo místní společenství, ve Skandinávii užívají termín sousedské rady, ve Velké Británii se jedná o bývalé farnosti, pojmenované *parishes*, portugalské *freguesia* a polská *solectwa* a v České republice osadní nebo místní výbory. Každá země volí jiný přístup k pojmenování těchto subjektů. Ke zmapování názvosloví byl vytvořen terminologický přehled subkomunálních jednotek, viz tabulka 1 níže. Jednotlivé státy užívají různé názvy pro subkomunální jednotky, z nichž některé odpovídají historické zkušenosti, jako jsou například farnosti v Portugalsku a Velké Británii. U jiných by se dalo očekávat, že budou užívat stejné názvosloví, protože vychází ze stejné předlohy, jako je tomu u zemí jihovýchodní Evropy, ale není tomu tak. České ekvivalenty názvosloví byly u většiny států přeloženy z anglických ekvivalentů. Výjimku tvoří portugalské *freguesia*, které byly

přeloženy přímo z portugalštiny a v případě Polska je ponechán termín *solectwa*, kvůli komplikovanému českému ekvivalentu vesnice v obci.

Tabulka 1: Terminologie subkomunálních jednotek v Evropě

Název	Státy
Sousedské rady	Dánsko Švédsko Norsko
Osadní/Místní/Obecní výbory	Česká republika Chorvatsko Island
Farnosti	Velká Británie Portugalsko
Sousedství	Srbsko
Místní komunity	Černá Hora Severní Makedonie Slovinsko Bosna a Hercegovina Řecko
Solectwa (vesnice v obci)	Polsko

Zdroj: Autorka práce

Submunicipální jednotky rovněž přispívají k decentralizaci státní moci a mohou být i jejím výsledkem. V případě delegování pravomocí z obecní úrovně na nižší než obecní úroveň, můžeme hovořit o subdecentralizaci. Hacek a Grabner (2013) uvádí, že lze obecné teorie decentralizace přenést na nižší úroveň, kdy v procesu decentralizace stát zastupují obce a obce zastupují dílčí obecní jednotky. Předpokládá se efektivnější politické rozhodování, ke kterému přispívá lokální znalost a orientace v místních problémech. (Hacek, Grabner, 2013) Decentralizace uvnitř obcí by měla vytvořit prostor pro občany a jejich požadavky a přitáhnout jejich zájem. (Hlepas v Hlepas a spol., 2018)

Submunicipální instituce přispívají rovněž k dodržování principu subsidiarity, tedy zásady, že se politická rozhodnutí mají odehrávat na co nejnižším stupni veřejné správy a co nejbližše občanům, pokud je to možné. Princip subsidiarity je i jedna ze zásad Evropské charty místní samosprávy. Fungování subkomunálních jednotek se dá obecně shrnout tak, že jsou zákonem ukotveny rámcově a další nastavení fungování těchto jednotek je ponecháno na jednotlivých municipalitách, které mohou na submunicipální jednotky přenést část svých pravomocí, mohou jim dát vlastní rozpočet nebo je ponechat čistě jako poradní orgán, který má přehled a místní znalost dané části municipality. Prvkem, který se

objevuje u všech typů submunicipálních jednotek, je řízení veřejných úkolů podstatných pro místní komunitu. (Klarič, 2021) V praxi to znamená, že se submunicipální jednotky vyjadřují k prodejům pozemků v místní části, mají zodpovědnost za běžný chod místní části a předávají požadavky a podněty občanů vedoucím orgánům municipalit. Nominace kandidátů do těchto jednotek probíhají buď přímou formou, kdy si své zástupce volí občané místní části nebo nepřímo, kdy členy těchto jednotek nominuje vedoucí orgán obce. Jak už bylo výše zmíněno, v submunicipální politice je podstatné rozlišovat, zda se jedná o městské části či městské obvody nebo zda se jedná o obdoby osadních výborů a místních částí. Tato práce se věnuje výhradně českým osadním výborům a jejich obdobám v zahraničí, nikoli radnicím a zastupitelstvům městských částí.

3.1 Přehled typů submunicipálních jednotek v Evropě

Autorkou práce byla navržena možná typologie a faktory, dle kterých by se mohly evropské subkomunální jednotky klasifikovat. Tyto faktory byly zvoleny na základě rešerše dostupné literatury k submunicipální demokracii v Evropě. Bylo bráno v potaz, zda jsou subkomunální jednotky poradními orgány, zdali mají právní subjektivitu, jestli jsou zřizovány trvale nebo byly součástí systému v minulosti nebo zda byly součástí experimentu při reformách komunální politiky. Dalším faktorem je skutečnost, zdali jsou do těchto jednotek organizovány volby, případně kvazivolby. Pojem kvazivolby v této práci označuje situaci, kdy probíhá mezi občany jednotlivých územích celků nominace kandidátů do subkomunálních jednotek, ale členové těchto jednotek musí být následně jmenováni orgánem municipality. Ten nemusí brát výsledek hlasování mezi občany v potaz. Posledním faktorem pro typologii je, zda jsou subkomunální jednotky zřizovány ve všech obcích daného státu nebo pouze v některých, dle uvážení orgánů obcí a měst.

Tabulka 2: Návrh typologie subkomunálních jednotek v Evropě

Typy	Poradní orgán	Právní subjektivita	Zřízeny trvale	Volby/kvazivolby	Zřízeny ve všech obcích
Poradní orgány bez právní subjektivity (Česká republika, Slovinsko, Řecko)	X		X	X	
Farnosti (Velká Británie, Portugalsko)	X	X	X	X	X
Jihovýchodní Evropa (Srbsko, Chorvatsko, Č. Hora, Sev. Makedonie, Bosna a Hercegovina)	X	X	X	X	
Skandinávie (Dánsko, Švédsko, Norsko, Island)	X			X	
Polsko	X		X	X	X

Zdroj: Autorka práce

Klasifikace subkomunálních jednotek by mohla být podrobnější a mohlo by se vzít v potaz více faktorů, ale vzhledem k omezeným dosavadním výzkumům těchto jednotek by byl vhodný terénní výzkum v jednotlivých státech. Státy byly na základě zvolených faktorů rozděleny do pěti skupin. Na základě výše navržené typologie jsou v následujících podkapitolách konkrétně popsány subkomunální jednotky a jejich charakteristiky v jednotlivých státech.

3.1.1 Jihovýchodní Evropa

V jihovýchodní Evropě je rozvinutá submunicipální samospráva historicky z doby bývalé Jugoslávie. V Jugoslávii se subkomunální jednotky nazývaly místní společenství a zajišťovaly místní veřejné služby. (Klarič, 2021) Tato společenství měla i právní subjektivitu a vlastní rozpočet a byla i uznána jugoslávskou ústavou z roku 1974 jako povinná forma místní samosprávy. (Klarič, 2021) To je důvodem, proč v současné době existují submunicipální jednotky ve většině zemí bývalé Jugoslávie a mají i podobné fungování. (Klarič, 2022) V současnosti se dá obecně o jihovýchodní Evropě konstatovat, že subkomunální samospráva zajišťuje služby pro místní obyvatele a iniciuje aktivity v obci a má zodpovědnost za infrastrukturu. Submunicipální jednotky hrají ve většině jihoevropských států nejvýznamnější roli ve venkovských oblastech. (Klarič, 2022) Systém a nastavení submunicipálního systému v jihovýchodní Evropě je velmi podobný systému

v České republice. Rozdíl oproti českému systému je v tom, že subkomunální jednotky ve skupině států jihovýchodní Evropy mají právní subjektivitu. (Klarič, 2021)

Chorvatské obce a města se dělí na menší dílčí obecní a městské subjekty, to ale neplatí u nejmenších obcí, protože jsou příliš malé a dělení u nich není třeba (Hrženjak, 2011), stejně jako v České republice. Městské části existují ve velkých městech v Chorvatsku, například v Záhřebu, Splitu, Dubrovniku, Rijece a Osijeku, mají silnější pravomoci a jsou zákonem detailněji ukotveny. (Klarič, 2021) Pro tuto práci jsou ale podstatné dílčí obecní subjekty, jejichž název by se dal volně přeložit jako místní výbory či odbory. Následně i v nejmenších obcích vznikají neformální spolky, které rozvíjí místní komunitu, jsou však na přátelské a sousedské úrovni a nedá se tedy mluvit o politickém či zákonném ukotvení těchto spolků. (Hrženjak, 2011)

Pro Chorvatsko je obecně charakteristická vysoká centralizace veřejné správy, proto nemají velké pravomoci ani municipality samotné, takže ani místní části a místní výbory nedisponují zásadními pravomocemi. Místní výbory jsou zakládány v místních částech obcí nebo pro několik těchto místních částí na základě žádosti občanů místní části. (Klarič, 2022) Mají poradní hlas v otázkách komunálních služeb, územního plánování a uspokojování potřeb, které souvisí s životem v dané místní části a komunitě. (Klarič, 2021) Další kompetence, úkoly a nastavení systému jsou na jednotlivých obecních orgánech, které vytvoří vyhlášku či rozhodnutí o jejich zřízení a poli působnosti, stejně jako v České republice. Tím, že je v Chorvatsku roztržštěná struktura municipalit a jsou mezi nimi velké rozdíly ve velikosti a počtu obyvatel, mají i místní výbory různá nastavení. V čele místních výborů stojí předseda a zbývající členové se označují jako rada. Rada je volena jednou za čtyři roky a z jejích členů je následně volen předseda výboru. (Hladová v Jüptner a spol., 2009) Místní výbor se zodpovídá orgánům obce, které mají plnou pravomoc jej kontrolovat a v případě neplnění zadaných úkolů místní výbor rozpustit. Chorvatské místní výbory mají právní subjektivitu. (Klarič, 2021) Hlavními cíli existence místních výborů v Chorvatsku jsou aktivní účast občanů v rozvoji místní komunity a vytvoření mechanismu kontroly občanů k institucím veřejné správy. (Rešetar, 2011) Pro splnění prvního z cílů organizují místní veřejná setkání, referenda, kulaté stoly a další občanské iniciativy a možnosti zapojení občanů do místního života v obci. (Klarič, 2022) O financích pro místní výbory rozhodují orgány obce a vyčleňují pro ně prostředky z vlastního obecního rozpočtu. (Hladová v Jüptner a spol., 2009)

V Srbsku oproti Chorvatsku existují tři typy submunicipálních jednotek, a to volně přeloženo čtvrtě, rajony a sousedství. Tyto jednotky mají stále, stejně jako v době Jugoslávie, právní subjektivitu a jejich cílem je přímé zapojení občanů do demokratických procesů prostřednictvím referend, veřejných shromáždění a iniciativ občanů. (Klarič, 2022) Zřízení těchto jednotek závisí na vůli občanů žijících v dané místní části a také orgánů dané municipality. Financování, jednací řád, přenesení působnosti a další organizační zajištění záleží opět na dané municipalitě. Finance pro tyto jednotky jsou zajišťovány částečně financováním ze samosprávných celků a dále darů od firem a dobrovolných poplatků občanů místní části. (Klarič, 2021) Stejně jako v Chorvatsku i v Srbsku existují i městské obvody, které mají silnější postavení v politickém komunálním systému. (Klarič, 2021)

V Černé Hoře řízení submunicipálních jednotek závisí na jednotlivých obcích a rovněž na vůli občanů takový orgán zřídit. (Lepetič, 2008) Tyto jednotky se nazývají místní komunity, mají právní subjektivitu a jejich hlavní agendou je komunální infrastruktura, řízení iniciativ občanů místní části a zlepšení místních služeb. (Klarič, 2021) Jednotlivé municipality mohou poté libovolně přenést své pravomoci na tyto nižší orgány. V Černé Hoře se jedná zejména o zajištění kultury či sportovních akcí. (Lepetič, 2008) Volby do těchto orgánů poté mohou, ale nemusí probíhat, a orgány mohou organizovat referenda nebo další prvky přímé demokracie. (Klarič, 2021)

V Severní Makedonii existují dva typy subkomunálních jednotek, a to celky městské komunity a celky místní komunity. Jejich existence je upravena zákonem, ale neexistuje povinný typ zřízení. Jejich struktura a fungování závisí na konkrétní municipalitě. (Todorovski, 2001) Hlavní úlohou těchto místních komunit je zlepšení komunikace mezi občany místní části a centrálním vedením obce, potažmo i státem. Jejich postavení je veskrze jako poradní orgán, ale konkrétní obce na ně mohou přenést řízení veřejných místních úkolů. (Todorovski, 2001) Tyto místní komunity rovněž mohou organizovat veřejná setkání a sbírat podněty od občanů. (Klarič, 2022) Ve venkovských oblastech jsou místní komunity důležité, protože hlavně ony zajišťují místní infrastrukturu, služby a rozvoj místního společenství. (Klarič, 2021)

Situace v Bosně a Hercegovině je, nejen co se týká komunální politiky, komplikovaná, protože se země řídí dvěma rozdílnými systémy a je rozdělená na Federaci Bosny a Hercegoviny a Srbské republiky. Federace Bosny a Hercegoviny má v obecních zákonech zahrnuté orgány subkomunální demokracie a jejich existence v obcích je předpokládána.

(Klarič, 2021) Zároveň je v tak složitém politickém systému jako je právě Bosna a Hercegovina pro občany důležité, že mají zřízeny orgány tak blízko občanům a mají se na koho obrátit. (Klarič, 2021) V srbské části Bosny a Hercegoviny existují orgány subkomunální demokracie rovněž, ale nejsou opatřeny celostátním zákonem a jejich zřízení a forma závisí čistě na jednotlivých municipalitách. (Klarič, 2021) Přesto je však i v této části země koncept subkomunálních jednotek rozšířen, ale mají velmi rozdílné fungování. V obou systémech Bosny a Hercegoviny se subobecní jednotky nazývají místní komunity. (Klarič, 2021)

3.1.2 Skandinávie

Ve Švédsku představují subkomunální politiku sousedské rady, které vznikly po rozsáhlém slučování obcí ve Švédsku, které probíhalo v 50. až 60. letech dvacátého století. Po tomto slučování vzniklo téměř 300 z původních přibližně 2500 obcí. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Slučování mělo za následek snížení participace občanů na komunální politice, nedostatek politické kontroly v jednotlivých municipalitách a ohrožení demokracie. (Montin, 1992) Tento problém měl za cíl vyřešit zákon z roku 1980, kterým vznikly sousedské rady a zároveň umožnil vznik dalších výborů pro různé sektory v rámci konceptu uživatelské demokracie, což mělo za cíl zvýšit zájem občanů o komunální politiku, rozvoj místní komunity a větší participaci v lokální demokracii. (Montin, 1992)

Tyto rady měly působit v geograficky vzdálenějších částech obcí a orgány obcí na ně měly přenést část svých pravomocí. Jedná se zejména o oblast volného času, školství, kultury a sociálních služeb. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Volby do sousedských rad byly nepřímé. Členové do sousedských rad byli vybráni politickými stranami a následně byli jmenováni zastupitelstvem obce. (Bäck, 2003) Každá obec si mohla nastavit vlastní systém fungování sousedských rad, proto mezi nimi byly velké rozdíly ve fungování a množství pravomocí. Rozdíly existují i ve financování sousedských rad, kdy některé dostaly poměrnou část obecních prostředků vzhledem k jejich velikosti a některé dostaly finance pouze pro vlastní fungování a provozní náklady. (Bäck, 2003) Tím, že členové sousedských rad byli vybíráni z politických stran, stali se svým složením zrcadlem centrálních obecních orgánů. Vládnoucí strany tak mohly výrazně ovlivňovat složení sousedských rad a tím jejich politické směřování. (Bäck, 2003)

Koncept sousedských rad se ale, i přes zákonné ukotvení, ve Švédsku nikdy příliš nerozšířil. Sousedské rady existovaly pouze ve 32 municipalitách a jejich počet poté spíše kolísal směrem k nižším počtům. (Bäck, 2003) Sousedské rady nesplnily očekávání, která na ně byla kladena při jejich zavedení, ale spíše se zvýšil počet politiků v obcích a běžní občané stejně nedosáhli pocitu větší blízkosti místní politiky. Paradoxně vzniklo ještě více byrokracie a konceptu rad bylo vyčítáno, že nereprezentují místní zájmy, ale spíše stranické zájmy. (Montin, 1992) Proto se poté začalo spoléhat více na sektorové výbory v rámci uživatelské demokracie a sousedské rady upadly do pozadí. (Polinec v Jüptner a spol., 2009)

Dalším z konceptů, který měl za cíl decentralizaci a zvýšení zájmu občanů o místní politiku jsou svobodné komuny. I kvůli tomuto konceptu nedošlo k rozšíření sousedských rad. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Tento koncept funguje tak, že obec může požádat parlament o vyjmutí z působnosti určitých zákonů a nařízení. Obce se nemohly vymanit ze zásadních zákonů státu, ale mohly si požádat o vyjmutí z různých oblastí jako je školství, sociální služby, územní plánování či životní prostředí. (Bäck, 2003) Tento koncept byl implementován jako experiment, jehož výsledkem bylo nakonec přenesení více pravomocí ze státu na jednotlivé municipality. (Polinec v Jüptner a spol., 2009)

Stejně jako ve Švédsku, tak i v Dánsku se subkomunální jednotky nazývaly sousedské rady, ale v současnosti již neexistují v žádné municipalitě. Právo je zřídit měla každá dánská obec a volba členů mohla probíhat přímo i nepřímo. (Bäck, 2005) Sousedské rady byly zkušebně založeny v obci Ejby, kdy po dokončení procesu zavádění sousedských rad pokrývaly celou oblast obce. (Bäck, 2005) Byly vyhlášeny přímé volby, ale stejně jako v České republice, nakonec členy sousedských rad jmenovalo zastupitelstvo obce. Sousedské rady měly poradní hlas a jejich agendu tvořily především lokální témata, týkající se dané části obce. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Další sousedské rady byly zřízeny i v jedné ze svobodných komun. Členové do sousedských rad byli voleni nepřímo a stejně jako ve Švédsku složením zrcadlili složení zastupitelstva obce, což nevedlo ke kýženým výsledkům. (Bäck, 2005) Proto byly sousedské rady i v této obci zrušeny. Sousedské rady byly na zkoušku založeny i v Kodani, nakonec byla zvolena přímá volba členů do těchto rad. (Bäck, 2005) Sousedské rady nezaznamenaly úspěch a bylo mezi občany vyvoláno referendum o jejich zrušení. Občané jejich pokračování odmítli a sousedské rady byly v roce 2000 zrušeny. (Polinec v Jüptner a spol., 2009)

Jedním z důvodů, proč se sousedské rady v Dánsku neuchytily, je současná existence uživatelské demokracie. (Bäck, 2005) Ta byla v Dánsku zavedena na konci sedmdesátých let a byla vzorem i pro Švédsko. Orgánem uživatelské demokracie je uživatelský výbor, který sdružuje uživatele daných veřejných služeb. (Bäck, 2005) Uživatelská demokracie se využívala hlavně v oblasti školství a sociálních služeb. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Tento koncept podporuje zapojení občanů do, pro ně, stěžejních témat a služeb, a tím se potom upozaduje potřeba mít vytvořenou ještě sousedskou radu. (Polinec v Jüptner a spol., 2009)

Další z konceptů, který sousedským radám ubíral na atraktivnosti jsou svobodné komuny. (Bäck, 2005) V Dánsku se obce nejčastěji osvobodzovaly od zákonů v oblasti školství a sociálních služeb. Cílem tohoto konceptu, stejně jako v případě sousedských rad bylo zvýšení úrovně místní samosprávy, efektivnější politické rozhodování a využití lokální znalosti. (Bäck, 2005) Dánsko a Švédsko se vzájemně politicky inspirují a můžeme spatřovat podobnosti ve fungování, minimálně co se týká subobecních jednotek. Dánsko se u Švédska inspirovalo jak u konceptu sousedských rad, tak svobodných komun, naopak Švédsko od Dánska přebralo koncept uživatelské demokracie.

Instituce sousedských rad existovala i v Norsku. Koncept se zde rovněž neuchytil. Sousedské rady některá města zkoušela zakládat v devadesátých letech, ale v žádném z nich nezaznamenaly větší úspěch u občanů. (Bäck, 2005) Členové rad byli jmenováni obecním zastupitelstvem a opět, stejně jako ve Švédsku i Dánsku, se sousedská rada svým složením politicky velmi podobala složení zastupitelstva. Jednotlivé politické strany navrhovaly kandidáty do těchto rad dle poměrného zastoupení v obecním zastupitelstvu. (Bäck, 2005) Zavádění sousedských rad nevedlo ke kýženému výsledku, kterým měla být větší participace občanů na místní politice. Stejně jako v předchozích dvou skandinávských zemích i v Norsku probíhal experiment se zaváděním svobodných komun. (Bäck, 2005) I zde zaznamenal úspěch a vedl k tomu, že byl na začátku devadesátých let změněn zákon a obcím bylo přisouzeno více pravomocí a volnosti v rozhodování. (Bäck, 2005)

I islandská obecní zastupitelstva mohou vytvořit výbor, který se zabývá pouze určitou částí obce. Tento výbor potom zákonně spadá pod ostatní celoobecní výbory. (Polinec v Jüptner a spol., 2009) Nemá specifické pojmenování, ale vzhledem k podobnosti, je pro potřeby této práce zařazen pod sousedské rady. Výbor funguje jako poradní orgán zastupitelstva. Členové těchto výborů mohou být voleni přímo i nepřímo. (Polinec v Jüptner a spol. 2009)

Rozhodnutí o způsobu volby je v gesci každého zastupitelstva. Dalo by se očekávat, vzhledem k podobnosti politiky skandinávských zemí, že by se koncept sousedských rad mohl objevit i ve Finsku, ale není tomu tak. Ve Finsku se objevil pouze koncept svobodných komun.

3.1.3 Farnosti

Submunicipální jednotky ve Velké Británii se nazývají *parishes* nebo *parish councils* a v Portugalsku *freguesia*, což se do češtiny překládá jako občanské nebo civilní farnosti. Pro anglické jednotky je v této práci ponechán nepřeložený název *parishes*, jelikož se jedná o rozšířený termín, a portugalské jednotky jsou přeloženy jako farnosti. Britské i portugalské subkomunální jednotky se vyvinuly z původních farností, které měly spíše církevní funkci, ale postupně se přeměnily na správní jednotky, které zajišťují chod dané oblasti územních jednotek. (Skelcher, 2003) Jedná se o jiný typ submunicipální demokracie než u výše popsaných, ale i farnosti by měly být v této práci zmíněny. V porovnání s českou komunální politikou bychom farnosti označili jako české obce, ale ve Velké Británii i Portugalsku se jedná o nejnižší stupeň komunální politiky.

Anglie a obecně i Velká Británie má úplně jiný systém lokální politiky, ve kterém obce nejsou základní jednotkou, jako je tomu ve většině Evropy. (Wilson, Game, 2011) *Parishes* jsou zařazeny do této práce, protože stejně jako české osadní výbory tvoří až podstupeň základní jednotky komunální politiky. Původ *parishes* sahá už před 19. století, kdy tvořily nejnižší správní jednotky ve Velké Británii. Vyvinuly se z původních farností, které zejména plnily církevní funkci. (Skelcher, 2003)

Ve Skotsku byly v roce 1894 zavedeny přímé volby do *parishes*. (Copus v Hlepas a spol., 2018) V roce 1929 byly *parishes* ve Skotsku zrušeny a byl vytvořen dvouúrovňový systém lokální správy. (Wilson, Game, 2011) V roce 1973 proběhla ve Skotsku reforma místní správy a některé obce se rozhodly založit komunitní zastupitelstva, která ale neměla žádné pravomoci a fungovaly jako poradní hlas. (Wilson, Game, 2011) V roce 1996 byla veškerá víceúrovňová správa na lokální úrovni ve Skotsku zrušena. (Polinec v Jüptner a spol. 2009)

Ve Walesu byly *parishes* zrušeny v roce 1974, ale byly nahrazeny podobným orgánem a to komunitami, do kterých jsou zástupci voleni přímo nebo fungují na principu přímé demokracie jako komunitní shromáždění. (Wilson, Game, 2011) Současně v některých městech byly zřízeny sousedské rady. Tyto subkomunální celky fungují dodnes. V čele

komunit je komunní rada, v nejmenších vesnicích se sejdou všichni občané na komunitním shromáždění. (Copus v Hlepas a spol., 2018) Pro potřeby této práce budou, i přes jiný název, waleské subkomunální jednotky zařazeny stále jako *parishes* pod Velkou Británií jako celek, protože z nich vycházejí a mají stejné postavení jako anglické *parishes*.

V Anglii byly *parishes* jako nejnižší složka místní správy zachovány. K jejich změně v postavení došlo zákonem v roce 1972. (Wilson, Game, 2011) Nejmenší *parishes*, které reprezentují do dvou set voličů mohou pokračovat v tradici, kdy se na rozhodování podílí všichni voliči a jedná se tak o přímou demokracii. (Skelcher, 2003) V tomto případě se poté jedná o farní shromáždění (*parish meetings*). (Copus v Hlepas a spol., 2018) Mezi jednotlivými *parishes* jsou velké rozdíly, některé reprezentují až sto tisíc obyvatel, jiné pouze stovky. V současnosti existuje v Anglii okolo deseti tisíc *parishes*. (Copus v Hlepas a spol., 2018) Větší *parishes* si přímou volbou volí farní radu na čtyřleté volební období. (Skelcher, 2003) *Parishes* jsou financovány z místních daní, ale nemají právní subjektivitu. V jejich gesci je například správa budov, veřejného prostranství, rozvoj místní komunity a mají poradní roli při územním plánování. (Copus v Hlepas a spol., 2018)

Stejně jako ve Velké Británii i v Portugalsku existují jednotky, které bychom do češtiny přeložili jako farnosti, avšak ani zde, nezastávají církevní funkci, i když z ní tyto jednotky vychází. V Portugalsku se tyto nejnižší jednotky komunální správy nazývají *freguesia*. I v tomto případě je systém lokální politiky komplikovaný, stejně jako v Anglii, kdy obec není základní jednotkou komunální politiky. Farnosti jsou v Portugalsku definovány jako poradní orgány v jejichž čele stojí předseda. (Tavares, Teles v Hlepas a spol., 2018) Mezi jednotlivými farnostmi jsou velké rozdíly. Některé farnosti mohou kopírovat celou územní jednotku a jiné územní jednotky mohou být rozděleny na více farností dle místních částí nebo čtvrtí. (Tavares, Teles v Hlepas a spol., 2018) Tím je dána i velká roztržitost v počtu obyvatel, které farnosti zastupují. Farnosti jsou legislativně ukotveny celostátním zákonem a mají právní subjektivitu. (Tavares, Teles v Hlepas a spol., 2018) Orgánem těchto jednotek je farní shromáždění, které je voleno v přímých volbách současně s volbami do vyšších územních celků, které můžeme v českém pojetí nazývat obcemi. (Tavares, Raudla, 2018) Kromě farního shromáždění mají farnosti i výkonný orgán – farní radu. Počet členů farního shromáždění je dán zákonem dle počtu obyvatel farnosti. (Tavares, Raudla, 2018) Farnosti nakládají i s vlastními rozpočty. (Tavares, Teles v Hlepas a spol., 2018) Agendou farností je

zejména správa infrastruktury, správa budov a mohou se také vyjadřovat k plánování a rozvoji územní jednotky. (Tavares, Raudla, 2018)

3.1.4 Polsko

I v Polsku můžeme identifikovat prvky subkomunální politiky. V případě Polska se jedná o *solectwa* (vesnice v obci), *dzielnice* (čtvrť) a *osiedla* (sousedství). *Dzielnice* a *osiedla* jsou městskými subkomunálními jednotkami, a proto nebudou předmětem této práce. Pro tuto práci jsou podstatná *solectwa*, což by se dalo přeložit jako vesnice, ale přesnější termín by byl vesnice v obci, proto budu nadále užívat termín *solectwa*. Polské nejmenší obce se nazývají *gminy*, pro které budu ale užívat název obec, kvůli přehlednosti. *Solectwo* může reprezentovat buď celou územní jednotku, u nás bychom řekli místní část, nebo místní část může být rozdělena na více *solectew* nebo jedno *solectwo* může reprezentovat více místních částí. (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018) *Solectwa* však můžeme v některých případech identifikovat i ve městech. Polské výzkumy subkomunální politiky jsou na vyšší úrovni než v České republice, a navíc mají subkomunální politiku více institucionalizovanou, proto existují data o počtu polských subkomunálních jednotek. V Polsku se nachází přes čtyřicet tisíc *solectew* ve více než dvou tisících obcích. (Ptak v Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018)

Obce nemají povinnost *solectwa* zřizovat, ale je to zažitou a běžnou praxí a jsou zřízeny ve všech obcích a některých městech. Stejně jako v České republice sahá původ těchto jednotek daleko do historie. Vymezení působnosti *solectew* je také zcela v kompetenci obcí a *solectwa* nemají právní subjektivitu. (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018) V čele *solectwa* stojí starosta a rada, kteří jsou voleni v přímých volbách na veřejných schůzích občanů. Obce nemají povinnost distribuovat na *solectwa* část obecních peněz, ale jsou k tomu státem vybízeny a ve valné většině obcí se finance distribuují a *solectwa* tak nakládají s vlastním, i když malým rozpočtem. (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018) Agendou těchto jednotek je správa dané místní části a řešení lokálních problémů. (Swianiewicz v Hlepas a spol., 2018)

3.1.5 Poradní orgány bez právní subjektivity

Do této skupiny spadají státy Česká republika, Slovinsko a Řecko. V této kapitole je popsána slovinská a řecká subkomunální demokracie.

Ve Slovinsku, stejně jako v České republice a v dalších státech, odlišují místní a městské části a jejich orgány. Fungování obou je velmi podobné situaci v České republice. Orgánem místních částí ve Slovinsku je místní komunita, kterou vede volená rada, složená z občanů žijících v dané místní části. (Hacek, 2013) Místní komunity nemají právní subjektivitu a mají spíše poradní hlas. (Hacek, 2013) Místní komunity mohou navrhnout rozhodnutí, která se týkají dané části obce. Podílejí se na řízení místních úkolů, zajišťují některé místní služby, spravují komunální infrastrukturu, obecní majetek a zajišťují kulturní a společenské vyžití v místní části. Tyto úkoly jsou na místní jednotky převedeny z obecních zastupitelstev většinou obecní vyhláškou či jiným statutem. Místní komunity mohou organizovat veřejná shromáždění či referenda, ve kterých se mají možnost vyjádřit všichni občané daného celku. (Klarič, 2021) Financování místních jednotek je jako obvykle zajišťováno z obecních rozpočtů. Čím více své agendy obec přeneše na místní jednotky, tím větší by měla být i finanční dotace od orgánů obce. (Klarič, 2021) Rozhodování o financování místních komunit náleží ale čistě orgánům obce a není upraveno žádným celostátním nařízením. (Hacek, 2013) Slovinsko má propracovanější systém místních jednotek, než je v České republice. Subkomunální jednotky jsou zákonem více zakotveny, ale i tak je jedinou zákonem danou pravomocí místních komunit předkládat zastupitelstvu své návrhy a připomínkovat návrhy opatření. Rozdíl je ale v tom, že obce ve Slovinsku na místní komunity přenášejí více pravomocí a funkcí. (Hacek, 2013)

Řecké submunicipální jednotky nesou v menších městech a venkovských oblastech název místní společenství nebo místní komunity. Ve velkých městech existují městské obvody nebo okrsky. (Klarič, 2021) Místní komunity vznikají v mnoha obcích, protože po slučování obcí v Řecku vznikly jednotky, které byly původně tvořeny až 25 samostatnými územními jednotkami. Z toho důvodu vznikla potřeba decentralizace politického rozhodování na subkomunální úrovni, protože vzdálenější územní celky od centra obce byly opomíjeny. (Hlepas v Hlepas a spol., 2018) V čele místních komunit stojí předseda a shromáždění, kteří jsou voleni v přímých volbách. (Klarič, 2021) Volební období kopíruje volební období obce. Místní komunity nemají svěřené výrazné pravomoci od municipalit a mají opět spíše poradní roli. Nadřazené obce, i když mohou, v praxi pravomoci na nižší jednotky nedelegují. (Klarič,

2021) Některé obce distribuují místním komunitám část obecního rozpočtu, jiné si rozpočty ponechávají ve vlastní gesci. (Hlepas v Hlepas a spol., 2018) Místní komunity nemají právní subjektivitu a mohou pouze formulovat návrhy k záležitostem, které se jejich místní částí přímo dotýkají, jako je správa majetku, správa veřejného prostranství, územní plánování nebo kulturní akce. (Klarič, 2021)

3.2 Společné znaky jednotlivých typů submunicipálních jednotek

U všech typů submunicipálních jednotek můžeme identifikovat několik dalších společných znaků, které nebyly zařazeny do typologie. Subkomunální jednotky jsou vytvářeny na teritoriálním základu, v geograficky vzdálenějších částech obcí, ale v některých případech mohou pokrývat celé území obce včetně centra. Subkomunální jednotky jsou financovány z obecních rozpočtů nebo jiných nadřazených územních jednotek. Ve většině zemí jsou zákonem ukotveny jen rámcově a bývá jim ponechána velká variabilita ve fungování. Nadřazené územní jednotky mohou fungování submunicipálních jednotek konkretizovat vlastními vyhláškami nebo vytvořit zvyklosti, dle kterých poté systém funguje. Každá municipalita je jiná a má odlišné potřeby, proto je rozhodnutí o nastavení systému ponecháno orgánům územních jednotek. Do naprosté většiny subkomunálních jednotek se konají volby nebo kvazivolby. Buď jsou zástupci subkomunálních jednotek nominováni nadřazeným orgánem nebo jsou nominováni politickými stranami a následně nadřazeným orgánem jmenováni do funkce. V druhém případě probíhají volby v dané místní části nebo se v místní části konají kvazivolby, při kterých jsou voleni kandidáti do subkomunálních jednotek. Kandidáti jsou poté jmenováni nadřazeným politickým orgánem. Z rešerše vyplynulo, že submunicipální jednotky nemají úspěch a trvalé fungování, pokud jsou do nich zástupci voleni nepřímou formou, kdy členy navrhuje zástupci politických stran zastoupených ve vedení města. Takové jednotky poté zrcadlí složení zastupitelstva obce a při řešení důležitých záležitostí pro místní část jdou zastupitelstvu obce “na ruku” a nefungují jako zástupci občanů, ale spíše jako prodloužené ruce politických stran u moci. Kromě států jihovýchodní Evropy a farností ve Velké Británii a Portugalsku nemají subkomunální jednotky právní subjektivitu a fungují jako poradní orgány obce. Jejich nejčastější agendou je kultura, místní infrastruktura, územní plánování a komunikace s občany dané územní jednotky. Tímto shrnutím společných znaků subkomunálních jednotek v Evropě je ukončen

evropský přehled a další kapitoly a podkapitoly se budou věnovat již pouze situaci v České republice.

3.3 Historický vývoj a legislativní vymezení osadních výborů v České republice

Současné české osadní výbory vznikly v roce 2000 zákonem o obcích. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Do praxe byly ve většině zkoumaných municipalit uvedeny v následujícím volebním období 2002–2006. Jedná se o třetí období v historii české komunální politiky, ve kterém jsou osadní výbory nebo jejich obdoba součástí obecního zřízení. Od roku 1967 do pádu komunismu v roce 1989 existovaly v České republice občanské výbory, které spadaly pod výbory národní. (Zákon o národních výborech, 69/1967) Tyto občanské výbory byly zřizovány ve městech a střediskových obcích nebo i dalších obcích, u kterých to bylo nutné kvůli územní rozlehlosti obce. Potřeba vzniku těchto orgánů vznikla po státem přikázaném a rozsáhlém slučování obcí v šedesátých a sedmdesátých letech. (Zákon o národních výborech, 69/1967) Jednotlivé obce si po slučování potřebovaly udržet vlastní identitu, což bylo pro občany důležité. Členové těchto výborů byli voleni na dobu pěti let na veřejných shromáždění občanů. (Zákon o národních výborech, 69/1967) Tím je podobnost k dnešním osadním výborům ukončena. V praxi to byly výbory, které převážně dohlížely na dodržování socialistického smýšlení a byly nástupcem uličních výborů. Uliční výbory existovaly od padesátých let sloužily ještě více k dohledu a kontrole než výbory občanské. U těch můžeme rovněž spatřovat prvky rozdělení správy na více úrovních, reálně byly ale zakládány za jiným účelem, o kterém tato práce není, a proto nejsou dále popsány. Prapůvod současných osadních výborů však sahá ještě mnohem dál do historie. Osady byly jako součást obcí uznány již Stadionovým prozatímním obecním zřízením z roku 1849. Osady představovaly nejnižší správní jednotky. (Čopík, 2014) České obecní zřízení z roku 1864 uznalo osady jako součást obcí s vlastní právní subjektivitou a právem na samosprávu. (Čopík, 2014) Osady se vyznačovaly vlastním majetkem a byly geograficky odděleny od zbytku obce. V čele osady stál právě osadní výbor, který přímou volbou zvolili občané osady. Volební období bylo stejně jako dnes čtyřleté a kopírovalo volební období do obecních zastupitelstev. (Čmejrek, Čopík, 2010) V čele osad nestál předseda, ale osadní starosta, který disponoval i rozpočtem pro osadu. Osadní výbory byly zrušeny nařízením

v roce 1941. (Čmejrek, Čopík, 2010) V roce 1960 došlo ke změně pojmenování osad na části obce, které používáme dodnes. (Čopík, 2014) Z této historie vyplývá, pro dnešní dobu již poměrně zastaralý název osadní výbory, i když mnohé ze současných místních částí v minulosti osadami nebyly. V minulých letech došlo k doplnění zákona a dnes je přípustný i název místní výbory, který spíše odpovídá současné situaci.

Tyto výbory jsou legislativně ukotveny v zákonu o obcích. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Z rozhovoru s experty na osadní výbory s Jaroslavem Čmejrkem a Janem Čopíkem z České zemědělské univerzity vyvstalo, že vidí dva hlavní přínosy a cíle osadních výborů. Prvním cílem by měla být možnost participace občanů na politickém rozhodování i na nejnižší úrovni, jelikož občané osadních výborů se mohou cítit zapomenuti či odstrčeni, například z důvodu geografické odčleněnosti od zbytku municipality nebo z důvodu řešení problému, který se týká jen jejich části obce a zbytku ne. To může být například nedostatek vody, zvýšený ruch z pozemních komunikací či nedostatečná dopravní obslužnost, což jde ruku v ruce s geografickým odloučením místní části. Druhým z cílů osadních výborů by mělo být přiblížení úřadů, pošty a dalších institucí, které jsou v centrální části města či obce, občanům místních částí. (Čmejrek, Čopík, 2022) Myšlena je tím například hromadná cesta na úřad pro starší občany anebo zavedení pojízdných úřadů. Ty by například jednou měsíčně vyjely do vzdálenějších částí města a občané by se nemuseli složitě dopravovat do centra obce. Jak se ale ukáže v empirické části této práce, tento cíl je v současnosti velmi vzdálen realizaci.

Pro osadní výbory platí i některá z obecných pravidel pro všechny výbory zastupitelstva obce. Výbory zřizuje zastupitelstvo obce jako iniciativní a kontrolní orgány. Zastupitelstvo má v obci povinnost zřídit finanční a kontrolní výbor. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) V obcích, v jejímž územním obvodu žije dle sčítání lidu alespoň deset procent občanů hlásících se k jiné než české národnosti, musí zastupitelstvo obce zřídit i výbor pro národnostní menšiny. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Obecně pro výbory platí, že předsedou výboru musí být člen zastupitelstva obce, to ale neplatí právě u předsedy osadního výboru. Předseda osadního výboru, jako jediného výboru zastupitelstva, nemusí, ale může, být členem zastupitelstva obce. Musí být občanem dané místní části a musí být jmenován zastupitelstvem obce. Dle zákona o obcích musí být předsedovi osadního výboru uděleno na zastupitelstvu slovo, pokud o to požádá. Má tedy silnější postavení než veřejnost nebo další členové osadního výboru, zároveň ale jiné pravomoci v zastupitelstvu nemá.

Dále pro výbory zastupitelstva obecně platí, že se zodpovídají zastupitelstvu obce a plní

úkoly zadané zastupitelstvem obce. Počet členů výboru musí být lichý a usnesení výboru se bere za platné, pokud je pro nadpoloviční většina všech členů výboru. Výbory se schází dle potřeby. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Další podmínky pro výbory zastupitelstva obce zákonem nejsou stanoveny. Většina obcí v České republice tak ustanovuje pouze dva povinné výbory, finanční a kontrolní. Ze zkoumání vyplynulo, že některé obce zřizují ještě výbory kulturní či sportovní a samozřejmě osadní, které jsou předmětem tohoto výzkumu. Dalším orgánem, který může v obcích působit jsou komise, které zřizuje rada města a které se jí odpovídají.

Zasazení samotných osadních výborů je v zákonu velmi stručné a ustanovuje pouze ve dvou paragrafech, 120 a 121, že v místních částech obce může zřídit zastupitelstvo obce osadní výbor. Jedná se tedy o nepovinný výbor zastupitelstva obce. Osadní výbory jsou dobrým prostředkem pro občany žijící ve vzdálenějších částech obce, aby mohly prezentovat a prosadit své zájmy v zastupitelstvu obce. *“Jejich úloha je iniciativní a kontrolní a předznamenává výlučné začlenění jejich činnosti do vnitřních záležitostí obce, protože nemohou zastupitelstvu (svému zřizovateli) pomáhat v ničem jiném, než ve výkonu samostatné působnosti.”* (Ministerstvo vnitra, 2019, s. 38) Zastupitelstvo obce nemusí osadní výbor zřizovat, může jej kdykoliv zrušit bez udání důvodu a může kdykoliv měnit jeho personální obsazení volbou nebo odvoláním člena. Kompetence osadního výboru se omezují pouze na tu část obce, ve které působí. (Ministerstvo vnitra, 2019)

Osadní výbor může vzniknout pouze v zastupitelstvem uznané části obce, podle § 27 zákona o obcích. Lze zřídit i jeden osadní výbor pro více částí obce naráz, nicméně všechny tyto části musí být uznané zastupitelstvem obce. Zároveň zastupitelstvo obce není nijak omezováno ve vytváření výborů jako takových, takže by byla teoreticky možnost zřídit výbor i pro jiné jednotky obce, které nejsou uznanou místní částí, například pro velké sídliště a podobně. (Ministerstvo vnitra, 2019) Funkci předsedy takového výboru by musel vykonávat člen zastupitelstva obce, což u osadních výborů není povinností. S takovou praxí jsem se ale ve výzkumu osadních výborů nesečkala.

Dělení obce na menší územní jednotky s sebou přináší jak výhody, tak samozřejmě může přinášet i nevýhody. Jednou z nevýhod, může být, že ač se alespoň část politické moci a rozhodování přesune blíž k občanům, mohou mít občané pocit, že se jedná jen o další mezistupeň, přes který musí řešení problému projít, než se dostane přímo k těm, kteří reálně drží moc. (Morlan, 1982)

Osadní výbor musí tvořit minimálně tři členové a celkový počet členů osadního výboru určuje zastupitelstvo obce. Členem osadního výboru se může stát občan obce, který má trvalý pobyt v dané části obce a jmenuje ho zastupitelstvo obce. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) Dle Metodického doporučení Ministerstva vnitra ČR k činnosti územních samosprávných celků z roku 2019, část 3.1, která se zabývá výbory a komisemi samosprávných celků, kapitoly šesté, zákon záměrně neupravuje to, jak se mají ustavovat členové osadních výborů. Je na každé municipalitě, jak si volby či pouze jmenování členů osadního výboru nastaví. Konečné slovo má vždy zastupitelstvo obce, které členy výboru a předsedu výboru, dle zákona o obcích, jmenuje. (ministerstvo vnitra, 2019) V praxi to funguje tak, že se na zastupitelstvu obce hlasuje nejprve o vytvoření osadních výborů a většinou na nadcházející schůzi se jmenují členové výboru a předseda výboru. Pokud se jedná o municipalitu, ve které se koná hlasování občanů místních částí o kandidátech do osadních výborů, proběhne hlasování mezi prvním a druhým zasedáním zastupitelstva obce. Zastupitelstvo obce může výsledek hlasování ignorovat.

Předsedu osadního výboru jmenuje zastupitelstvo obce z členů osadního výboru. Požádá-li předseda osadního výboru na zasedání zastupitelstva obce o slovo, musí mu být uděleno. (Zákon o obcích 128/2000 Sb.) Zákon poté osadnímu výboru ukládá několik pravomocí, a to předkládat zastupitelstvu obce, radě obce a výborům návrhy týkající se rozvoje části obce a rozpočtu obce. Dále se osadní výbory mohou vyjadřovat k návrhům zastupitelstva a rady obce, pokud se týkají jejich části obce. Mohou se vyjadřovat i k připomínkám a podnětům, jež předkládají občané dané místní části obce orgánům obce. (Zákon o obcích 128/2000 Sb.) Jiné pravomoci a povinnosti zákon o obcích osadním výborům neukládá.

Zastupitelstvo obce nemusí, ale může určit pravidla pro jednání osadních výborů. Tak jako výbor zastupitelstva by měl osadní výbor pořizovat zápisy z jednání, které by měl archivovat a zasílat zastupitelstvu města. Dle metodiky Ministerstva vnitra ze zákona vyplývá, že má osadní výbor právo vyjadřovat se k prodejm pozemků v dané místní části a obec je povinna předkládat osadnímu výboru návrhy na opatření týkající se dané místní části. Obec poté nemá ze zákona povinnost ke stanovisku osadního výboru přihlížet, protože se jedná pouze o poradní orgán zastupitelstva obce. *“Místní výbory jsou iniciativní a kontrolní orgány Zastupitelstva, organizující místní iniciativu občanů. Jejich základním cílem je budovat v místech zřízení občanskou společnost, soudržnost a solidaritu a zároveň vytvářet pevnou*

vazbu k městu jako celku. Jejich posláním je také spolupodílet se na rozvoji místa, v němž působí, s přihlédnutím k jeho zvláštnostem.” (Město Přerov, 2019, s. 1)

Dle metodiky Ministerstva vnitra by osadní výbory neměly být oprávněny nakládat s financemi a rozhodovat o investicích. To je ale rozšířenou praxí, jak ukáže praktická část této práce. Dalšími cíli osadních výborů je zajištění běžného fungování části obce a také kulturní a společenské vyžití. Rovněž posílení místní komunity, participace občanů a prosazování principu subsidiarity. (Ministerstvo vnitra, 2019)

4 Případová studie osadních výborů v přerovském okrese

V okrese Přerov se nachází celkem 105 obcí (ČSU, 2021), z toho se 17 obcí dělí na místní části nebo části obce. Oba termíny jsou zákonem uznané a v praxi využívané. Jak už bylo zmíněno, místní část je území obce se samostatnou řadou čísel popisných a zároveň ve většině případů bývá geograficky oddělena od zbytku obce. Současně mívá vlastní katastrální území, ale nemusí to být pravidlem. V běžném životě můžeme místní části nejsnadněji identifikovat tím, že při vjezdu do místní části je na dopravní značce označující začátek a konec obce dovětek, například Přerov – Henčlov, Lipník nad Bečvou – Loučka. Přikládám plánec města Přerova s vyznačenými místními částmi, na kterém se dají identifikovat i katastrální území jednotlivých částí města.

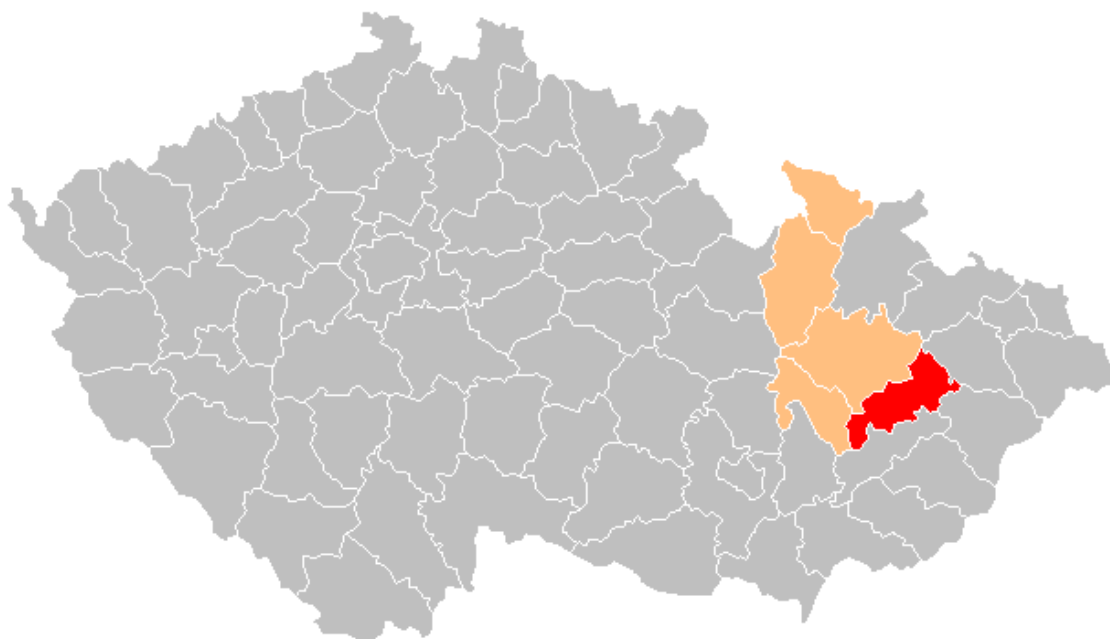
Obrázek 1: Město Přerov a jeho místní části

Zdroj: Město Přerov

V přerovském okrese se na místní části dělí obce Běloutín (místní části Kunčice, Lučice, Nejdek), Beňov (Prusy), Brodek u Přerova (Luková), Černotín (Hluzov), Dolní Újezd (Skoky, Staměřice), Hustopeče nad Bečvou (Hranické Loučky, Poruba, Vysoká), Lazníky (Svrčov), Lobodice (Cvrčov, Chrbov), Olšovec (Boňkov), Veselíčko (Tupec), Vlkoš (Kanovsko) a města Přerov (I-Město, II-Předmostí, III-Lověšice, IV-Kozlovice, V-Dluhonice, VI-Újezdec, VII-Čekyně, VIII-Henčlov, IX-Lýsky, X-Popovice, XI-Vinary, XII-Žeravice, XIII-Penčice), Hranice (I-Město, II-Lhotka, III-Velká, IV-Drahotuše, V-Rybáře, VI-Valšovice, VII-Slavíč, VIII-Středolesí, IX-Uhřínov), Kojetín (I-Město, II-Popůvky, III-Kovalovice), Lipník nad Bečvou (I-Město, III-Nové Dvory, V-Podhoří, VI-Loučka, VII-Trnávka), Potštát (Boškov, Kovářov, Kyžlířov, Lipná) a Tovačov (I-Město, II-Annín). (RÚIAN, 2023) Je přiložena mapa České republiky se zvýrazněným okresem Přerov, pro lepší představu o zkoumané oblasti a její velikosti. Oranžovou barvou je zvýrazněn Olomoucký kraj a červenou poté okres Přerov, který pod Olomoucký kraj spadá.

Obrázek 2: Okres Přerov

Zdroj: Wikipedie.cz

Na místní části se dělí 16 % procent obcí v přerovském okresu. Z těchto sedmnácti obcí, které se na místní části člení, jsou osadní či místní výbory zřízeny v pěti z nich: v Přerově, Hranicích, Lipníku nad Bečvou, Kojetíně a Dolním Újezdu. Dříve byly zřízeny osadní výbory i v Tovačově a v Potštátu¹. Osadní výbory jsou nebo byly zřízeny ve 41 % municipalit, které se na místní části dělí. Z celkového počtu 105 obcí v přerovském regionu se subobecní orgán vyskytl v 6,5 % případech. Osadní výbory jsou nebo byly zřízeny ve všech šesti městech okresu. Z toho vyplývá a rovněž z dosavadních získaných informací, že osadní výbory jsou zakládány spíše ve větších městech. V malých obcích může být důvodem pro nezakládání výborů i to, že v nich je vůbec problém sestavit kandidátky pro volby do zastupitelstev obcí, natož aby se další minimálně tři členové zapojili do osadního výboru. Zároveň v menších obcích a městech je více pravděpodobné, že se občané místní části dostanou do samotného zastupitelstva. To se ve velkých městech nebo obcích stát nemusí. Takže v těchto obcích často platí, že kdo má zájem se do místní politiky zapojit, rovnou kandiduje do zastupitelstva obce, a je velká pravděpodobnost, že bude zastoupena i místní část obce, pokud o to její občané mají zájem. Střední a velká města mají obvykle více místních částí než menší obce s jednou či dvěma částmi. Proto se zde osadní výbory zakládají častěji, protože zastoupení občanů místní části v zastupitelstvu obce nemusí být samozřejmé.

¹ V době výzkumu se jedná o znovuoobnovení osadního výboru v Potštátu

Tabulka 3: Zkoumané municipality

OBEC (počet obyvatel ²)	MÍSTNÍ ČÁST	POČET ČLENŮ OSADNÍHO VÝBORU	POČET OBYVATEL MÍSTNÍ ČÁSTI	% PODÍL OBYVATELSTVA MČ VŮČI CELÉ OBCE	KOLIK % OBYVATELSTVA OBCE TVOŘÍ MÍSTNÍ ČÁSTI
Přerov (41 169)	Čekyně	5	659	1,6 %	23,4 %
	Dluhonice	5	349	0,8 %	
	Henčlov	5	546	1,3 %	
	Kozlovice	5	617	1,5 %	
	Lověšice	5	516	1,3 %	
	Lýsky	5	178	0,4 %	
	Penčice	5	306	0,7 %	
	Popovice	5	250	0,6 %	
	Předmostí	5	4028	9,8 %	
	Újezdec	5	895	2,2 %	
	Vinary	5	745	1,8 %	
	Žeravice	5	574	1,4 %	
Hranice (17 495)	Lhotka	3	91	0,5 %	15 %
	Velká	5	443	2,5 %	
	Drahotuše	7	1514	8,7 %	
	Rybáře	3	25	0,1 %	
	Valšovice	3	135	0,8 %	
	Slavíč	3	298	1,7 %	
	Středolesí	3	71	0,4 %	
	Uhřínov	3	56	0,3 %	
Lipník nad Bečvou (7 826)	Nové Dvory	5	220	2,8 %	14,1 %
	Podhoří	5	308	3,9 %	
	Loučka	5	460	5,9 %	
	Trnávka	5	115	1,5 %	
Kojetín (5 837)	Popůvky	3	166	2,8 %	5,3 %
	Kovalovice	3	147	2,5 %	
Dolní Újezd (1206)	Dolní Újezd	5	554	46 %	54 %
	Skoky	5	337	27,9 %	
	Staměřice	7	291	24,1 %	
	Skala ³	3	24	2 %	
Potštát (1 170)	Lipná ⁴	5	93	7,9 %	7,9 %
Tovačov (2 411)	Annín ⁵	7/3	116	4,8 %	4,8 %

Zdroj: Autorka práce, ČSÚ, RÚIAN

² Zdroj: ČSÚ

³ Neoficiální místní část, počet obyvatel získán od zastupitelky Dolního Újezdu

⁴ Výbor existoval v období 2012-2016, v době výzkumu se jedná o jeho obnovení

⁵ Výbor existoval v období 2008-2013

Největším městem okresu je město Přerov, které ale netvoří přirozené centrum regionu, jak by se mohlo zdát. Je to z důvodu blízkosti dalších velkých měst, Olomouce a Zlína. Přerovský region je jednou z oblastí s vysokou nezaměstnaností a dalšími socioekonomickými problémy. Město Přerov je zároveň jediným statutárním městem okresu. Dělí se na třináct místních částí, včetně centrální části Přerov Město. Největší z místních částí – Předmostí je velkým sídlištěm a bydlí zde přes čtyři tisíce obyvatel. Tím pádem má tato místní část i více než dvakrát více obyvatel než jiné zkoumané obce a města, které se dále dělí na místní části. Pětičlenný místní výbor zastupuje velké množství občanů v porovnání s ostatními zkoumanými osadními a místními výbory. Zároveň je ale nutné podotknout, že Předmostí je přímo napojeno na město a nejedná se tak o typickou místní část, která je běžně od centrální části města vzdálena. Avšak i Předmostí, stejně jako další přerovské místní části, bylo před rozsáhlým slučováním obcí v šedesátých a sedmdesátých letech samostatnou obcí. Po převratu v roce 1989 se místní části rozhodly zůstat pod samosprávou města Přerova. Ve třech místních částech proběhla v devadesátých letech referenda o odloučení od Přerova, ale v žádné z nich nebylo odloučení odhlasováno. (Magistrát města Přerova, 2010) Nejdlehlější místní částí jsou v případě Přerova Penčice, které se nachází osm kilometrů od centra města. Tím, že je Přerov statutárním městem, má dle zákona o obcích právo zřídit městské části. Této možnosti využívá jen minimum z 26 statutárních měst v České republice. Například město Přerov by ze svých místních částí mohlo zřídit části městské, ale nevyužívá této možnosti, jelikož by se jednalo o velmi malé územní jednotky a nebylo by to přínosem. Z tohoto důvodu v Přerově zůstávají místní části a místní výbory.

Druhým největším městem okresu jsou Hranice a tvoří tak druhé větší středisko, do kterého lidé jezdí za lékaři, na úřad či na nákup. Přestože není nikterak velkým městem (bydlí zde přibližně 17 500 obyvatel) dělí se na devět místních částí. Místní části Hranic jsou výrazně diferencované počtem obyvatel. V nejmenší místní části Rybáře bydlí 25 obyvatel, zatímco největší část Drahotuše má přes patnáct set občanů. (ČSÚ, 2021) Místní části byly k Hranicím připojeny rovněž slučováním obcí v sedmdesátých letech. Dalším městem regionu je Lipník nad Bečvou, který prosperuje i z turistického ruchu. K Lipníku jsou připojeny čtyři místní části, které přímo nepřiléhají k městské zástavbě. Stejně jako v případě většiny místních částí byly dříve samostatnými obcemi. Město Kojetín se dělí na tři místní části a rozléhá se téměř na hranicích přerovského okresu. Místní občané využívají spíše služby města Kroměříž, které je ke Kojetínu blíže než Přerov. Místní části Kojetína Popůvky

a Kovalovice byly do roku 1974 samostatnými vesnicemi. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023) Po převratu v roce 1989 pouze tyto dvě místní části zůstaly pod městem Kojetín a dalších pět obcí se osamostatnilo.

Město Potštát se nachází na hranici vojenského újezdu Libavá v nejdlehlší části přerovského okresu. Člení se na pět místních částí – Potštát Město, Boškov, Kovářov, Kyžlířov a Lipnou. Město Tovačov prosperuje krom jiného i z vyhlášeného místního rybníkářství. Má pouze jednu přidruženou místní část Annín, která leží jen kilometr od města. Dolní Újezd je jedinou zkoumanou municipalitou, která není městem. Skládá se ze tří místních částí – Dolní Újezd, Staměřice a Skoky. Tyto části byly v minulosti samostatnými vesnicemi, ale byly sloučeny do jedné při rozsáhlém slučování obcí v roce 1976 a po revoluci se vzhledem k velikosti jednotlivých částí nerozpojily. (Obec Dolní Újezd, 2023) Z přehledu a rešerše zkoumaných municipalit vyplývá, že současné místní části měst a obcí bývaly samostatnými obcemi a po revoluci se rozhodly zůstat pod správou větších municipalit. V některých místních částech se občané rozhodli zůstat pod správou většího města místním referendem. V jiných částech, kvůli velikosti a počtu občanů neměli občané možnost volby, a museli zůstat součástí větší municipality.

Z tabulky 3 výše lze identifikovat, kolik procent občanů osadní výbory zastupují a kolik procent obyvatel žije v místních částech měst a obcí. Kromě Dolního Újezdu, který je výjimkou, a občané jsou rozprostřeni rovnoměrně mezi jednotlivé místní části, se jedná pouze o desetiny nebo jednotky procent vzhledem k velikosti celé municipality. Mohlo by se zdát, že se jedná o zanedbatelné množství občanů, ale když se zaměříme na to, kolik procent z celku tvoří místní části v součtu všech, již se dostaneme k počtu občanů, který by neměl být opomíjen. I když v místních částech nežije mnoho občanů a může se zdát, že osadní výbory jsou jen doplňkovým orgánem, následné kapitoly ukáží, že tomu tak není a osadní výbory mohou hrát výraznou roli v lokální politice. Výše umístěná tabulka 3 by mohla být přínosem i pro samotné aktéry z přerovského okresu, protože v průběhu výzkumu bylo zjištěno, že nemají přehled o tom, ve kterých obcích a městech jsou osadní výbory založeny.

4.1 Zkušenosti municipalit se zřizováním a rušením osadních výborů

Ve zkoumaných municipalitách se přístupy ke zřizování a historické zkušenosti s osadními výbory liší. K přehlednosti je vytvořena níže umístěná tabulka, která zahrnuje důležité proměnné získané při výzkumu a kategorizuje zkoumané municipality dle získaných zjištění o jejich zřízení.

Tabulka 4: Přístupy ke zřízení osadních výborů

	Zřízeny ve všech místních částech	Trvalé osadní výbory	Výbor zřízen kvůli řešení konkrétní záležitosti	Zřízen ze zájmu občanů	Zřízen z iniciativy města/obce	Výbor sdružující osadní výbory
Přerov	X	X			X	X
Hranice	X	X			X	
Lipník nad Bečvou	X	X			X	
Kojetín	X	X		X		
Dolní Újezd ⁶	X				X	
Potštát			X	X		
Tovačov	X			X		

Zdroj: Autorka práce dle informací získaných z rozhovorů s aktéry

V Hranicích byly zřízeny osadní výbory zastupitelstvem města ve všech místních částech v roce 2002. Prvotní impulz ke zřízení vzešel od vedení města, ale bylo to dáno i tím, že v Hranicích již před vznikem zákona o obcích v roce 2000 fungovaly podobné orgány, se stejnou agendou, které se nazývaly místní komuny, které fungovaly již od devadesátých let. (Organizační pracovnice pro OV Hranice, 2023) V Hranicích jsou osadní výbory tradiční a očekává se jejich znovuoobnovení v každém volebním období. Stejná situace je i v Lipníku nad Bečvou. Předchůdci osadních výborů zde vznikly po revoluci a poté pokračovaly jako osadní výbory. (Předseda OV v Trnávce, 2023)

V Dolním Újezdu se ve volebním období 2022–2026 zastupitelstvo obce rozhodlo, že osadní výbory podpoří, s cílem zapojení co největšího počtu občanů do obecní politiky. Osadní výbory byly zřízeny ve všech místních částech, včetně té centrální. Navíc zřídili osadní

⁶ V minulém volebním období byl zřízen pouze osadní výbor v místní části Skoky

výbor i v neoficiální místní části Skala. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Výbor v této místní části je podle zastupitelky Dolního Újezdu a zároveň předsedkyně osadního výboru ve Staměřicích zřízen dle zákona o obcích, což ale zákonu odporuje. Zákon o obcích udává, že osadní výbory mohou vzniknout pouze zastupitelstvem uznaných místních částech. (Zákon o obcích, 128/2000 Sb.) V dalších dvou neoficiálních místních částech Mokř a Lubeň zájem o zřízení výboru nebyl. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) V předchozích volebních obdobích fungoval osadní výbor pouze v jedné místní části Skoky. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023)

V Kojetíně mají osadní výbory dlouhou tradici a s jejich znovuzřízením se po komunálních volbách automaticky počítá. (Organizační pracovnice pro OV Kojetín, 2023) První osadní výbory vznikly nedlouho po jejich uzákonění. Již od roku 1990 se občané místních částí snažili rozvíjet místní komunitu a zapojovat se do místních záležitostí v rámci neoficiálních výborů. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023) Vznik osadních výborů vzešel od občanů místních částí, kteří měli zájem zapojit se do chodu obce oficiální formou. Vzhledem k velikosti místních částí jsou osadní výbory pouze tříčlenné. (Organizační pracovnice pro OV Kojetín, 2023)

V Potštátu se historicky osadní výbory v místních částech nezakládaly. Osadní výbor byl zřízen pouze v místní části Lipná ve volebním období 2012–2016. V současném volebním období 2022–2026 se jedná o jeho znovuoobnovení.⁷ (Místostarostka Potštátu, 2023) Ostatní místní části nemají o zřízení osadního výboru zájem, pokud by zájem měly, město by je dle slov místostarostky podpořilo. Blízkost ostatních místních částí k centru města a dobré spojení cyklostezkou či nefrekventovanou silnicí jsou důvodem, proč v ostatních místních částech zájem o zřízení výborů není. (Místostarostka Potštátu, 2023) Zároveň je Potštát velmi malé město a místní části kromě Lipné, která je vzdálená pět kilometrů, nepociťují odříznutí od zbytku města. Místostarostka Potštátu během rozhovoru ale dodala, že by byla ráda, kdyby osadní výbory v místních částech vznikly a jejich členové se zapojili do organizování kulturního vyžití v místních částech a budování místní komunity. Tato agenda je pouze na vedení města, které ale nemá kapacitu organizovat společenské akce v každé místní části. (Místostarostka Potštátu, 2023) Pokud ale nebude zájem občanů, je bezpředmětné něco zřizovat či je do organizace nutit. (Místostarostka Potštátu, 2023)

⁷ K 5. 4. 2023 nebylo o zřízení osadního výboru rozhodnuto

Dalším z důvodů, proč osadní výbory nejsou nastálo zřízeny a v místních částech o ně není zájem je, že se ve většině volebních období podaří do zastupitelstva města dostat kandidujícím občanům z každé místní části. V současném volebním období 2022–2026 tato situace právě nastala. (Místostarostka Potštátu, 2023) V předchozím volebním období se to nepodařilo, ale na tuto skutečnost se dle místostarostky při sestavování kandidátních listin v obci myslí, a jsou snahy dát kandidáty z jednotlivých místních částí na taková místa na kandidátních listinách, aby pro ně bylo reálné se do zastupitelstva dostat. Osadní výbor v Lipné byl založen z důvodu budování nového vodovodu. (Místostarostka Potštátu, 2023) Dříve v místní části vodovod nebyl, ale kvůli suchu musel být vybudován a bylo to velké téma pro všechny obyvatele Lipné. Iniciativa ke zřízení výboru vzešla od budoucího předsedy výboru a město mu poté vyšlo vstříc a výbor zřídilo. (Místostarostka Potštátu, 2023) V době psaní práce se jedná o znovuoobnovení osadního výboru v Lipné. Tentokrát je hlavním důvodem plánovaná stavba několika větrných elektráren v blízkosti místní části. (Místostarostka Potštátu, 2023)

V Tovačově byl osadní výbor zřízen v jediné místní části Annín od roku 2008 do roku 2013. (Starosta Tovačova, 2023) Toto období je průnikem dvou volebních období 2006–2010 a 2010–2014. Výbor byl v prvním volebním období sedmičlenný, ale následně začal zájem o účast ve výboru opadat a v posledních letech měl nejnižší možný počet členů dle zákona o obcích, tedy tři. (Starosta Tovačova, 2023) V čele výboru se za dobu existence vystřídali dva předsedové. Osadní výbor se vedení města rozhodlo založit s cílem zapojit místní část Annín do kulturního dění v Tovačově a lepší informovanosti občanů. (Starosta Tovačova, 2023) K ukončení činnosti osadního výboru vedl dle slov starosty Tovačova, postupný nezájem o organizaci kulturních akcí, všeobecné dění v místní části a nezájem občanů v činnosti výboru pokračovat. Návrh na zrušení výboru podali samotní členové osadního výboru. Zastupitelstvo města Tovačova návrh projednalo a schválilo ukončení činnosti výboru. (Starosta Tovačova, 2023) O obnovení výboru se dle slov starosty v současnosti neuvažuje, pokud by byl ale v místní části zájem o jeho znovuzřízení, vedení města by jej podpořilo. (Starosta Tovačova, 2023)

V Přerově osadní výbory (od roku 2019 místní výbory, po úpravě zákona obcí a následnému přejmenování) fungují od volebního období 2010-2014. (Město Přerov, 2023) Proto bude v souvislosti s osadními výbory v Přerově užíván současný název místní výbory. V předchozích volebních obdobích fungovaly v Přerově komise místních částí zřizované

radou města. (Město Přerov, 2023) Tyto komise fungovaly na stejném principu jako osadní výbory, jen měly podle předsedy místního výboru v Újezdci ještě slabší postavení než výbory místní, hlavně po finanční a investiční stránce.

V Přerově se kromě místních výborů zastupitelstvem města zřizuje i výbor pro místní části, který sdružuje předsedy jednotlivých místních výborů. Dále je členem výboru i organizační pracovník z městského úřadu. (Přerov, Usnesení z 3. zasedání Zastupitelstva města) Postavení tohoto výboru je jiné než postavení místních výborů a řídí se pravidly pro výbory zastupitelstva města obecně. V čele tohoto výboru již musí stát člen zastupitelstva města. (Město Přerov, 2019) Proto je předsednictvím vždy pověřen ten předseda místního výboru, který je zároveň i členem zastupitelstva. Dosud se vždy zastupitel mezi předsedy místních výborů objevil a souhlasil i s převzetím funkce předsedy výboru pro místní části. (Předseda MV v Čekyni, 2023) Situace, že by mezi předsedy místních výborů nebyl žádný zastupitel dosud nenastala a není ani navrženo, jak by se v tomto případě postupovalo. (Předseda MV v Čekyni, 2023) Cílem tohoto výboru je usnadnění komunikace mezi jednotlivými místními částmi a centrálním vedením obce. Zároveň si zde předsedové výborů sdílí své zkušenosti, navrhují řešení problémů a domlouvají se na společných postupech. (Organizační pracovnice pro MV Přerov, 2023) Z rozhovorů s předsedy místních výborů vyplynulo, že existenci tohoto slučovacího výboru hodnotí pozitivně a žádná negativa jsem během provedených rozhovorů nezaznamenala. Výbor se schází přibližně jednou za dva měsíce a z jednání jsou pořizeny zápisy zveřejněné na webových stránkách města Přerova. (Město Přerov, 2023) Předseda místní části Čekyně a zároveň bývalý předseda výboru pro místní části dodal, že na schůzkách tohoto výboru sesbírá za všechny výbory požadavky a dále je přednáší na zastupitelstvu nebo na dotyčném odboru.

4.2 Fungování osadních výborů

Pozornost je v této kapitole věnována běžnému fungování osadních a místních výborů, nominaci kandidátů do výborů a finančním stránkám osadních výborů.

V potštátském osadním výboru Lipná, který fungoval v období 2012-2016, osadní výbor pořizoval zápisy z jednání a zápisy byly následně i zasílány na městský úřad. V současné době jsou ale již vymazány z archivu, a nejsou tak k dispozici. (Místostarostka Potštátu, 2023) V Potštátu se členové osadního výboru Lipná scházeli v místní hasičské zbrojnici. Schůze se konaly, když bylo potřeba řešit instalaci vodovodu. (Místostarostka Potštátu,

2023) V Kojetíně se osadní výbory schází na řádných schůzích jednou až dvakrát za dva měsíce, hlavně před jednáním kojetínského zastupitelstva a poté se konají mimořádné schůze osadních výborů. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) Plán řádných zasedání a plán činnosti osadních výborů schvaluje zastupitelstvo města. (Organizační pracovnice pro OV Kojetín, 2023) V Kojetíně jeden osadní výbor zápisy pořizuje ze všech jednání a zasílá je na městský úřad, druhý výbor zasílá jen zápisy ze schůzí, na kterých se členové usnesou na stanoviscích, která je třeba předat městskému úřadu.

V Lipníku nad Bečvou městský úřad po osadních výborech zápisy ze zasedání osadního výboru nevyžaduje. (Předseda OV v Trnávce, 2023) Někteří předsedové zápisy dělají, jiní si zapisují jen poznámky. Oficiální zápis nebo usnesení osadní výbory dělají pouze v konkrétních agendách, které potřebují odeslat na městský úřad. Osadní výbory mají zřízeny úřadovny, buď ve zvláštní budově v majetku města nebo v bývalé škole či kulturním domě. Osadní výbory se schází dle potřeby. (Předseda OV v Podhoří, 2023)

Hranické osadní výbory mají až na jeden rovněž zřízeny úřadovny. V místní části Rybáře se osadní výbor schází v tamním restauračním zařízení, jelikož se jedná o velmi malou místní část s přibližně 25 obyvateli, není zde budova ve vlastnictví města, která by jako úřadovna osadního výboru mohla sloužit. (Předseda OV v Rybářích, 2023) Výbory se schází také přibližně jednou za měsíc a poté na mimořádných zasedáních. (Předseda OV ve Středolesí, 2023) Zápisy z jednání některé osadní výbory pořizují a zasílají na městský úřad, jiné je pouze pořizují, ale na městský úřad nezasílají, zbylé výbory oficiální zápisy nepořizují vůbec. Bývalý místostarosta v minulosti předsedy výborů vyzval k zasílání zápisů, ale další kroky v tomto nepodnikal a ke změně nedošlo. (Předseda OV v Rybářích, 2023) Současné vedení města Hranice by chtělo provést reformu osadních výborů a vytvořit metodiku činnosti a fungování osadních výborů, jejímž obsahem by byla i povinnost pořizování a zasílání zápisů z jednání osadních výborů. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) Co však osadní výbory dodávají a co se považuje za doklad jejich činnosti je půlroční přehled činnosti, který slouží také pro vypočítání odměny členů osadního výboru. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023)

Obrázek 3: Půlroční přehled činnosti komisí a výborů v Hranicích

MĚSTO HRANICE

Přehled činnosti komise – výboru za 2. pol roku 2022
Název výboru - komise: _____

Tajemník výboru - komise: _____
Předseda výboru - komise: _____

Podklad pro schůzi rady města:
 Podklad pro zasedání zastupitelstva města:

1. Datum schůze	2. Projednávané body	3. Počet členů celkem	4. Počet přítomných členů celkem	5. Počet přítomných nečlenů ZM	6. Nepřítomní členové (jmenovitě) <u>výboru - komise</u>
Σ					

Hranice, dne: _____

Zpracoval: předseda výboru/ podpis předseda komise /podpis

Celková částka k rozdělení jednotlivým členům výborů – komisí (ne členů zastupitelstva města) dle množství a kvality vykonané práce = Σ (sloupec 5) x 200,- Kč

Zdroj: Město Hranice

V Přerově místní výbory mají povinnost zápisy z jednání tvořit a následně je doručovat na městský úřad. Ten je poté vyvěšuje na městských webových stránkách, stejně jako zápisy ze zasedání výboru pro místní části. (Město Přerov, 2019) Výbory se schází na pravidelných jednáních přibližně jedenkrát za měsíc a následně organizují účelové mimořádné schůze. Všechny místní výbory mají ve svých místních částech zřízeny úřadovny. Město Přerov má vytvořenou metodiku fungování místních výborů, ta upravuje jejich práva a povinnosti nad rámec zákona o obcích. (Město Přerov, 2019) Metodika se nazývá Zásady činnosti místních výborů statutárního města Přerova, a jak lze vidět v tabulce 5 níže, jedná se o výjimečný prvek v institucionalizaci osadních výborů v České republice. Metodika konkretizuje a rozšiřuje znění pravidel a pravomocí místních výborů dle zákona o obcích, zejména v oblasti postavení výborů a jejich působnosti. Zásady činnosti určují, že místní výbory jsou zřizovány pětičlenné a výbor je usnášeníschopný, pokud je na jednání přítomna nadpoloviční většina členů, tedy tři. Usnesení výboru je platné, pokud s ním souhlasí nadpoloviční většina všech členů, takže stejně jako v předchozím případě tři členové. (Město Přerov, 2019) Výbory se dle zásad činnosti mají scházet jednou až dvakrát za dva měsíce a z jednání mají být pořizovány zápisy, které mají obsahovat průběh jednání, hlavní body diskuse a výsledek hlasování o projednávaných návrzích. Zápis má být poté do deseti dnů odeslán na městský úřad. Zápis je poté v anonymizované podobě vyvěšen na web města Přerova. (Město Přerov,

2019) Zásady činnosti ukládají i povinnost orgánům města a to „*Návrhy a iniciativní připomínky jsou základními nástroji, kterými místní výbor komunikuje s výše uvedenými orgány o představách a názorech občanů, žijících v části obce, pro kterou byl zřízen. Orgány města jsou povinny se návrhům a iniciativním připomínkám místních výborů věnovat s patřičnou péčí, přijmout odůvodněné rozhodnutí a místní výbory o rozhodnutí informovat.*“ (Město Přerov, 2019, s. 2)

Tabulka 5: Institucionalizace osadních výborů⁸

	Metodika fungování osadních výborů	Povinnost zápisů z jednání osadních výborů	Úřadovny osadních výborů	Pravidelná jednání	Jednání dle potřeby	Index institucionalizace osadních výborů
Přerov	X	X	X	X	X	5
Hranice			X	X	X	3
Lipník nad Bečvou			X		X	2
Kojetín		X		X	X	3
Potštát		X			X	2

Zdroj: Autorka práce dle informací získaných z rozhovorů s aktéry

V tabulce výše byl vytvořen přehled ostatních zkoumaných měst a vytvořena jednoduchá bodová škála jejich institucionalizace. Za každé souhlasné pole byl městu udělen jeden bod. Z toho vyplývá, že největší organizace osadních či místních výborů je ve městě Přerov. Následují města Hranice a Kojetín. Nejméně institucionalizované jsou osadní výbory ve městech Lipník nad Bečvou a Potštát.

4.2.1 Nominace kandidátů do osadních výborů

Každá ze zkoumaných municipalit zastává jiný přístup k výběru členů do osadních či místních výborů. V některých výborech jsou členové pouze jmenováni zastupitelstvem, v jiných probíhají kvazivolby do osadních výborů. Termín kvazivolby je použit z toho důvodu, že i když proběhne mezi občany místních částí hlasování o kandidátech do osadních výborů, musí poté nominanty jmenovat zastupitelstvo obce. Ve všech zkoumaných municipalitách se běžně pro nominace členů do osadních výborů užívá termín volby do

⁸ Do přehledu není zahrnut Tovačov, z důvodu, že osadní výbor byl zrušen v roce 2013 a nejsou známe všechny podrobnosti a rovněž není zahrnut Dolní Újezd, jelikož se v době výzkumu osadní výbory ustavují

osadních výborů, i když se jedná o kvazivolby. Tím, že je termín volby do osadních nebo místních výborů mezi aktéry používán, je využit i pro potřeby této práce. Jak už bylo ale zmíněno, i když se v praxi užívá termín volby do osadních výborů, nemůžeme na tyto volby pohlížet stejně jako na jiné volby konané v České republice dle zákona o volbách. Jedná se o volby kandidátů do osadních výborů, kteří jsou poté navrženi ke jmenování zastupitelstvu obce. Předseda místní části Dluhonice u Přerova použil termín pseudovolby, protože zastupitelstvo města teoreticky nemusí na výsledky voleb brát ohled a jmenovat členem osadního výboru kohokoliv. V praxi se to ale neděje, a v každé ze zkoumaných municipalit zastupitelstvo jmenuje členy osadních výborů vítězné kandidáty dle výsledku hlasování v místních částech.

Organizaci voleb ve zkoumaných municipalitách má na starosti bývalý předseda osadního výboru, jako osoba pověřená. V Přerově a Lipníku nad Bečvou na volby dohlíží i pověřená osoba z městského úřadu. V Lipníku nad Bečvou se v posledních volbách jednalo o místostarostu města, který se buď voleb přímo účastnil nebo vyzvedl hlasovací urnu, kterou následně odvezl na městský úřad, kde se hlasy sčítaly. Sčítání hlasů měl na starost právě místostarosta společně s úředníky městského úřadu. (Předseda OV v Podhoří, 2023) V Přerově probíhají volby nejvíce institucionalizovaně ze všech zkoumaných obcí. Po schválení vzniku místních výborů na zasedání zastupitelstva města je uloženo radě města a příslušným oddělením magistrátu zajistit volbu členů a předsedy místních výborů. (Přerov, Usnesení z 2. zasedání Zastupitelstva města) Současně s odsouhlasením založení jednotlivých místních výborů je v Přerově, jako jediné zkoumané obci, zřízen i výbor pro místní části. V Přerově volby organizuje magistrát města. V letošním roce 2023 volby ve všech místních částech proběhly 20. ledna. Ve dvou místních částech v Lýskách a Čekyni volby neproběhly, protože se přihlásilo jen pět kandidátů do pětičlenného výboru. (Přerovský deník, 2023) Kandidatury musely být odevzdány do 30. prosince na magistrát města. Ten poté vytvořil volební lístky pro jednotlivé části, které doručil v den voleb do volebních místností. Ty byly otevřeny od 10 do 20 hodin. (Město Přerov, 2023) Po sečtení hlasů byli na třetím zasedání zastupitelstva města zvoleni předsedové a členové místních výborů, dle výsledků voleb. Zároveň byl zastupitelstvem města schválen předseda výboru pro místní části a složení tohoto výboru. (Přerov, Usnesení z 3. zasedání Zastupitelstva města)

V Potštátu volby do osadního výboru Lipná neprobíhaly. Tím že byl zřízen účelově, a jedná se o malou místní část, se občané domluvili na tom, kdo by se chtěl účastnit a budoucí předseda, který byl ve věci neaktivnější, k sobě našel čtyři další členy výboru. (Místostarostka Potštátu, 2023) Kdokoliv, kdo se chtěl stát členem výboru, se jím stát mohl. Stalo se tak na hromadné schůzi občanů místní části. (Místostarostka Potštátu, 2023)

V Dolním Újezdu se volby do osadních výborů rovněž nekonaly. Cílem vedení města bylo, aby kdokoliv, kdo má zájem podílet se na rozvoji obce, měl možnost. Z toho důvodu vznikl i osadní výbor v místní části Dolní Újezd. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Do osadních výborů se mimo jiné přihlásili občané, kteří například nebyli zvoleni do zastupitelstva obce či členové opozičních politických stran. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Dolní Újezd je malá obec, panuje v ní přátelské prostředí a jedná se o krásný příklad principu subsidiarity a co nejvíc přímé demokracie. Stejně tak se nekonaly volby do tovačovského osadního výboru v Annínu. Kandidáty do tohoto výboru navrhli občané místní části, nebo vyjádřili zájem samostatně. (Starosta Tovačova, 2023) Zastupitelstvo města poté navržené a přihlášené kandidáty schválilo, a z nich jmenovalo i předsedu osadního výboru. (Starosta Tovačova, 2023)

Naopak v Kojetíně se volby do osadních výborů konají pravidelně. Město do způsobu voleb nezasahuje a způsob volby a jejich organizaci přenechává na rozhodnutí místních částí. (Organizační pracovnice pro OV Kojetín, 2023) V Popůvkách probíhají volby na veřejné schůzi občanů místní části, kdo má zájem kandidovat se přihlásí dosluhujícímu předsedovi osadního výboru, který připraví soupisku kandidátů. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) Občané mohou udělit tři hlasy, stejně jako je počet členů výboru. Zvoleni jsou poté kandidáti s největším počtem hlasů. Kdo bude předsedou se domluví zvolení členové mezi sebou. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) V Kovalovicích mají jiný přístup k volbám a to, že bývalá předsedkyně sezve občany na veřejnou schůzi, na které se navrhnou členové výboru, kandidát musí být na schůzi přítomný a musí s kandidaturou souhlasit, poté se volí zvednutím ruky. Tamější výbor má již několik volebních období stejné složení, takže se jedná jen o formalitu. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023)

Zajímavým fenoménem, který se vyskytl v minulých obdobích v Hranicích a Lipníku nad Bečvou byla nominace jakéhokoliv občana do osadního výboru i bez jeho schválení či vědomí. Vznikaly tak situace, že byl výbor zvolen, ale několik zvolených členů svou účast ve výboru po volbách odmítlo. (Předseda OV ve Lhotce, 2023) Poté se postupovalo tak, že

se do výboru dostal další kandidát dle počtu hlasů. Tato situace byla podle slov několika předsedů velmi nešťastná, proto se v tomto či minulém volebním období rozhodli pro změnu systému. Nyní se v obou městech tvoří kandidátní listina dopředu, ale některé místní části umožní dodatečné přihlášení kandidáta i přímo na volební schůzi. (Předsedkyně OV v Drahotuších, 2023) V Hranicích nejsou městem volby upraveny. Zastupitelstvo města pouze stanoví termín, do kterého bývalý předseda musí nahlásit výsledky voleb, a místním částem pouze poradí, jak je zvykem volby organizovat například v jiných místních částech. (Organizační pracovnice pro OV Hranice, 2023) Z toho důvodu je forma voleb v Hranicích nejrozmanitější. V některých místních částech jsou na veřejné schůzi navrženi tři zástupci a poté se volí zvednutím ruky. V dalších částech bývalý předseda roznesl po místní části do schránek lístky, přes které se kandidáti přihlásili. Poté byla vytvořena kandidátní listina a proběhla volba. V jiných částech byl na společné schůzi občanů připraven dokument se jmény. Občané se podepsali buď pro návrh nebo proti návrhu. Následně byly podpisy dosluhujícím předsedou sečteny.

Volby předsedů osadních výborů probíhají ve většině místních částí mezi nově zvolenými členy osadního výboru. V několika místních částech přímo voliči ve volebním lístku vyznačí, koho by si přáli za předsedu nebo je za kandidáta považován člen s nejvyšším počtem získaných hlasů. I tak se ale kandidát může předsednictví vzdát a zvolený výbor se dohodne, kdo bude funkci vykonávat. Pro přehlednost byla vytvořena tabulka, ve které je vyznačeno, ve kterých municipalitách probíhají volby do osadních výborů. U těch, ve kterých byly volby zaznamenány je vyznačeno, kdo je jejich organizátorem a zda je ve všech místních částech stejný systém volby.

Tabulka 6: Nominace kandidátů na členy osadních výborů

	Bez přímé volby	Pořádané přímé volby	Organizovány městem	Org. městem a osadními výbory	Org. osadními výbory	Stejný systém voleb v místních částech
Přerov		X	X			X
Hranice		X			X	
Lipník nad Bečvou		X		X		
Kojetín		X			X	
Potštát, Tovačov, Dolní Újezd	X					

Zdroj: Autorka práce dle informací získaných z rozhovorů s aktéry

Ve všech zkoumaných municipalitách je řešen problém nezájmu občanů o kandidaturu do osadních výborů nebo následné nízké volební účasti. Výjimkou ve volební účasti jsou dvě lipenské místní části, ve kterých dosluhující předseda výboru obešel v určeném čase s volební urnou celou obec dům od domu. To v obou částech přineslo rekordní volební účast až kolem 95 %. (Předseda OV v Podhoří, 2023) Stačilo, že za celou domácnost odevzdal volební lístky jeden zástupce. Tím, že volby do osadních výborů nejsou vázány žádným zákonem, je jejich průběh volnější než u oficiálních voleb. V žádné ze zkoumaných místních částí nebyl zaznamenán problém s manipulací voleb nebo volebními podvody. Pokud se volby nekonají na schůzi, jsou volební lístky rozdány přesně dle počtu obyvatel. (Předseda OV v Trnávce, 2023) Tyto dvě lipenské místní části jsou však opravdu výjimkou. V jiných místních částech se volební účast pohybuje v nižších desítkách procent. V některých místních částech nejsou údaje o volební účasti dostupné, protože tento faktor při volbách neřešili, ale například z Přerova jsou přesná čísla a volební účast se v jednotlivých místních částech pohybovala od 4 % do 39 %.⁹ (Město Přerov, 2023) Ukázka výsledku hlasování občanů přerovské místní části Žeravice viz obrázek 4 níže. Vzhledem k nízkému zájmu občanů o kandidaturu do osadních výborů se složení výborů v jednotlivých volebních

⁹ 4 % volební účast byla v místní části Předmostí, která přímo přiléhá k Přerovu, takže zde osadní výbor není pro občany tak významný, jako v odlehlejších místních částech

obdobích příliš nemění. Změny ve složení výborů přichází většinou ve spojitosti s generační obměnou. Tato teze se nedá ale zobecnit na všechny zkoumané osadní výbory. V některých je nezáměr o kandidaturu spojen se spokojeností občanů se stávajícím výborem. Někteří z předsedů osadních výborů zastávají názor, že občané nemají o účast ve výborech zájem, protože výbor má jen omezené pravomoci a může rozhodovat o minimu finančních prostředků. Tato domněnka ale není ničím potvrzena.

Obrázek 4: Ukázka výsledku hlasování o členech místního výboru

Výsledky voleb do Místního výboru v místní části Přerov - Žeravice

Poř.č.	Počet hlasů	Příjmení	Jméno	Pořadí
1	81	Švec	Švec	2
2	74	Švec	Švec	3
3	55	Švec	Švec	5
4	71	Švec	Švec	4
5	92	Švec	Švec	1
6	44	Švec	Švec	
7	53	Švec	Švec	

Účast	23%
Odevzdané - platné	111
Odevzdané - neplatné	0
Odevzdané celkem	111
Počet voličů	475

Zdroj: Město Přerov

Někteří předsedové místních výborů, zejména z Přerova, upozornili na problém, který omezuje činnost osadních a místních výborů při výměně členů osadních a místních výborů. Jedná se o půlroční proluku mezi odvoláním dosluhujícího výboru a jmenováním nového výboru, po volbách do zastupitelstev měst a obcí. Dosluhující osadní výbor a jeho předseda bývají pověřeni, aby do jmenování nového výboru stále zastávali svou funkci, ale fungují ve velmi omezeném režimu. (Předsedkyně MV v Kozlovicích, 2023) Řeší jen akutní problémy, informují občany, ale nemohou pracovat na koncepčních a investičních akcích. “*Než se nově zvolený místní výbor zorientuje, tak uplyne jeden rok z volebního období.*” dodává předsedkyně místního výboru Kozlovice u Přerova. Předseda z místní části Dluhonic se snažil přesvědčit zastupitele města Přerova o změně tohoto systému a urychlení výměny členů výboru, ale setkal se s odmítavým přístupem. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023) Zastupitelstvo města zaujalo stanovisko, že systém nelze urychlit, i když podle předsedy

místního výboru v Dluhonicích i ostatních předsedů výborů by se situace vyřešit dala. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023)

4.2.2 Finanční odměna za členství v osadním výboru

Zákonem o obcích není dáno, že by měli předseda a členové osadních výborů dostávat za svou činnost odměnu. Odměňování členů zastupitelstev obcí, rad obcí a jejich podružených orgánů se řídí nařízením vlády č. 318/2017 Sb. a k němu navazujícím metodickým doporučením k aktuálním změnám v oblasti odměňování členů zastupitelstev územně samosprávných celků. Tím je dána výše odměny uvolněných členů a maximální výše odměny neuvolněných členů územně samosprávných celků. Výše odměny se následně odvíjí od velikosti obce. U nejmenších obcí do 300 obyvatel je maximální výše měsíční odměny předsedy výboru zastupitelstva obce 2 835 Kč a řadových členů 2 363 Kč až po největší obce nad 200 tisíc obyvatel, ve kterých je maximální výše odměny předsedy výboru 8 081 Kč a řadových členů 6 734 Kč. (Úřad vlády ČR, 2023) Nařízení vlády dále konkretizuje i metodika vydaná Ministerstvem vnitra. Ta odměňování předsedy a členů výborů zastupitelstev obcí upravuje, avšak osadní výbory zde nejsou konkrétně zmíněny. (Ministerstvo vnitra, 2019) Z toho vyplývá, že je finanční odměňování členů osadních výborů stejné jako u ostatních výborů zastupitelstev obcí a je na rozhodnutí jednotlivých zastupitelstev obcí, zda a jakou odměnu předsedovi a členům výborů přidělí.

V Potštátu, který měl zřízen osadní výbor dočasně, předseda ani členové výborů finanční odměnu nedostávali (Místostarostka Potštátu, 2023), stejně tak finanční odměnu nemají přiřknutou členové osadních výborů v Dolním Újezdu. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) V Kojetíně členové a předseda výboru finanční odměnu dostávají na základě výkazu činnosti a práce, který dodávají na městský úřad. Poté je jim vyplacena odměna. (Organizační pracovnice pro OV Kojetín, 2023) Tovačovský osadní výbor měl rovněž přidělené finance na odměny členům výboru. Přerozdělení prostředků bylo na předsedovi osadního výboru, podle činnosti a zapojení do organizace akcí jednotlivých členů. (Starosta Tovačova, 2023) V Lipníku nad Bečvou je honorovaná pouze funkce předsedy osadního výboru. Předseda výboru dostává ještě roční příspěvek na telefon. (Předseda OV v Trnávce, 2023) V Přerově i Hranicích jsou honorovány funkce jak předsedů, tak členů výboru. V Hranicích předseda osadního výboru dodává na městský úřad půlroční přehled činnosti, který slouží jako podklad pro vypočítání odměny členů a předsedy osadního výboru, viz

obrázek 3. Část odměny tvoří neměnná základní složka za účast na jednáních výboru, druhou část tvoří odměna za odvedené množství práce. (Organizační pracovnice pro OV Hranice, 2023) V Přerově je odměna vyplácena měsíčně, členové výboru mají s městem uzavřenou dohodu o pracovní činnosti. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) Ve všech zkoumaných městech, ve kterých je členům výborů udělována odměna za práci ve výboru, dostává předseda výboru vyšší finanční ohodnocení než ostatní členové výboru.

4.2.3 Finance, prostředky a rozpočet osadních výborů

Municipality mohou osadním výborům vyčlenit ze svých rozpočtů finanční prostředky. Zda k tomuto kroku přistoupí, je čistě v jejich gesci a tato forma delegace části vlastních prostředků není zákonem ani jiným opatřením ukotvena.

Ve městě Potštát nebyly osadnímu výboru přiděleny žádné finance. Tím, že řešil pouze konkrétní záležitosti ve spojitosti se stavbou vodovodu, nebyla dle slov místostarostky Potštátu potřeba alokovat finanční zdroje. Ani v Dolním Újezdu nemají osadní výbory přiřknuty k vlastnímu nakládání finanční prostředky. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Kojetínské osadní výbory rovněž nemohou nakládat s vlastním rozpočtem, nicméně v současném volebním období by předseda osadního výboru v Popůvkách chtěl jednat o možnostech příslibu určitého finančního objemu pro místní části. Zatím jsou ve fázi jednání s finančním odborem a hledají možnosti, kterými by se tento požadavek dal vyřešit. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) Prozatím místní výbory dělají každý rok plán investičních akcí, který je předložen ke schválení zastupitelstvu města. Zastupitelstvo poté rozhoduje, zda bude v místních částech některé z plánů a investic realizovat. (Předseda OV v Popůvkách, 2023)

V ostatních městech mají osadní výbory vyčleněn z obecního rozpočtu vlastní rozpočet. Tím, že ale osadní výbory a místní části nemají právní subjektivitu, finance nadále spravuje město. Rozpočty osadních výborů ale fungují jinak než ostatní položky rozpočtu města. Je běžné, že ostatní střediska rozpočtu se musí vyčerpat do konce roku. To u rozpočtů osadních výborů neplatí. Výbory si mohou finance převádět do dalšího roku a tím si šetřit například na větší investici. Zároveň jsou rozpočty osadních výborů chráněny, a dle slov zástupců zkoumaných měst je město nemůže využít na jiné investice.

V Přerově je finanční dotace od města pro místní výbory nejpracovanější. Pravidla rozpočtové iniciativy místních výborů jsou uvedena v Zásadách činnosti místních výborů

statutárního města Přerova. (Město Přerov, 2019) V posledních volebních obdobích jsou finance místním částem distribuovány dle počtu obyvatel místní části a částky na osobu. V době zavedení tohoto systému se začínalo na částce 500 korun na občana s trvalým bydlištěm v místní části na rok. V tomto volebním období již částka činí 2000 korun na občana na rok. (Předseda MV v Újezdci, 2023) V praxi to znamená, že největší místní část letos obdrží téměř dva miliony korun, nejmenší se 175 obyvateli 350 tisíc korun. Mezi přerovskými místními výbory je patrná jedna výjimka, která se týká místního výboru v Předmostí. Předmostí je největší místní částí Přerova a jedná se o velké sídliště, které přímo sousedí s centrální částí Přerova. Z toho důvodu není dle městského úřadu v Přerově potřeba jim vyčleňovat částku na obyvatele a místní výbor má přidělenou pouze částku na kulturně společenské aktivity a provozní výdaje. (Město Přerov, 2019) O investicích v této místní části rozhoduje zastupitelstvo města společně s investicemi do centrální části města Přerova. (Město Přerov, 2019) V ostatních místních výborech platí, že maximálně šest procent z přidělené částky může být využito na kulturu, zbytek slouží na zajištění běžného provozu, oprav a investic v místní části. (Předsedkyně MV v Žeravicích, 2023) Investice nad 500 tisíc korun předkládají místní výbory zastupitelstvu města. Pokud je zastupitelstvo schválí, jsou hrazeny z celkového rozpočtu města, nikoli z rozpočtu místní části. (Město Přerov, 2019) Jak bylo ale ve výzkumu zjištěno, jedná se o výjimky, kdy zastupitelstvo větší investice schvaluje, pokud se nejedná o akutní opravy. Unikátem ve využívání financí je místní část Žeravice, ve které místní výbor z vlastního rozpočtu dotuje obchod se smíšeným zbožím, který si provozem na sebe nevydělá dostatek financí. (Předsedkyně MV v Žeravicích, 2023) Každý rok na podzim místní výbory dodávají na zastupitelstvo města návrh rozpočtu na další rok. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) Předsedové místních výborů si tento systém chválí, ale zároveň dodávají, že na větší investice jsou to nedostatečné finance. Pokud žádají zastupitelstvo o dofinancování větších akcí, většinou se setkají s odmítavou odpovědí. (Předseda MV v Újezdci, 2023)

V Lipníku nad Bečvou dříve dostával místní výbor pouze kolem dvanácti tisíc korun, z toho se dle slov předsedy osadního výboru v Trnávce nedalo zaplatit téměř nic a výbor nemohl rozhodovat o žádných větších investicích. V posledních obdobích je situace již lepší a jednotlivé osadní výbory mají roční rozpočet lehce pod 200 000 korun. Rozpočet je v průběhu let navyšován, ale pouze mírnými nárůsty. (Předseda OV v Trnávce, 2023) Část rozpočtu musí být využita na pravidelné výdaje jako jsou například revize nebo údržba

budov, se zbylou částkou může výbor nakládat dle vlastního uvážení. Velké investice v místních částech jsou dány investičním plánem města. (Předseda OV v Louče, 2023)

V Tovačově po dobu fungování jediného osadního výboru pro něj město vyčleňovalo část rozpočtu na kulturu a společenské akce. Další investice vycházely z rozhodnutí zastupitelstva města. (Starosta Tovačova, 2023) Za dobu existence výboru se společnými silami města a osadního výboru podařilo zrealizovat opravu chodníků, hlavní komunikace v místní části a byla vybudována kanalizace. Dle slov starosty, ale byly mnohé investice limitovány částkou, kterou mohlo město poskytnout.

V Hranicích osadní výbory každý rok předkládají plán investic a plánovaných běžných výdajů ze svých rozpočtů. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) Rozpočet dle slov předsedy osadního výboru ve Lhotce vystačí na běžný provoz a menší investice. Pokud je plánována větší investice v místní části, na kterou by si samotná místní část nenašetřila, řeší se pak situace individuálně se zastupitelstvem města. (Předseda OV ve Lhotce, 2023) Pracovnice úřadu, která má místní části administrativně ve své gesci dodává, že město nemůže místním částem přispět na vše, o co žádají a některé investice musí pozdržet.

Tabulka 7: Finanční institucionalizace osadních výborů

	Rozpočet osadních výborů	Odměna za členství v osadním výboru	Odměna pouze předsedovi osadního výboru	Index finanční institucionalizace osadních výborů
Přerov	X	X		2
Hranice	X	X		2
Lipník nad Bečvou	X		X	1,5
Kojetín		X		1
Dolní Újezd				0
Potštát				0
Tovačov	X	X		2

Zdroj: Autorka práce dle informací získaných z rozhovorů s aktéry

Pro zkoumání, jak jednotlivé municipality přistupují k distribuci financí z vlastních rozpočtů, byla vytvořena tabulka s přehledem sledovaných municipalit. Byl vytvořen i přehled institucionalizace osadních výborů z finančního hlediska. Bod byl municipalitě udělen, pokud mají osadní výbory vlastní rozpočet, druhý bod byl udělen, pokud jsou členové osadních výborů finančně odměňováni a půlbod byl udělen, pokud finanční odměnu za svou práci dostává pouze předseda osadního výboru. Z výsledků vyplývá, že dvě

municipality, Dolní Újezd a Potštát, neposkytují finance ani pro členy výborů ani pro vlastní fungování výborů. Kojetínské zastupitelstvo pouze odměňuje členy osadních výborů za jejich práci pro město. Lipník nad Bečvou obdržel jeden a půl bodu, protože osadní výbory mohou nakládat s vlastním rozpočtem, ale odměnu za členství dostává pouze předseda výboru. Největšího počtu bodů a s tím největší finanční institucionalizace dosáhla tři města, Přerov, Hranice a Tovačov. V těchto městech jsou, nebo v případě Tovačova byli, finančně odměňováni všichni členové výborů a rovněž byl výborům přidělen vlastní rozpočet.

O finanční situaci místních částí se dá z výzkumu obecně konstatovat, že osadní výbory jsou rády, že mají finance k dispozici, zároveň ale nejsou dle předsedů osadních výborů dostatečné. Ocenili by větší finanční dotaci od municipalit. Zástupci měst naopak konstatují, že místní části disponují dostatkem financí. Předseda místního výboru v Čekyni zmínil, že problém vidí i v tom, že nemůže za místní část požádat o dotace. Místní části nemají právní subjektivitu, protože jsou součástí většího územního celku. Okolní samostatné obce jsou na tom dle předsedy ve finanční oblasti lépe, protože o dotace žádat můžou a využívají je k rozvoji obcí. (Předseda MV v Čekyni, 2023)

4.3 Vztah mezi občany, osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst

Tato kapitola se zaměřuje na agendu, kterou zastupitelstva obcí a měst svěřují osadním a místním výborům a rovněž na nastavení vztahů mezi zastupitelstvy a osadními výbory a osadními výbory a občany místních částí. Pro přehlednost je kapitola rozdělena na tři části a v závěru jsou shrnuta a propojena zjištění.

4.3.1 Svěřená agenda a pravomoci osadních výborů

O agendě, která je svěřena osadním a místním výborům rozhoduje zastupitelstvo měst a obcí. Stejně tak zastupitelstvo obce určuje míru autonomie osadních a místních výborů. Ve většině obcích se praxí rozhodlo, jakou část agendy budou vykonávat osadní výbory a jaké povinnosti a pravomoci zůstanou v gesci zastupitelstev. Tento vývoj stále pokračuje a osadní výbory a zastupitelstva postupují podle zvyklostí, které se postupem času vyvinuly. Částečnou výjimkou je město Přerov, které v Zásadách činnosti místních výborů ukládá místním výborům několik povinností, které jsou sice sepsány obecně, ale slouží jako podklad pro orientaci v agendě místním výborům. Mezi povinnosti místních výborů patří seznamovat

občany místní části s usneseními zastupitelstva a rady města, kontrolovat plnění usnesení zastupitelstva a rady města, iniciovat zvelebování části obce, pomáhat občanům při jednáních s městským úřadem, upozorňovat městský úřad na činnosti ohrožující zdraví občanů a životní prostředí a spolupracovat s městskou policií při udržování veřejného pořádku v místní části. (Město Přerov, 2019) Důležitou pravomocí a povinností přerovských místních výborů je i příprava a průběh místního referenda, konaného v dané části města. (Město Přerov, 2019) Z provedených rozhovorů bylo zjištěno, že referendum v posledních letech v místních částech neproběhlo, nicméně přerovské místní výbory touto možností disponují.

Další oblasti agendy osadních a místních výborů byly zjišťovány z dostupných zápisů z jednání osadních výborů a z provedených rozhovorů. Z těch vyplynulo, co nejčastěji osadní výbory řeší, čím se zabývají a jakou roli hrají pro místní části. Obecně se dá o osadních výborech konstatovat, že řeší lokální problémy, mají na starost informování občanů a komunikaci s nimi. Dalším důležitým bodem jejich agendy je vyjadřování se k prodeji, pronájmu, výstavbě pozemků a budov, které spadají do katastru místní části. Dle provedených rozhovorů, zastupitelstva obcí a měst tyto záležitosti konzultují s osadním výborem, a v některých municipalitách i ponechávají rozhodnutí na osadním výboru. Oficiálně ale musí rozhodnutí vzejít od zastupitelstva města, které se však řídí usnesením osadního výboru. Výbory jsou sice poradní orgány, ale díky místní znalosti ve většině případů obec nebo město stanovisko osadních výboru akceptuje. To potvrdili v rozhovorech jak předsedové osadních výborů, tak zástupci municipalit. Místní občané mají lepší přehled, jaké problémy pozemek má, kudy vede vodovodní potrubí, kanalizace nebo elektrické přípojky, dodali zástupci obcí a měst při rozhovorech. Další velkou část agendy osadních výborů tvoří správa veřejného prostranství, opravy a výstavba chodníků, obecních komunikací, opravy inženýrských sítí a mostů v majetku města nebo obce. Oprava chodníků byla společně s údržbou zeleně, sečením a odpadovým hospodářstvím nejčastěji zmiňovanou položkou agendy při rozhovorech s předsedy osadních výborů. Osadní výbory, v jejichž místní části se nachází nemovitost v obecním majetku, mají zodpovědnost za její správu. Jedná se zejména o úřadovny osadních výborů a kulturní domy.

Dalším tématem důležitým pro spojení občanů místní části se zbytkem města je městská hromadná doprava. Několik ze zkoumaných osadních výborů řešilo se zastupitelstvem města nebo přímo s poskytovatelem dopravy změny jízdních řádů autobusů. Například

v Kovalovicích u Kojetína po změně jízdních řádů nevyhovovaly nové časy místním občanům. Osadní výbor téma řešil s vedením města a podařilo se mu časy linek posunout tak, aby byly více vyhovující. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023) V Lověšicích u Přerova místní výbor rovněž vykomunikoval posunutí časů linek autobusů, aby navazovaly na další dopravu v Přerově. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) V Hranicích je zvykem, že když se mění jízdní řády autobusů, osadní výbory jsou vyzvány k připomínkování nových časů autobusových linek. (Předseda OV ve Lhotce, 2023)

Osadní výbory, které mají k dispozici vlastní rozpočet mají v agendě i realizaci nejrůznějších prvků pro zvyšování životního standardu občanů místní části. Například se jedná o vybudování dětských hřišť, venkovních posiloven, piknikových míst a dalších prvků. V Újezdci u Přerova nechal místní výbor vybudovat poldr, který slouží jako místo k procházkám občanů místní části. (Předseda MV v Újezdci, 2023)

Poslední a jednou z největších položek agendy výborů je i kulturně společenské vyžití v obci. Osadní a místní výbory realizují nejrůznější akce, ať už pro děti jako jsou dětské dny, vítání a loučení s prázdninami nebo pro všechny občany, jako jsou hodové zábavy, pálení čarodějnic, masopusty nebo stavění a kácení májek. Důležitou roli hrají osadní výbory pro místní části v období Vánoc, kdy organizují zpívání koled, rozsvěcení vánočních stromků a další různá setkávání. Většina osadních výborů se zapojuje i do ekologických akcí jako je Uklidme Česko a další.

Ve většině místních částí fungují spolky, které jsou osadním výborům nejbližším společníkem a partnerem při rozvíjení kulturního a společenského života v místních částech. Příkladem takových spolků je Sbor dobrovolných hasičů, Myslivecký spolek, Včelařský spolek, Sokol, seniorské a chovatelské spolky. Naprostým lídrem v této činnosti je Sbor dobrovolných hasičů. Hasiči mají tradici ve většině obcí a jejich místních částech. Po zániku jednoho z osadních výborů v Dolním Újezdu převzaly jeho roli ve vytváření kulturního vyžití a rozvoji místní komunity. Předsedkyně osadního výboru ve Staměřicích dodává, že vidí velkou výhodu v tom, pokud je členem osadního výboru i člen spolku, usnadňuje to komunikaci a zlepšuje organizaci společenských akcí. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Dále v mnoha místních částech fungují různé sportovní spolky, ty se ale o rozvoj komunity příliš nezasluhují a organizují si vlastní, uzavřené akce. V Lověšicích u Přerova aktivní občané založili Lověšický kulturní spolek, jehož členové se prolínají s místním výborem a úzce spolupracují. (Předsedkyně OV v Lověšicích, 2023) Spolky jsou pro osadní

výbory důležité i z toho důvodu, že mají právní identitu a mohou akce organizovat za sebe a dělat nákupy. (Předsedkyně OV v Lověšicích, 2023) Činnost spolků a osadních výborů je v kulturně společenské oblasti provázaná a navzájem si pomáhají a koordinují, aby se v místních částech občané měli kde potkávat.

Při expertním předvýzkumném rozhovoru mi akademici z České zemědělské univerzity navrhli téma, na které se při výzkumu soustředit, a to přibližování úřadů, jako jsou matriky, stavební úřady, pošty a další instituce, které sídlí v centrální části obce nebo v jiné obci, blíž k občanům místních částí. To by dle nich mělo být jedním z cílů osadních výborů. Dalo by se to udělat dvěma formami, buď zřízením pojízdného úřadu nebo hromadnými cestami seniorů a dalších osob, které potřebují asistenci při vyřizování pochůzek. Pojízdné úřady by například jednou měsíčně vyjely do vzdálenějších částí města a občané by nemuseli složitě dojíždět do centra obce. Při výzkumu jsem se na téma služeb pro občany soustředila, zjišťovala jsem od respondentů, zda se v jejich obci takové téma řeší, ať už oficiálně nebo alespoň v kuloárech nebo zda nevěšel požadavek na nějakou podobnou službu od občanů. Ve všech zkoumaných municipalitách byla negativní odpověď a ani se ve zkoumaných municipalitách o ničem podobném nejednalo. Jak předsedové výborů, tak zástupci města se nesečkali ani se zájmem občanů o podobnou službu. V některých zkoumaných obcích funguje senior taxi nebo mohou senioři využít služeb místních charit. Ve valné většině případů se ale o nemohoucí osoby stará rodina nebo v místních částech funguje sousedská výpomoc. I členové osadních výborů se zapojují do výpomoci starším osobám s nákupy nebo jinými pochůzkami, ale vše probíhá na neformální úrovni.

4.3.2 Vztahy a komunikace mezi občany a osadními výbory

Osadní výbory a zejména předseda výboru tvoří pro občany místních částí prvotní instanci, na kterou se se svými problémy obrací. Ve většině zkoumaných místních částech se sběr podnětů a připomínek od občanů odehrává v neformální podobě. Tím, že místní části jsou až na výjimky malé územní jednotky, občané se navzájem znají a denně se potkávají. Z toho důvodu není potřeba vytvářet oficiální cesty, kterými se občané na osadní výbor mohou obracet. Každá místní část má nastaven vlastní systém komunikace s občany. Jedná se například o využívání místního rozhlasu, který municipality přenechávají na starost osadním výborům. Dále se v některých částech obce využívá úřední deska, kterou obecní úřad rovněž přenechává osadním výborům. Na sběr podnětů od občanů mají některé osadní výbory

zřízeny schránky, které jsou ale dle slov předsedů využívány minimálně a občané radši osloví předsedu osobně. Zajímavostí jsou úřední hodiny předsedy místního výboru v Újezdci u Přerova, které probíhají pravidelně každé pondělí od 17. do 18. hodin a občané v tomto čase mohou přicházet se svými problémy či návrhy. Jak ale předseda místního výboru podotknul, občané této možnosti příliš nevyužívají. Některé místní části mají zřízeny facebookové skupiny, přes které spolu komunikuje jak osadní výbor s občany, tak občané navzájem.

V Potštátu, kde momentálně osadní výbor nefunguje, probíhá sběr podnětů od občanů neformálně ze strany vedení města. Když občané, i ti z místních částí potřebují něco řešit, řeknou to starostovi či místostarostce na ulici, když se potkají. (Místostarostka Potštátu, 2023) Nezřídka se i stává, že přijdou k místostarostce domů. Starosta s místostarostkou do místních částí jezdí a řeší s občany, jaké problémy je trápí a co navrhuje ve městě zlepšit. Supluje tak existenci osadních výborů a tím, že je Potštát malé město, má na to vedení města kapacitu. (Místostarostka Potštátu, 2023) V Dolním Újezdu, tím, že se rovněž jedná o malou obec, probíhají debaty o problémech také výhradně neformální podobou. Lidé se znají a není problematické s čímkoliv za vedením města, případně za osadním výborem přijít. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) I v Kojetíně probíhá komunikace s občany neformálně. Obě místní kojetínské části jsou malé a občané se navzájem znají. Předsedy osadních výborů občané oslovují, pokud potřebují řešit nějaké záležitosti, týkající se místní části nebo města. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023) V Popůvkách osadní výbor s občany komunikuje přes uzavřenou facebookovou skupinu nebo při setkávání na kulturních akcích pořádaných osadním výborem. (Předseda OV v Popůvkách, 2023)

Tématem jsou v místních částech i veřejná, hromadná setkávání občanů iniciovaná osadními výbory. Ve většině místních částí tyto schůze výbory pořádají, pokud se v místní části řeší závažné téma, a je třeba o něm občany osobně informovat a sesbírat jejich názory. V jiných případech není dle slov předsedů nutné veřejné schůze organizovat, protože na ně přijde minimum lidí a většinou jen ti, kteří jsou nespokojeni vždy se vším. V nejmenších místních částech se veřejné schůze organizují častěji, protože to počet obyvatel dovoluje a zároveň je to považováno jako společenská událost.

Někteří předsedové osadních výborů občany informují emailem nebo textovou zprávou do telefonu. Poskytují jim tak informační servis o nejdůležitějších událostech. Starším lidem někteří z předsedů i individuálně telefonují, aby se ujistili, že o všem ví a že jsou v pořádku.

Nejčastěji předsedové výborů informují občany o programu akcí plánovaných osadním výborem, o přistavení velkoobjemných kontejnerů, plánovaných investicích a opravách nebo informacích, které zaslalo město k předání občanům přes osadní výbor. Raritou mezi zkoumanými osadními výbory je lipenský osadní výbor Podhoří, který vydává místní tisk Podhoráček. (Předseda OV v Podhoří, 2023)

Jedním z cílů osadních výborů je rozvoj místní komunity, o který se snaží pořádáním kulturně společenských akcí a rovněž informováním občanů o možnostech zapojení do dění v místní části. Zároveň se osadní výbory snaží udržovat příjemné sousedské prostředí a zajímají se o problémy místních občanů. Unikátní tradicí v přerovských místních výborech je blahopřání seniorům ke kulatým vysokým narozeninám. V některých místních částech byla tradice již zrušena, ale ve zbývajících se ji výbory snaží stále udržet a budovat tak dobré vztahy i s nejstaršími občany a ukázat jim, že se o ně stále místní část zajímá. (Předseda MV v Újezdci, 2023) Osadní výbory se rovněž snaží zvyšovat zájem občanů o místní témata a tím i zlepšit životní úroveň v místních částech.

Předsedové osadních a místních výborů zmínili při rozhovorech problematický aspekt, kterým je klesající zájem občanů o kulturně společenské akce v místních částech a tím i budování sousedské pospolitosti. Předsedové výborů upozornili zejména na neosobní jednání a nezájem občanů o své okolí. Jedná se dle nich hlavně o problém mladé generace a nově přistěhovalých do místních částí, kteří nemají potřebu společenského vyžití v místě svého bydliště. Předsedkyně místního výboru v Žeravicích uvedla, že zájem občanů končí hranicí jejich pozemku a místní části jsou tak omezeny ve svém rozvoji, jak z hlediska zvelebování veřejného prostranství, tak z hlediska budování komunity. Předsedové výborů vyjádřily i obavu, kdo po nich práci v místních nebo osadních výborech převezme. Tento vývoj předsedové vnímají již několik let a má zhoršující tendenci. Stejný problém zmínila i místostarostka Potštátu, která jej sleduje v celém městě. Občané menšího města odjíždí za prací do větších měst a o své domovské město neprojevuji zájem. (Místostarostka Potštátu, 2023) Tento trend byl zhoršen i pandemií covidu, která uzavřela občany ve svých domovech a mnoho akcí muselo být zrušeno. Po pandemii se některé z kulturních akcí neobnovily a místní komunita je uzavřenější, než byla, což potvrdila v rozhovorech většina předsedů osadních a místních výborů.

4.3.3 Vztahy a komunikace mezi osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst

Jedna z otázek, kterou jsem stanovila před výzkumem a v průběhu se na ni soustředila, byla, zda je členem osadního výboru člen zastupitelstva obce. Ve výsledku se ukázala jako ne příliš podstatná. V několika ze zkoumaných osadních výborů je zastupitel obce členem osadního výboru, ale v celkovém obrazu nevyplývá, že by výbor byl oproti ostatním výrazně zvýhodněn. Jednou z mála výhod, kterou účast zastupitele v osadním výboru přináší, je jeho znalost úřadu, postupů při rozhodování a jeho pravidelná účast na zasedání zastupitelstva. Další výhodou je, že má k dispozici podklady k jednání zastupitelstva a může mít lepší kontakty na jednotlivé úředníky. Ve většině zkoumaných municipalit ale podklady k jednání zastupitelstva obdrží i předsedové osadních výborů a mohou se na jednání připravit. To potvrdil předseda osadního výboru Popůvky u Kojetína, který je zároveň členem zastupitelstva města. Zmiňoval, že má kumulovanou funkci a větší sílu na zasedání zastupitelstva, což považuje za výhodu. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) Předsedkyně druhého Kojetínského výboru, Kovalovic, ale nevidí nevýhodu v tom, že členem jejich výboru není zastupitel města. (Předsedkyně OV v Kovalovicích, 2023) Předseda místního výboru v Újezdci u Přerova v rozhovoru zmínil, že by se dle něj v takovém případě mohlo jednat o střet zájmů a funkce by se kumulovat neměly.

Zasedání zastupitelstev se ve zkoumaných municipalitách předsedové osadních výborů účastní, pokud se řeší důležité téma pro jejich místní část, slovo si berou výjimečně. Největší účast předsedů na zasedání zastupitelstva města byly zaznamenána v Hranicích, kde se zasedání zastupitelstva města účastní pravidelně alespoň polovina předsedů výborů. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) Většina předsedů osadních výborů v rozhovorech zmínila, že účast na zastupitelstvu je bezvýznamná. Zapojili by se pouze, pokud by se řešil závažný problém v jejich místní části. V Přerově je zasedání zastupitelstva vysíláno online a někteří předsedové si ho pustí, někteří případně poslechnou zpětně. Z toho vyplývá, že se agenda osadních výborů řeší zejména v kuloárech či na menších pracovních schůzkách se zastupiteli města, jednotlivými úředníky a starosty.

V Kojetíně osadní výbory jednají výhradně se starostou, který místní části i přibližně jednou za rok navštěvuje, při příležitosti veřejné schůze s občany, na které se řeší problémy místní části společně s osadním výborem. Schůzi osadního výboru se starosta neúčastní. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) Dále do místních částí starosta jezdí na návštěvu spojenou

s prohlídkou, při které s předsedy výborů řeší konkrétní potíže a nápady na realizaci. V Kojetíně je starosta klíčovou postavou, se kterou osadní výbory řeší nejdůležitější a mimořádnou agendu. (Předseda OV v Popůvkách, 2023) V Přerově naopak nejsou veřejné schůze s primátorem ve zvyku. Minulí primátoři do některé z místních částí na jejich pozvání přijeli, ale pouze pokud se řešilo významné téma. Nyní jsou předsedové osadních výborů v očekávání, zda na podzim 2022 zvolený nový primátor změní dosavadní zvyky a místní části alespoň jednou za volební období navštíví. Kdo ale do místních částí jezdí, pokud je co řešit, jsou úředníci z jednotlivých odborů podle řešeného tématu. (Předsedkyně MV v Kozlovicích, 2023)

V Lipníku nad Bečvou starosta do místních částí jezdí velmi sporadicky i přes to, že ho osadní výboru zvou na různé společenské akce. Občas přijede do místních částí na prohlídku. (Předseda OV v Trnávce, 2023) V Hranicích se v jednotlivých volebních obdobích starostové snaží do místních částí jezdit alespoň jednou za rok na veřejné setkání s občany. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) V Potštátu se při řešení výstavby vodovodu starosta snažil dělat setkávání s občany a vysvětlovat jim situaci. Podobná situace nejspíše nastane i nyní, při jednáních o výstavbě větrných elektráren. (Místostarostka Potštátu, 2023) Dolní Újezd i Tovačov jsou menší municipality a starosta místní části navštěvuje nebo navštěvoval neformálně a veškerá jednání zde probíhají spíše na neformální úrovni. Ve větších zkoumaných městech jsou určeni pracovníci úřadu, kteří mají agendu osadních výborů ve své gesci.

V Hranicích si agendu osadních výborů nechává pod dohledem starosta nebo místostarosta, dle domluvy. Dále pak předsedové výborů jednají s úředníky dle probírané agendy. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) Administrativně má osadní výbory na starost úřednice z odboru majetkového a právního. Hranické osadní výbory jsou spokojeny s komunikací a s jednáním města. V Kojetíně má administrativu a agendu týkající se osadních výborů na starost pracovnice sekretariátu městského úřadu. V Kojetíně se oba výbory shodují na tom, že město s nimi komunikuje dobře a snaží se jim vycházet vstříc. V Lipníku nad Bečvou administrativně osadní výbory zajišťuje úřednice z odboru správy majetku. Větší investice a akce řeší lipenské osadní výbory přímo se starostou města. Administrativně má osadní výbory na starost sekretariát starosty města.

V Přerově má administrativně místní výbory ve své gesci recepční městského úřadu, která je zároveň organizační pracovnicí místních výborů. Vzhledem k velikosti Přerova a počtu

úředníků městského úřadu poté předsedové místních výborů jednají s mnoha odbory podle řešeného tématu. Další zkoumané municipality jsou malé a není v nich třeba mít formálně rozdělené gesce a určenou osobu pro administrativu osadních výborů. V těchto municipalitách předsedové osadních výborů jednají přímo se starostou a jednání, kromě důležitých usnesení probíhají na neformální úrovni. Na neformální jednání poukazovali v rozhovorech všichni předsedové osadních či místních výborů. Je to dle nich nejjednodušší cesta k nalezení řešení a kompromisu mezi městem a výborem. V praxi jednání o záležitostech probíhá tak, že předseda neformálně jedná na dotyčném odboru nebo se starostou a poté se jednání přesouvá do formální podoby. Předsedové výborů ve všech zkoumaných municipalitách jednají hlavně s technickými službami, dále s odborem majetkovým a právním, ve městech, ve kterých osadní výbory nakládají s vlastním rozpočtem i s odborem finančním.

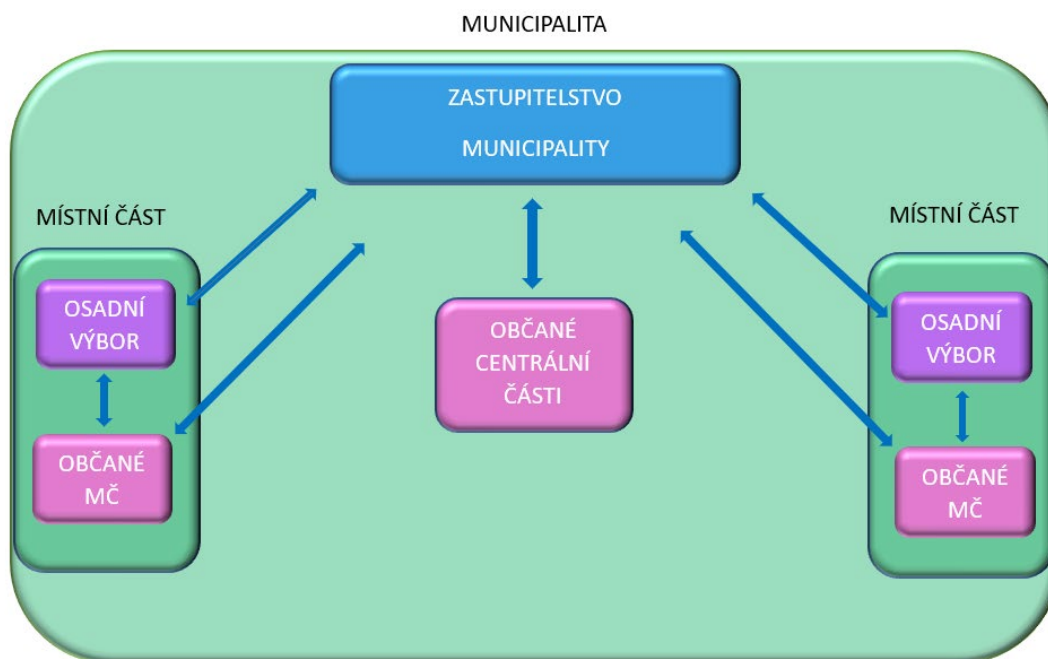
Spolupráce jednotlivých místních nebo osadních výborů funguje na formální úrovni pouze v Přerově v rámci výboru pro místní části. Z rozhovorů s předsedy přerovských výborů ale vyplynulo, že mezi sebou jednají často i neformálně a snaží si navzájem pomáhat s řešením nastalých problémů. V Hranicích bylo dříve zvykem dělat občasná jednání mezi vedením města a předsedy osadních výborů. V minulém volebním období se to nekonalo, ale současný místostarosta by chtěl tato jednání obnovit. (Organizační pracovnice OV Hranice, 2023) V ostatních municipalitách se předsedové výborů většinou znají, ale nespolupracují spolu. Výjimkou jsou jen náhodná přátelská setkání.

Obecně se dá konstatovat, že jednotlivé municipality do fungování výborů výrazně nezasahují, nechávají jednotlivé výbory přizpůsobit svou činnost tak, aby to vyhovovalo jak jim, tak městu. Někteří zástupci municipalit zastávají názor, že kdyby do fungování osadních výborů začali více zasahovat, nebylo by to ku prospěchu. Tím, že odměny za členství ve výboru jsou symbolické, dělají to hlavně nadšenci, kteří svou místní část chtějí posouvat dopředu a kultivovat ji. Kdyby museli ještě plnit složitá nařízení z vedení municipalit, mohl by se výbor i rozpadnout. Všechna zkoumaná města si váží toho, že výbory fungují a jsou rádi, že na místní části dohlíží.

Pro přehledné zasazení nastavených vztahů v municipalitách, které se dělí na místní části a mají zřízeny osadní výbory bylo vytvořeno schéma 3 níže. Můžeme v něm identifikovat, jakou funkci plní osadní výbory pro občany místních částí. Občané centrální části měst a obcí mají blíže k zastupitelstvu a vedení municipalit a oslovují je se svými záležitostmi

přímo. Pro občany místních částí je zastupitelstvo vzdálenější, a proto využívají ke komunikaci s ním orgán osadního výboru. I občané okrajových částí municipalit se mohou na zastupitelstvo města či obce nebo na starostu obracet i přímo, ale z provedeného výzkumu vyplynulo, že k tomu častěji využívají prostředníka ve formě osadního výboru a jeho předsedy. Pro občany místních částí je jednodušší oslovit předsedu výboru, kterého znají mnohdy i osobně než složitě hledat, za kým by museli jít na obecní úřad. Předseda posbírání připomínky a nápady občanů a hromadně je předá vedení municipalit. Stejně tak vedení municipalit pověřuje předsedu osadního výboru k předávání informací občanům místních částí.

Schéma 3: Vztah mezi občany, osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst

Zdroj: Autorka práce

4.4 Štěpení mezi municipalitami a místními částmi

Jednou z proměnných, na kterou byl během výzkumu brát zřetel, bylo štěpení v obci a velká témata, u kterých byl nebo je osadní výbor v rozporu s vedením města. Následně jsou do této části doplněny i další agendy osadních výborů, které se sice nedají označit jako štěpící, ale pro osadní výbory je jejich řešení důležité a tvoří podstatnou část jejich práce.

V Potštátu v průběhu výzkumu řeší výstavbu větrných elektráren v blízkosti místní části Lipná. V okolí se již několik elektráren nachází a občané se obávají, že přinesou do místní části Lipná zvýšený hluk. (Místostarostka Potštátu, 2023) Městu ale vznik elektráren přinese finance a zároveň se v současné energetické krizi jedná o lukrativní projekt i do budoucna. (Místostarostka Potštátu, 2023) Kvůli těmto neshodám se připravuje obnovení osadního výboru Lipná, aby byla zlepšena a zjednodušena komunikace mezi vedením města a občany místní části. (Místostarostka Potštátu, 2023)

V Dolním Újezdu se tříštivé téma objevilo po volebním období 2006–2010, ve kterém v Dolním Újezdu existovaly dva osadní výbory v místních částech Skoky a Staměřice. Osadní výbor Skoky po volbách obnovil svou činnost, ale ve Staměřicích zájem o obnovení výboru nebyl. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Důvodem bylo chování starosty obce, který sice osadní výbory zřizoval, ale v praxi na jejich doporučení nedal a občané v místní části ztratili motivaci a vidinu, že jako osadní výbor něco zmůžou. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Osadní výbor ve Staměřicích byl obnoven až v současném volebním období, kdy se změnilo vedení města a bývalý starosta byl odsunut do opozice. Z rozhovoru s předsedkyní osadního výboru a zároveň zastupitelkou města vyplynulo, že jsou ve Staměřicích a celkově v Dolním Újezdu namotivováni ke změnám v obci a chtějí, aby se místní politika dostala co nejbližší k lidem. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023)

V místní části Žeravice u Přerova zase místní výbor v jednom z minulých volebních obdobích zorganizoval cestu občanů místní části na jednání zastupitelstva města. (Předsedkyně MV v Žeravicích, 2023) Celý autobus občanů jel apelovat, aby město nepovolilo vybudování pískovny nedaleko místní části. Do místní části by pískovna přinesla velkou prašnost, která by měla vliv na zdraví občanů i na životní prostředí. (Předsedkyně MV v Žeravicích, 2023) Zastupitelstvo města po naléhání místního výborů a občanů povolení k vybudování pískovny neudělilo. Místní výbor hrál v tomto případě výraznou roli, protože koordinoval protesty občanů a jednal se zastupitelstvem města. V tomto volebním

období se dle slov předsedkyně místního výboru bude řešit vybudování zemníku v blízkosti místní části. Pokud by k tomu mělo dojít, místní výbor zvolí podobnou taktiku jako v případě pískovny. (Předsedkyně MV v Žeravicích, 2023)

V místní části Hranic, ve Lhotce, občané a osadní výbor vyvíjí tlak na zastupitelstvo k vybudování protipovodňových zábran, protože Lhotka leží v záplavové oblasti. (Předseda OV ve Lhotce, 2023) Předseda ale uznává, že jde o obrovskou investici a chápe, že město na ni momentálně nemá finance. Doufá však, že v příštích letech k realizaci zábran dojde. (Předseda OV ve Lhotce, 2023)

Největší konflikt mezi místní částí a zbytkem obce byl zaznamenán v místní části Přerova Dluhonic. Týkal se dostavby dálnice D1 v posledním doposud nedokončeném úseku. Tento problém řešil místní výbor hlavně v minulých volebních obdobích. V současném volebním období již dálnice není takovým tématem, protože o její stavbě je v daném koridoru, který prochází částí Dluhonic, již rozhodnuto. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023) Bývalý předseda místního výboru proti stavbě dálnice rázně mnoho let bojoval i ve spolupráci s několika spolky. Jeden ze spolků byl i účelově založen, aby přispěl k bojkotu dostavby dálnice. Stát a město Přerov poté nabídly místním občanům kompenzace za ustoupení od boje proti stavbě dálnice. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023) Zde se projevila důležitost místního výboru, který plnil koordinační roli a stál v čele nespokojených občanů. Předseda místního výboru jednal napřímo i s předsedou vlády, ministrem dopravy a dalšími představiteli státu, Olomouckého kraje a města Přerova. (Čeladníková, 2020) Většina občanů kompenzace přijala a při volbě místního výboru se i vyjádřili pro ukončení funkce předsedy, který je proti dostavbě dálnice dodnes. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023)

Současný předseda místního výboru již bere situaci takovou, jaká je, a je rád alespoň za finance a investice, které kompenzační opatření místní části přinesou. Jedná se například o opravu chodníků nebo opravu místního kulturního domu. Ale uznává, že dálnice je naprojektována špatně a dala se naprojektovat i tak, aby vedla mimo území místní části a nedošlo by tak ke zbourání několika domů. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023) V minulém volebním období, kdy se změnilo složení místního výboru, ukončil výbor i spolupráci se zmíněnými spolky. Komplexně je problém s dostavbou dálnice D1 u Přerova popsán v autorčině bakalářské práci. (Čeladníková, 2020) Dluhonický místní výbor v minulém období kromě dálnice, řešil i další významnou stavbu, která zasáhla katastr místní části, a to opravu železničního koridoru. Ta s sebou přinesla zvýšenou dopravní zátěž,

uzavřené přejezdy a zvýšenou prašnost. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023) Místní výbor i v tomto případě hrál hlavní roli při komunikaci s městem o řešení těchto problémů. Ve výsledku jsou ale občané Dluhonic spokojeni, protože se snížila hlučnost z železnice. (Předseda MV v Dluhonicích, 2023)

Problémy s výstavbou a provozem dálnic byly zaznamenány i v dalších místních částech. V přerovské místní části Lověšice je stavba dálnice D1 příčinou zvýšeného pohybu nákladních vozidel, které vozí zeminu, takže dochází ke znečištění vozovek a zvýšenému hluku. Zastupitelstvo města rozhodlo o zákazu vjezdu těžkých vozidel, který ale nebyl dodržován. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) Předsedkyně místního výboru situaci řešila přímo se stavební firmou a podařilo se jí sjednat nápravu a těžká vozidla místní část objíždí. Stavba dálnice je pro místní část důležitá i z dalšího důvodu. Místní výbor usiluje o stavbu kruhového objezdu, protože frekventovaná silnice první třídy protíná menší silnici, která vede k Lověšickému hřbitovu. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) Stávají se zde velmi často dopravní nehody, bohužel i smrtelné. Kruhový objezd by dle dopravních studií situaci vyřešil. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023) Zatím nebyl zrealizován, ale městem bylo alespoň rozhodnuto o snížení rychlosti a instalaci měřicího radaru. Situace je podle slov předsedkyně výboru od té doby lepší, nicméně se stále nedá bezpečně přejíždět frekventovanou silnici. Zastupitelstvo města Lověšicím přislíbilo, že kruhový objezd bude na programu jednání, pokud ho bude potřeba i po dostavbě dálnice D1, která by měla dopravu z Lověšic i Přerova odvést pryč. Lověšický místní výbor v minulosti i inicioval petici proti otevření ubytovny v místní části. Petice byla úspěšná a zastupitelstvo města otevření ubytovny nepovolilo. (Předsedkyně MV v Lověšicích, 2023)

V lipenské místní části Loučka řešil osadní výbor zvýšenou hlučnost z nedaleké dálnice D1. Osadnímu výboru se podařilo zajistit měření hluku v místech, která osadní výbor určil a byly zjištěny nepovolené hodnoty. Až poté se o problém začalo zajímat i město. (Předseda OV v Loučce, 2023) V současnosti již osadní výbor a město Lipník nad Bečvou spolupracují a domlouvají instalaci protihlukových stěn. Další velký problém, který momentálně v Loučce řeší a budou ho řešit nejspíše v celém volebním období, je zvýšený pohyb vojenské techniky, jelikož Loučka leží blízko hranic s vojenským újezdem Libavá, ve kterém momentálně probíhají cvičení ukrajinských vojáků. (Předseda OV v Loučce, 2023) Současně má Ministerstvo obrany v plánu obnovit střelnici ve vojenském újezdu a očekává se další zvýšení dopravy v Loučce a tím i větší hlučnost a prašnost. (Předseda OV v Loučce,

2023) Předseda osadního výboru by chtěl s městem jednat o kompenzacích nebo jiném řešení této zátěže pro občany. Další lipenský osadní výbor Trnávku zase vytápí voda kvůli špatné stavbě dálnice. Občané si pomohli svépomocí vyčištěním potoka. (Předseda OV v Trnávce, 2023) Ve všech lipenských osadních výborech si stěžují na špatné technické služby. Osadní výbory se snaží tlačit na vedení města o sjednání nápravy, ale nejsou prozatím úspěšní. (Předseda OV v Trnávce, 2023)

Závěr

Výzkumem bylo zjištěno, že české subobecní jednotky nejsou unikátem, ale že jsou rozšířeným fenoménem v mnoha zemích Evropy. Subkomunální jednotky nabývají v jednotlivých státech rozmanitých podob, ale všechny mají společného jmenovatele, a tím je zapojení občanů i v nejmenších územních celcích do lokální politiky. Cílem všech subkomunálních jednotek v Evropě je rozvoj místních komunit a sousedské pospolitosti. Na počátku výzkumu českých subkomunálních jednotek, osadních výborů, byly stanoveny dva hlavní cíle výzkumu. Prvním cílem bylo analyzovat přístup českých municipalit ke zřízení a vymezení osadních výborů a druhým zmapování postavení osadních výborů v politickém systému obcí v České republice. Je nutno podotknout, že výzkumným vzorkem bylo 32 osadních a místních výborů a jim sedm nadřazených municipalit. Výzkum se tedy s jistotou nedá zobecnit na celou Českou republiku, k tomu by byla třeba rozsáhlejší studie, ale měl by být hodnověrným obrazem situace.

Odpovědí na první cíl, kterým je *analyzovat přístup českých municipalit ke zřízení a vymezení osadních výborů* je, že osadní výbory nejsou zákonem výrazně ukotveny a municipalitám je ponechána velká variabilita při nastavování fungování osadních výborů. Ve všech zkoumaných městech a obcích si nepřilíš specifikované legislativní zakotvení pochvalují, jak na straně zástupců měst, tak předsedů osadních výborů. Města a obce mohou díky tomu přizpůsobit nastavení fungování osadních výborů lokálním podmínkám a zvyklostem. Mnoho respondentů výzkumu uvedlo, že konkrétnější legislativní zakotvení by mohlo působit kontraproduktivně a přibyla by byrokracie. Z provedeného výzkumu rovněž vyplynulo, že osadní výbory jsou v místních částech zřizovány hlavně ve velkých a středních obcích a městech. Nejmenší obec zkoumaného vzorku, ve které se orgán osadních výborů vyskytl, má lehce přes tisíc obyvatel. V menších obcích není potřeba

subobecní jednotky zřizovat, protože vedení města má přehled i o dění v místních částech, což o velkých městech konstatovat nejde. (Místostarostka Potštátu, 2023) I v nejmenším zkoumaném městě Potštát, ve kterém byl osadní výbor zřízen pouze za účelem lepší komunikace s občany při budování vodovodu, problémy občanů řeší přímo starosta a místostarostka a mají na to dostatečné kapacity. (Místostarostka Potštátu, 2023) Osadní výbory jsou zřizovány v místních částech, které ve všech zkoumaných municipalitách byly před rozsáhlým slučováním obcí v šedesátých a sedmdesátých letech samostatnými obcemi. Po pádu komunismu v roce 1989 se některé z nich rozhodly dobrovolně, prostřednictvím místních referend, zůstat pod větším územním celkem, a jiné neměly kvůli své velikosti jinou možnost.

Položená otázka, zda byly osadní výbory poprvé založeny z iniciativy města nebo ze zájmu občanů místní části se ve zkoumaných municipalitách různí. Ve třech municipalitách byly osadní výbory zřízeny po urgenci ze strany občanů, ve čtyřech s jejich založením přišlo vedení města. V žádné ze zkoumaných municipalit nebyl zaznamenán problém s tím, že by město či obec i přes zájem občanů výbor nezřídila. Všechny osadní nebo místní výbory jsou nebo byly zřízeny dle zákona o obcích. Nebyl zaznamenán případ, že by byl výbor neoficiální nebo byl založen jako klasický výbor zastupitelstva. V tom případě by v čele výboru musel stát zastupitel obce nebo města.

Ve většině zkoumaných městech jsou výbory zřízeny trvale. Všechny vznikly ve volebním období po legislativním ukotvení osadních výborů v zákonu o obcích v roce 2000 a fungují do současnosti. Výjimkou je město Tovačov, ve kterém byl osadní výbor zřízen v období 2008-2013. Jeho činnost byla ukončena z důvodu upadajícího zájmu ze strany občanů místní části a členů výboru. (Starosta Tovačova, 2023) Další výjimkou je město Potštát, kde byl místní výbor založen pouze pro potřeby probíhající stavby vodovodu v místní části Lipná. (Místostarostka Potštátu, 2023) V dalších potštátských místních částech není o zřízení osadních výborů zájem mezi občany, i když by jejich existenci místostarostka města uvítala zejména v oblasti kulturně společenské. V ostatních zkoumaných municipalitách jsou výbory v současném volebním období 2022-2026 zřízeny ve všech místních částech. V Přerově je dokonce místní výbor zřízen i v místní části Předmostí, která přímo sousedí s centrální částí města Přerova. (Město Přerov, 2023) V Dolním Újezdu je osadní výbor zřízen i v neoficiální místní části. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) To odporuje zákonu o obcích, ale zároveň, pokud mají občané zájem zapojit se do dění v obci, nemělo

by jim v tom být byrokraticky bráněno. U tohoto výboru se nepředpokládá, že by měl mít delegovány pravomoci či vlastní rozpočet. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Další zajímavost, která je spojena se zřizováním a ukončováním činnosti osadních výborů, byla v minulosti rovněž v Dolním Újezdu. Dříve byly zřízeny dva osadní výbory, ale jeden z nich se rozhodl ve své činnosti nepokračovat z důvodu nezájmu bývalého starosty o podněty z výboru. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023) Druhý výbor se rozhodl v činnosti pokračovat i přes omezené možnosti vznášet podněty. V tomto volebním období se změnila politická reprezentace a oba osadní výbory byly znovuzřízeny a přibýly k nim dva další. (Předsedkyně OV ve Staměřicích, 2023)

Postavení osadních výborů v politickém systému obcí v České republice lze jen obtížně shrnout do jasného závěru. Mezi osadními výbory panují výrazné rozdíly, jak v jejich institucionalizaci, tak formě fungování. Pro všechny zkoumané osadní výbory platí, že mají nízkou míru autonomie na zastupitelstvech obcí a měst. Bylo zjištěno, že čím větší municipalita je, tím institucionalizovanější je její subkomunální politika. V rámci výzkumného vzorku má nejvíce propracovanou a institucionalizovanou subkomunální politiku město Přerov. Narozdíl od jiných zkoumaných obcí a měst je na místní výbory brán zřetel a jejich fungování je výrazně řízeno vedením města. To ale neznamená, že by se místní výbory v Přerově necítily odstrčeny a zanedbávány, stejně jako je tomu ve všech zkoumaných municipalitách.

Osadní výbory nehrají významnou roli v oblasti směřování lokální politiky nebo nejdůležitějších jednání ve městech a obcích. Hrají ale podstatnou roli, zejména ve větších městech, v oblasti zapojení občanů místních částí do řešení místních problémů a rovněž rozvíjejí místní komunitu a jsou pojítkem mezi občany místních částí a vedením měst a obcí. Z výzkumu vztahů v municipalitách s osadními výbory vyplynulo, že jak občané místních částí, tak vedení měst využívají osadní výbory jako prostředníka při vzájemném jednání.

Ve fungování jednotlivých zkoumaných osadních výborů jsou významné rozdíly. Některé ze zkoumaných proměnných se dají zobecnit na všechny municipality, jiné jsou nastaveny v každé municipalitě jinak. Pro všechny osadní a místní výbory platí, že se scházejí na mimořádných schůzích, když je potřeba vyřešit záležitosti, které spadají do jejich kompetencí. Osadní a místní výbory v Přerově, Kojetínu a Hranicích mají nastavena i pravidelná jednání, která dle potřeby doplňují mimořádnými. Všechny zkoumané výbory se schází přibližně jednou až dvakrát za měsíc. Pokud je třeba řešit akutní problémy, scházejí

se výbory i častěji. Ve třech municipalitách jsou osadním a místním výborům poskytnuty z městského majetku úřadovny, ve kterých se mohou scházet a slouží výborům jako zázemí. V místních částech, které nemají úřadovny k dispozici, se osadní výbory schází v bývalých školách, v kulturních domech, hasičských zbrojnicích, knihovnách nebo v místních restauračních zařízeních. Povinnost pořizovat zápisy z jednání osadních a místních výborů a zasílat je na městský úřad mají tři ze zkoumaných municipalit. Místní výbory v Přerově se řídí Zásadami činnosti místních výborů, a i kvůli tomuto faktu byly přerovské výbory identifikovány jako nejvíce institucionalizované.

Nominace členů do osadních výborů je ve zkoumaných municipalitách rovněž různorodá. Ve třech ze zkoumaných municipalit neproběhlo přímé hlasování o členech o výboru mezi občany místních částí. Jedná se o město Potštát, ve kterém se do osadního výboru mohl přihlásit kterýkoliv občan místní části. Stejně tak se hlasování nekonalo v obci Dolní Újezd, ve kterém se do výborů mohl zapojit rovněž kdokoliv z místní části. Do jediného tovačovského osadního výboru se mohl nominovat rovněž kterýkoliv občan. V dalších municipalitách již volby, termín, který se pro hlasování o členech výborů v praxi používá, probíhají pravidelně v každém volebním období. Volby ve zkoumaných obcích a městech nabývají mnoha podob a způsobů. Obecně se dá shrnout, že nejčastěji je využívána volba na hromadné schůzi občanů části města nebo odevzdání volebních lístků do urny v určený den. Za organizaci voleb v jednom z měst zodpovídá městský úřad, ve dvou bývalý předseda osadního výboru a v jednom se jedná o spolupráci městského úřadu a osadního výboru. Totožný systém volby ve všech místních částech byl identifikován pouze v Přerově, kde za volby zodpovídá městský úřad.

Odměna členům osadních výborů za odvedenou práci je přidělena ve většině zkoumaných municipalit. Výjimku tvoří pouze Potštát a Dolní Újezd, kde je členství v osadním výboru pouze na dobrovolné bázi. V Lipníku nad Bečvou je financována pouze pozice předsedy osadního výboru. V ostatních zkoumaných městech mají členové výborů nárok na finanční ohodnocení. Dalším velkým tématem jsou rozpočty místních částí. V Přerově, Lipníku nad Bečvou a Hranicích mohou osadní a místní výbory nakládat s vlastním rozpočtem přiděleným zastupitelstvu měst. S vlastním rozpočtem mohl po dobu své existence nakládat i osadní výbor ve městě Tovačov.

Přestože osadní výbory nemají formálně mnoho pravomocí a prostředků, kterými mohou prosadit vlastní zájmy, jsou důležitým aktérem při řešení problémů místních částí. V mnoha

případech je osadní výbor lídrem v řešení nastalých problémů a funguje jako koordinátor občanů při případných protestech. Bylo rovněž zjištěno, že konflikty mezi osadními výbory a vedeními měst jsou vyskytující se jevem. Agenda osadních a místních výborů je různorodá, ale dala by se shrnout do několika skupin. Osadní a místní výbory se běžně zabývají udržováním veřejného prostoru v místních částech, rozvoji místní komunity, komunikaci směrem k občanům i zastupitelstvu a zlepšování životní úrovně v místních částech.

Při výzkumu bylo kromě hlavních výzkumných cílů identifikováno, jaké hlavní přínosy, ale i problémy osadních výborů vnímají dotazovaní aktéři. Všichni respondenti při rozhovorech hodnotili existenci a možnost zřídit submunicipální jednotky v místních částech kladně. Největší přínosy osadních výborů vidí ve znalosti místních lokalit a místních poměrů a tím pádem i v orientaci problémů místních částí. Vedení měst a obcí se díky informacím z osadních výborů lépe orientuje v problematikách místních částí a není nuceno se složitě dostávat k informacím a problémům, které občany místních částí tíží. Místní části mohou řešit úplně jiné a specifické problémy, které se ve zbytku municipality neřeší, a v tom případě hraje osadní výbor významnou roli v komunálním politickém systému.

Dalším velkým benefitem je dle všech respondentů snadnější komunikace a přístup k informacím, jak pro občany, tak pro vedení municipalit. Předseda osadního výboru působí jako “styčný důstojník”, jak jeho pozici věcně popsala místostarostka města Potštát. Zástupci měst a obcí vyzdvihují, že předseda osadního výboru se o místní část stará, informuje občany a zajišťuje běžný chod daného území municipality. Občané místních částí mají reálného člověka, za kterým mohou jít a prodiskutovat s ním situaci v místní části. Kdyby občané místních částí byli odkázáni pouze na městský nebo obecní úřad, nemuseli by vědět koho oslovit, a nejspíše by ani s menším problémem do centra municipality necestovali. Tím že předseda osadního výboru pobývá v místní části, občané ho znají a poukazují tak i na marginální problémy. Předseda poté sesbírané problémy a informace řeší na městském úřadě hromadně za všechny. Bez osadního výboru by místní části byly segregovány, protože zástupci městského nebo obecního úřadu nemají kapacitu ani dostatečnou lokální znalost, aby místním částem zajišťovali stejný standart jako občanům centrálních částí obcí a měst.

Ve všech zkoumaných municipalitách bylo jako velký přínos zmiňováno i to, že osadní výbory organizují nejrůznější kulturní a společenské akce. Bez osadních výborů by se v místních částech konalo jen málo kulturně společenských akcí, pokud v nich nefunguje

i spolek rozvíjející společenský život. Vedení měst a obcí nemají kapacitu organizovat kulturní akce i v místních částech, a kvitují tak výpomoc od osadních výborů.

Osadní výbory mají kromě praktických přínosů i symbolický význam. Mnoho starousedlíků místních částí si pamatuje období, kdy místní části byly před rozsáhlým slučováním obcí v šedesátých, a hlavně sedmdesátých letech samostatnými vesnicemi. Je pro ně důležité udržet si vlastní identitu, k čemuž existence vlastního výboru výrazně přispívá. Ve všech zkoumaných místních částech respondenti o svém územním celku mluvili jako vesnici či obci a identifikují se jako samostatné celky. Málokdo o sobě mluví jako o občanovi Přerova, Hranic či jiného města, ale mluví o sobě jako o občanech daných místních částí. I z tohoto psychologického důvodu je dle mého názoru existence osadních výborů důležitá.

S osadními výbory se pojí i několik problematických aspektů. Nejedná se o problémy se samotnou existencí osadních výborů, ty nebyly během výzkumu zaznamenány. Jedná se o problémy, které brání osadním výborům v lepším fungování a tím i v rozvoji okrajových částí měst a obcí. Prvním identifikovaným problémem, který pramení již z legislativního zakotvení osadních výborů, jsou jejich omezené pravomoci, jak zmínili předsedové výborů při výzkumných rozhovorech. Předsedkyně jednoho z místních výborů v Přerově dodala, že veškeré požadavky a nápady musí výbory konzultovat s magistrátem, který je buď schválí, nebo zamítne. V případě zamítnutí se výbory nemají proti rozhodnutí jak bránit a musí jej respektovat. Osadní výbory by ocenily větší nezávislost na městském nebo obecním zastupitelstvu. To by ale zároveň přineslo více administrativy a potřebu větší kontroly jejich fungování, o což nestojí. S tím se pojí i další problém pramenící ze závislosti osadních výborů na zastupitelstvu, a to rozdílné představy osadních výborů a zastupitelstev v oblasti investic nebo dalších agend souvisejících s místními částmi. Zástupci osadních výborů by uvítali i větší finanční nezávislost na zastupitelstvech měst a obcí. V průběhu rozhovorů si předsedové osadních výborů stěžovali na nedostatek zájmu ze strany města a nedostatečnou finanční dotaci. Naopak zástupci měst a obcí zmiňovali přehnané představy o tom, kolik peněz a pravomocí osadní výbory požadují.

Největším limitem, ale zároveň i otevřeným oknem příležitostí, pro tuto práci je dosavadní neprobádanost submunicipální demokracie a jí nabývaných podob. Na počátku výzkumu jsem se potýkala s nedostatkem zdrojů a ověřováním získaných informací, protože existuje málo akademických textů, které by se tímto tématem zabývaly, jak v Evropě, tak i v České republice. Výzkum je limitován i neexistencí databáze osadních výborů v České republice

a následným výběrem vzorku geograficky. Částečným omezením byl i nedostatek zápisů z jednání osadních výborů v několika municipalitách. Toto omezení bylo však nahrazeno naplněním všech zkoumaných proměnných během provedených rozhovorů.

Tato práce přináší dosud nepoznané skutečnosti a věřím, že přispěje k většímu poznání o osadních výborech v české společnosti. Práce bude zaslána Odboru strategického rozvoje a koordinace veřejné správy Ministerstva vnitra ČR, který kromě metodiky fungování osadních výborů dosud nemá zpracované žádné materiály k osadním výborům ani přehled, jak jsou osadní výbory v České republice rozšířeny.

O zaslání této práce a rady nabyté mou současnou znalostí problematiky osadních výborů mě žádali jak předsedové osadních výborů, tak i zástupci z měst a obcí. Je mým cílem, aby tato studie přispěla k lepšímu fungování osadních výborů a otevření nových možností osadním výborům, které jsou limitovány neznalostí všech variant, jakých může spolupráce zastupitelstev měst a obcí, osadních výborů a občanů nabývat. Aktéři se při zřizování nebo vymezování agendy a pravomocí osadních výborů nemají na koho obrátit nebo kde hledat inspiraci pro nastavení fungování.

Na tuto práci by mohly navázat další výzkumy podrobně zkoumající osadní výbory v dalších částech České republiky. Bylo by zajímavé a přínosné udělat výzkum zaměřující se na osadní výbory v celé České republice a vytvořit tak přehled, v kolika obcích a městech se orgán osadních výborů vyskytuje. Položenými otázkami by mohlo být, kolik celkem osadních výborů v České republice existuje, kolik procent obyvatel z celkového počtu obyvatel České republiky osadní výbory zastupují, a zda se potvrdí závěr z tohoto výzkumu a to, že jsou osadní výbory zakládány ve velkých a středních obcích a městech. Takový komplexní výzkum by mohl přispět ke zjištění, zda nevěnovat osadním výborům větší pozornost a sesbírat náměty na případnou budoucí novelizaci zákona.

Komplexní výzkum osadních výborů v celé České republice by rovněž mohl přispět do aktuální debaty o slučování obcí, kterým se zabývá Národní ekonomická rada vlády. Ta vydala v minulém roce 2022 doporučení sloučit obce do tisíce obyvatel pod větší municipality. (Česká televize, 2022) Osadní výbory mohou být kompromisem mezi tendencemi snižovat počty obcí a centralizací místní správy a tím, že obce chtějí zůstat samostatné. Osadní výbor může být i pouze tříčlenný, a tím pádem by se vyřešila situace s nenaplněním kandidátních listin v nejmenších obcích před komunálními volbami nebo problémy s rozpadem zastupitelstva a předčasnými volbami, pokud nemají náhradníky. Dle

mého názoru by pro nejmenší obce, které slučování doposud razantně odmítají, (Česká televize, 2017) mohla být debata o sloučení s větší municipalitou a přechod pod statut místních částí s orgánem osadního výboru přípustnější v případě, že by byl zákonem garantován vznik osadních výborů ve všech místních částech, pokud o to její občané projeví zájem. Dalšími možnostmi by bylo udělit osadním výborům jasně specifikované pravomoci a alespoň minimální rozpočet, se kterým by mohly nakládat dle vlastního uvážení. Tématem diskusí by mohlo být, zda udělit osadním výborům právní subjektivitu. Tato teze je ale v částečném rozporu s výsledky výzkumu, z něhož vyplynulo, že současné osadní výbory a jim nadřazené municipality oceňují, že je zákon o obcích benevolentní a mohou si nastavit vlastní principy a podmínky fungování.

Další možné výzkumy by se mohly zaměřit na hlubší poznání o subkomunálních jednotkách v Evropě a jejich komplexní přehled. Mohla by vzniknout podrobnější typologie než ta, která je navržena v této práci. K takovému výzkumu by byl ale vhodný terénní výzkum v jednotlivých státech se stejnými sledovanými proměnnými, jako jsou v této práci. Bude zajímavé sledovat, jakým směrem se submunicipální demokracie bude vyvíjet v budoucnosti, zda její postavení bude posilovat, nebo zda její role bude jen okrajovým doplňkem komunální politiky.

Summary

This thesis focuses on submunicipal democracy in the Czech Republic and an overview of the units of submunicipal democracy in European countries. It found that submunicipal units are present in many European countries and Czech submunicipal units, called submunicipal councils, are not unique. It was found that submunicipal councils are a widespread phenomenon in the Czech Republic, especially in larger and medium-sized municipalities. Their status and powers are weak in terms of conceptual and financial direction of municipalities and towns. However, they play an important role for the citizens of local districts as intermediaries between them and the municipal and town councils. It is important for local districts to have a connection with the central part of the towns and municipalities, as they may feel cut off due to their geographical separation from the rest of the town or municipality.

Seznam literatury a zdrojů

Literatura

ČELADNÍKOVÁ, Tereza. Kooperace státu, kraje a obce při plánování a realizaci dopravních staveb: případ dostavby dálnice D1 v úseku Říkovice – Přerov. Praha, 2020. 70 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologie. Katedra Politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Karolína Průdková.

ČOPÍK, Jan. Proměny a kontinuita české komunální politiky: územní samospráva v nové době (1850-2010). Praha: Scriptorium, 2014, 317 s. ISBN 978-80-87271-89-6.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2-303.

HLEPAS, Nikolaos, Sabine KUHLMANN, Pawel SWIANIEWICZ, Norbert KERSTING a Filipe TELES. Submunicipal governance in europe: decentralization beyond the municipal tier. 1. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-64724-1.

JÜPTNER, Petr, Martin POLINEC, Kamil ŠVEC a spol. Evropská lokální politika. Praha: Petr Jüptner ve spolupráci s Institutem politologických studií FSV UK, 2007, 251 s. ISBN 978-80-254-1187-2.

JÜPTNER, Petr, Martin POLINEC a spol. Evropská lokální politika. 2. Praha: Institut politologický studií FSV UK, 2009, 413 s. ISBN 978-80-254-3510-6.

KERSTING, Norbert a Angelika VETTER. Reforming local government in Europe: closing the gap between democracy and efficiency. Opladen: Leske + Budrich, 2003, 349 s. ISBN 3-8100-3958-6.

KOCIÁNOVÁ, Jaroslava. *Samospráva na subobecní úrovni – historie, současnost a budoucnost*. Praha, 2013. 106 s. Diplomová práce (Mgr.). Česká zemědělská univerzita. Vedoucí diplomové práce Ing. Čopík Jan Ph.D.

KOHOUTOVÁ, Dagmar. *Osadní výbory jako nástroj územní samosprávy*. Brno, 2022. 86 s. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Vedoucí diplomové práce RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.

NEKOLA, Martin, a spol. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1865-4.

WILSON, David a Chris GAME. *Local government in the United Kingdom*. 5th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2011. 438 s. ISBN 978-0-230-24638-6.

Odborné články

BÄCK, Henry. *Party Politics and the Common Good in Swedish Local Government*.

Scandinavian Political Studies, 2003, roč. 26, č.2, s. 93–120.

BÄCK, Henry. *Urban political decentralisation: six Scandinavian cities*. Wiesbaden: VS

Verlag fur Sozialwissenschaften, 2005, 179 s. ISBN 3-8100-4068-1.

ČMEJREK, Jaroslav a Jan ČOPÍK. *Osadní výbory a jejich samosprávný potenciál*. Acta politologica [online]. 2010 [cit. 2023-03-10].

ČMEJREK, Jaroslav a Jan ČOPÍK. *Osadní výbory jako rozvojový a komunitní aktér*. Nепublikováno.

HACEK, Miro, Simona KUKOVIC a Anja GRABNER. *Relations between authorities in the Slovenian local self-government system*. Druzboslovne razprave [online]. University of Ljubljana, 2013, 29(72), 45-63. ISSN 0352-3608.

HRŽENJAK, Juraj. *Ustrojstvo i funkcioniranje mjesne samouprave u Gradu Zagrebu*. Croatian and Comparative Public Administration, Vol. 11, No 1, 2011., pp. 43–69.

KLARIĆ, Mirko. *Decentralization and Sub-Municipal Government in South – Eastern European Countries*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu [online]. 2021, 58(4), 1035-1053 [cit. 2023-03-11]. ISSN 0584-9063. Dostupné z: doi:10.31141/zrpf.2021.58.142.1035

KLARIĆ, Mirko. *Development of sub-municipal government in south-eastern european countries*. Pravni vjesnik [online]. Osijek: J.J. Strossmayer University of Osijek, 2022, 38(1), 93-112 [cit. 2023-03-11]. ISSN 0352-5317. Dostupné z: doi:10.25234/pv/15260

LEARY-OWHIN, Michael E. *The Routledge handbook of Henri Lefebvre, the city and urban society*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020. ISBN 9781315266589.

LEPETIĆ, Jelena.: *Građani i lokalna samouprava u Crnoj Gori*. Strani pravni život, Vol 52, No 2, 2008., pp. 195. – 216.

MONTIN, Stig. *Recent Trends in the Relationship between Politics and Administration in Local Government: The Case of Sweden*. The Political Executive: Politicians and Management in European Local Government. 1992, London.

MORLAN, Robert L. *Sub-Municipal Governance in Practice: The Rotterdam Experience*. The Western political quarterly [online]. Thousand Oaks, CA: University of Utah, 1982, 35(3), 425-441. ISSN 0043-4078. Dostupné z: doi:10.1177/106591298203500310

REŠETAR, Vojko. *Istraživanje mjesne samouprave i neposrednog sudjelovanja građanau javnim poslovima na mjesnoj razini*. Croatian and Comparative Public Administration, Vol

11, No 1, 2011, pp. 71. – 98.

SKELCHER, Chris. *Governing Communities: Parish-Pump Politics or Strategic Partnerships?*. Local government studies [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2003, 29(4), 1-16 [cit. 2023-03-11]. ISSN 0300-3930. Dostupné z: doi:10.1080/03003930308559386

TAVARES, Antonio F. a Ringa RAUDLA. *Size, density and small scale elections: A multi-level analysis of voter turnout in sub-municipal governments*. Electoral studies [online]. Kidlington: Elsevier, 2018, 56, 1-13 [cit. 2023-04-09]. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:10.1016/j.electstud.2018.09.001

TODOROVSKI, Ilija.: *Local Government in the Macedonia*. Stabilization of Local Governments, Open Society Institute, Budapest, 2001., pp. 241. – 288.

Zákony, nařízení a usnesení

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 256/2013 Sb.: Zákon o katastru nemovitostí (katastrální zákon). In 99/2013.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 128/2000 Sb.: Zákon o obcích (obecní zřízení). In 38/2000.

EVROPSKÁ UNIE. Evropská charta místní samosprávy. Štrasburk. 1985.

HRANICE. Usnesení z 2. zasedání Zastupitelstva města Hranice konaného dne 24.11.2022. V: Hranice, 2022. Dostupné z: <https://www.mesto-hranice.cz/clanky/usneseni-zastupitelstva-mesta-hranic-2022-2026>

KOJETÍN. Usnesení z 3. zasedání Zastupitelstva města Kojetín konaného dne 13.12.2022. V: Kojetín, 2022. Dostupné z: <https://www.kojetin.cz/cs/mesto-kojetin/zastupitelstvo-mesta/plany-jednani-a-usneseni-zastupitelstva-mesta/usneseni-zm-2022.html>

LIPNÍK NAD BEČVOU. Usnesení z 2. zasedání Zastupitelstva města Lipník nad Bečvou konaného dne 13.12.2022. V: Lipník nad Bečvou, 2022. Dostupné z: <https://www.mesto-lipnik.cz/usneseni-zm-volebni-obdobi-2022-2026/ds-1335/p1=2308>

MAGISTRÁT MĚSTA PŘEROVA. Odpověď na žádost o poskytnutí informací dle zákona číslo 106/1999 Sb. - Informace o místních referendech. Přerov, 2010.

MĚSTO PŘEROV. Usnesení z 2. zasedání Zastupitelstva města Přerova konaného dne 5.12.2022. V: Přerov, 2022. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/zastupitelstvo-mesta/usneseni-zastupitelstva-1.html>

MĚSTO PŘEROV. Usnesení z 3. zasedání Zastupitelstva města Přerova konaného dne 27.2.2023. V: Přerov, 2022. Dostupné z:

<https://www.prerov.eu/cs/samosprava/zastupitelstvo-mesta/usneseni-zastupitelstva-1.html>
MĚSTO PŘEROV. Zásady činnosti místních výborů statutárního města Přerova. 2019.
Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/mistni-casti/>
MINISTERSVO VNITRA, ODBOR VEŘEJNÉ SPRÁVY, DOZORU A KONTROLY.
Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků: 3.1 Výbory a komise
orgánů územních samosprávných celků. Praha, 2019.
MINISTERSVO VNITRA, ODBOR VEŘEJNÉ SPRÁVY, DOZORU A KONTROLY.
Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků: 5.5 Odměňování a ostatní
související nároky a peněžitá plnění členů zastupitelstva obce. Praha, 2019
NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY. Zákon č.
69/1967 Sb.: Zákon o národních výborech. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1967-692023.pdf>
SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 369/1990 Zb.: Zákon Slovenskej národnej rady o
obecnom zriadení. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>
ÚŘAD VLÁDY ČR, MINISTERSVO VNITRA ČR. Metodické doporučení k aktuálním
změnám v oblasti odměňování členů zastupitelstev ÚSC: Informace k novele nařízení vlády
č.318/2017 Sb. s účinností od 1. ledna 2023. Dostupné z:
<https://www.smocr.cz/Shared/Clanky/12317/1-metodika-k-navyseni-odmen-k-1-1->

Oficiální weby

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Výsledky sčítání 2021 - otevřená data. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-scitani-2021-otevrena-data>
LIPNÍK NAD BEČVOU. Výbory zastupitelstva města: Lipník nad Bečvou. [online].
Dostupné z: <https://www.mesto-lipnik.cz/vybory-zastupitelstva-mesta/ms-2332>
MĚSTO HRANICE. Oficiální stránky města: Město Hranice – Osadní výbory [online]. [cit.
14.04.2023]. Dostupné z: <https://www.mesto-hranice.cz/osadni-vybory>
MĚSTO KOJETÍN. Město Kojetín [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z:
<https://www.kojetin.cz/>
MĚSTO PŘEROV. Komise RM 2006-2010 - Město Přerov [online]. [cit. 07.04.2023].
Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/archiv-2006-2010/komise-rm-2006-2010/>
MĚSTO PŘEROV. Zápisy z jednání výboru pro místní části – Město Přerov [online]. [cit.

07.04.2023]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/zastupitelstvo-mesta/vybory-zastupitelstva/zapisy-z-jednani-vyboru-pro-mistni-casti.html>

MĚSTO PŘEROV. Místní části – Město Přerov [online]. [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/mistni-casti/>

MĚSTO PŘEROV. Místní části Přerova už znají jména nových zástupců, nejméně voličů přišlo k urnám v Předmostí – Město Přerov. [online]. [cit. 08.04.2023]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/magistrat/tiskove-centrum/tiskove-zpravy-2023/tz-leden-2023/mistni-casti-prerova-uz-znaji-jmena-novych-zastupcu-nejmene-volicu-prislo-k-urnam-v-predmosti.html>

MĚSTO TOVAČOV. Město Tovačov – Oficiální stránky Města Tovačov [online]. [cit. 14.04.2023]. Dostupné z: <https://www.tovacov.cz/>

OBEC DOLNÍ ÚJEZD. Obec Dolní Újezd [online]. Obec Dolní Újezd, [cit. 07.04.2023]. Dostupné z: <https://www.dolni-ujezd.cz/>

POTŠTÁT MĚSTO. Potštát město [online]. 2023 Potštát, [cit. 14.04.2023]. Dostupné z: <https://www.potstat.cz/>

RÚIAN. Český úřad zeměměřičský a katastrální [online], 2022 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://vdp.cuzk.cz/marushka/?ThemeID=1&InfoURL=https%3A%2F%2Fvdp.cuzk.cz%2Fvdp%2Fruian&InfoTarget=ID-315d>

Média

ČESKÁ TELEVIZE – ČT24. V Česku je podle OECD příliš malých obcí. Starostům se ale do slučování nechce. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize, 2017 [online]. [cit. 15.04.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2032192-v-cesku-je-podle-oecd-prilis-malych-obci-starostum-se-ale-do-slučovani-nechce>

ČESKÁ TELEVIZE – ČT24. Vládní špičky odmítly slučování malých obcí. Podle NERV by opatření ušetřilo deset miliard. ČT24 – Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize, 2022. [online]. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3543057-vladni-spicky-odmitly-slučovani-malych-obci-podle-nerv-opatreni-usetrilo-deset>

PŘEROVSKÝ DENÍK. Na hodech v Anníně se předvedli psi i taneční skupina Druhý dech

– Přerovský deník – informace, které jsou vám nejbliž [online]. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/na-hodech-v-annine-se-predvedli-psi-i-tanecni-skupina-druhy-dech-20120728.html

PŘEROVSKÝ DENÍK. Volby do výborů místních částí se blíží, nekonají se v Lýskách a Čekyni – Přerovský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: [https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/volby-do-vyboru-mistnich-casti-se-blizi-nekonaji-se-v-lyskach-a-cekyni-20230116.html?fbclid=IwAR1FeZOSTQFE2NzTOU8evTjPg8BN6nrW-](https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/volby-do-vyboru-mistnich-casti-se-blizi-nekonaji-se-v-lyskach-a-cekyni-20230116.html?fbclid=IwAR1FeZOSTQFE2NzTOU8evTjPg8BN6nrW-jUH2J4mFibipk3JZPxzpczLw)

[jUH2J4mFibipk3JZPxzpczLw](https://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/volby-do-vyboru-mistnich-casti-se-blizi-nekonaji-se-v-lyskach-a-cekyni-20230116.html?fbclid=IwAR1FeZOSTQFE2NzTOU8evTjPg8BN6nrW-jUH2J4mFibipk3JZPxzpczLw)

SERWIS SAMORZĄDOWY PAP. Czy sołectwa będą mieć osobowość prawną? MSWiA wyjaśnia. Serwis Samorządowy PAP [online]. [cit. 18.04.2023]. Dostupné z: <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/czy-sołectwa-beda-miec-osobowosc-prawna-mswia-wyjasnia?fbclid=IwAR3ohSFtnHbJ8NLYM7xERhC84-uhtzLiCgdA6jeynb65Mq-DWq2FAEYIFCI>

Rozhovory (v textu citovány názvem funkce a rokem provedení rozhovoru, např. (Místostarostka Potštátu, 2023), pro osadní výbory je užita zkratka OV, pro místní výbory zkratka MV)

Rozhovor s doc. PhDr. Jaroslavem Čmejrkem, CSc. a Ing. Janem Čopíkem, Ph.D. Praha. 2022.

Rozhovor s předsedkyní místního výboru Kozlovice. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedkyní místního výboru Lověšice. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedkyní místního výboru Žeravice. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou místního výboru Dluhonice. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou místního výboru Čekyně. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou místního výboru Újezdec. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s organizační pracovnící pro místní výbory. Přerov. 2023. (Struktura rozhovoru

se zástupcem municipality – Příloha č. 5)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Rybáře. Hranice. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Lhotka. Hranice. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Středolesí. Hranice. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedkyní osadního výboru Drahotuše. Hranice. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s organizační pracovnící pro osadní výbory. Hranice. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem municipality – Příloha č. 5)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Loučka a zastupitelem města. Lipník nad Bečvou. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Podhoří. Lipník nad Bečvou. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Trnávka. Lipník nad Bečvou. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předkyní osadního výboru Staměřice a zastupitelkou obce. Dolní Újezd. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor se starostou města. Tovačov. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem municipality – Příloha č. 5)

Rozhovor s organizační pracovnící pro osadní výbory. Kojetín. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem municipality – Příloha č. 5)

Rozhovor s předsedou osadního výboru Popůvky. Kojetín. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s předsedkyní osadního výboru Kovalovice. Kojetín. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem osadního výboru – Příloha č. 4)

Rozhovor s místostarostkou města. Potštát. 2023. (Struktura rozhovoru se zástupcem municipality – Příloha č. 5)

Projekt diplomové práce

Jméno studenta: Bc. Tereza Čeladníková

Jméno vedoucího práce: PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Typ práce: Diplomová

Obor práce: Politologie

Předpokládaný název práce v češtině: Osadní výbory v České republice: případová studie

Předpokládaný název práce v angličtině: Submunicipal Councils in the Czech Republic: A case study

Klíčová slova v češtině: submunicipální demokracie, osadní výbory, místní části, vládnutí na nižší než komunální úrovni

Klíčová slova v angličtině: submunicipal democracy, settlement councils, local sections, governance at sub-municipal level

Vymezení výzkumného problému

V České republice i ve zbytku Evropy existují instituce submunicipální demokracie. V České republice se jedná o osadní výbory. Z předběžného zkoumání jsem zjistila, že velmi obdobné instituce vládnutí na nižší než komunální úrovni, jako v České republice, fungují v Chorvatsku (Klarič, 2021) a i v dalších balkánských státech se submunicipální jednotky vyskytují. České osadní výbory by se daly přirovnat i k britským Parishes, které se ale vyvinuly z bývalých farností. (Hlepas a kol., 2018) Další submunicipální jednotky bychom mohli najít například v Německu ve velkých městech, Portugalsku či Polsku. (Hlepas a kol., 2018) V Evropě existují i neformální svazky občanů místních částí, která se povětšinou označují jako sousedství, které v této práci rovněž zmapuju.

V České republice je zákonem o obcích ustanovena možnost založit v místních částech obce osadní výbor (též se užívá pojem místní výbor). Zjistila jsem, že pojem osadní výbory je ve společnosti velice málo rozšířený a ráda bych svou diplomovou prací tuto instituci více zviditelnila, jelikož si myslím, že submunicipální instituce a s tím související princip subsidiarity jsou cestou ke zlepšení života v českých obcích. Jedná se dosud o neprobádané téma, přitom nejnižší úroveň státní správy je první nárazník pro občany při řešení jejich problémů. Osadní výbory jsou dosud i opomíjeny v akademických publikacích, jak na úrovni

závěrečných prací, tak i na úrovni publikací. V České republice se tématu osadních výborů věnují především akademici z České zemědělské univerzity docent Čmejrek a doktor Čopík (Čmejrek, Čopík, 2010). Další publikace věnující se v České republice submunicipální demokracii jsou zaměřené na radnice městských částí, které v práci rovněž popíšu. Diplomové a rigorózní práce, i z právního prostředí, se osadním výborům věnují jen okrajově i práce zaměřené přímo na výbory obce osadní výbor jen zmiňují a legislativně zasazují. Osadní výbory se zmiňují i v závěrečných pracích, které se věnují oddělování obcí. Žádné z těchto prací nejdou do hloubky a zároveň neexistuje srovnání se zahraničními typy submunicipální demokracie, proto bych ráda tuto neprobádanou oblast zkoumala a vyplnila bílé místo.

Legislativně osadní výbory nejsou v České republice příliš ukotveny a vzniká tak prostor pro variabilitu fungování v jednotlivých municipalitách. Zákonem o obcích v paragrafech 120 a 121 je ustanoveno, že v místních částech obce může zřídit zastupitelstvo obce osadní výbor. Ten musí mít minimálně tři členy a celkový počet členů osadního výboru určuje zastupitelstvo obce. Členem osadního výboru se může stát občan obce, který má trvalý pobyt v dané části obce a určí ho zastupitelstvo obce. Předsedu osadního výboru volí zastupitelstvo obce z členů osadního výboru. Zákon poté osadnímu výboru ukládá několik pravomocí a to předkládat zastupitelstvu obce, radě obce a výborům návrhy týkající se rozvoje části obce a rozpočtu obce, vyjadřovat se k návrhům předkládaným zastupitelstvu obce a radě obce k rozhodnutí, pokud se týkají části obce, vyjadřovat se k připomínkám a podnětům předkládaným občany obce, kteří jsou hlášeni k trvalému pobytu v části obce, orgánům obce a dále požádá-li předseda osadního výboru na zasedání zastupitelstva obce o slovo, musí mu být uděleno. (Zákon o obcích 128/2000 Sb.)

Zákonem tedy není ustanovena přímá agenda osadních výborů, není ustanoveno, jak často se musí výbor scházet či zda se musí zaznamenávat zápis z jednání výboru obce. Pro zakotvení osadních výborů v českém politickém systému provedu rozhovor s představitelem ministerstva vnitra a expertní rozhovor s docentem Čmejrkem.

Téma osadních výborů jsem si vybrala mimo jiné i proto, protože jsem se ve své bakalářské práci setkala se štěpením v obci, kdy jedna místní část obce stála ve sporu se zbytkem municipality, a proto mě začalo zajímat, jaké pravomoci osadní výbory mají. Jednalo se o místní část města Přerova Dluhonice, která nesouhlasila s dostavbou dálnice D1, která má

vést po estakádě nad částí obce a je kvůli stavbě nutné zbourat několik obytných domů a jejich obyvatele přestěhovat do nových domů na druhé straně místní části Dluhonice. Pro zbytek města by však dostavba dálnice znamená vysvobození z neustálých kolon aut ve městě, a kvůli tomu horšímu životnímu prostředí. Osadní výbor se snažil všemi cestami výstavbě zabránit a hrál důležitou roli ve schvalování této stavby. Nakonec, po dlouhých soudních jednáních, je stavba dálnice povolena. Na tomto případě se ukazuje, že osadní výbory mohou hrát významnou roli při řešení konfliktu v obci.

Cíle práce

Cílem práce je analýza přístupu obcí ke zřizování osadních výborů.

Druhým cílem je teoreticky analyzovat pozici osadních výborů v rámci politických systémů v obcích a nastavení vztahů mezi zastupitelstvem obce a osadním výborem.

Metodologie

Empirická část bude složena z několika případových studií vybraných osadních výborů a jim nadřazených municipalit. (Hendl, 2005)

Výběr vzorku

Jelikož v České republice neexistuje databáze současných osadních výborů, rozhodla jsem se, že osadní výbory pro případové studie vyberu regionálně, protože potřebuji získat dosažitelný vzorek. Rozhodla jsem se zvolit okres Přerov, z důvodu dostupnosti, a v něm budu provádět terénní výzkum. V jednotlivých obcích okresu Přerov budu telefonicky i osobně zjišťovat, zda mají založené osadní výbory nebo v minulosti měli. V obcích, ve kterých se instituce osadních výborů vyskytla budu provádět výzkum. Konečným vzorkem tedy budou obce se zřízenými osadními výbory a jejich zástupci, jak zástupci obce, tak osadních výborů.

Sběr dat

Případové studie budou založeny na polostrukturovaných rozhovorech s vybranými aktéry z municipalit a osadních výborů a také na obsahové analýze dostupných textů, usnesení a případných zápisů z jednání osadních výborů. Rovněž budu informace sbírat i v místních médiích. Nejprve se pokusím získat zápisy z jednání osadních výborů a informace ze zastupitelstva obce a poté budou následovat rozhovory. V každé obci v okrese Přerov s

alespoň jedním zřízeným osadním výborem provedu rozhovor s jedním zástupcem zastupitelstva obce, ideálně někým, kdo má na starosti osadní výbory, případně výbory obce obecně, druhý rozhovor provedu s jedním zástupcem každého osadního výboru v obci, s předsedou výboru, případně místopředsedou.

Hlavní sledovaná témata a proměnné

Kde a jak se osadní výbory zřizují (geograficky vzdálené, historická tradice, seshora, zespona)

Vztah mezi osadním výborem a zastupitelstvem města

Samotné fungování osadního výboru (jak často se schází, zda dělají zápisy)

Štěpení v obci (konflikty mezi osadním výborem a zastupitelstvem)

Předběžná struktura práce

1. Úvod
2. Metodologie
3. Zakotvení
 - a. Zakotvení v ČR
 - b. Zakotvení v evropském kontextu
4. Empirická část
5. Závěr

Předběžný seznam zdrojů

Literatura

HLEPAS, Nikolaos, Sabine KUHLMANN, Pawel SWIANIEWICZ, Norbert KERSTING a Filipe TELES. SUBMUNICIPAL GOVERNANCE IN EUROPE: DECENTRALIZATION BEYOND THE MUNICIPAL TIER. 1. Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-64724-1.

ČOPÍK, Jan. Proměny a kontinuita české komunální politiky: územní samospráva v nové době (1850-2010). Praha: Scriptorium, 2014. ISBN 978-80-87271-89-6.

ČMEJREK, Jaroslav – ČOPÍK, Jan. 2010. Osadní výbory a jejich samosprávný potenciál. Acta Politologica 2, 3, 62–72.

ČOPÍK, J. – ČMEJREK, J. Osadní výbory jako rozvojový a komunitní aktér. Brno, konference. 2018.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2-303.

KLARIČ, Mirko. DECENTRALIZATION AND SUB-MUNICIPAL GOVERNMENT IN SOUTH-EASTERN EUROPEAN COUNTRIES. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 2021, (58), 1035-1053.

KLARIČ, Mirko. DEVELOPMENT OF SUB-MUNICIPAL GOVERNMENT IN SOUTH-EASTERN EUROPEAN COUNTRIES. PRAVNI VJESNIK GOD. 2021, (38), 93-112.

Elektronické zdroje

Místní části - Město Přerov. Město Přerov [online]. 2000 [cit. 30.06.2022]. Dostupné z: <https://www.prerov.eu/cs/samosprava/mistni-casti/>

Osadní výbory | Město Hranice. Oficiální stránky města | Město Hranice [online]. [cit. 01.07.2022]. Dostupné z: <https://www.mesto-hranice.cz/osadni-vybory>

Složení výborů Zastupitelstva města - Město Kojetín. Město Kojetín [online]. [cit. 01.07.2022]. Dostupné z: <https://www.kojetin.cz/cs/mesto-kojetin/zastupitelstvo-mesta/slozeni-vyboru-zastupitelstva-mesta.html>

Osadní výbor Lipná | potstat.cz. Potštát město [online]. Potštát, [cit. 01.07.2022]. Dostupné z: <https://www.potstat.cz/osadni-vybor-lipna>

Výbory zastupitelstva města: Lipník nad Bečvou. Lipník nad Bečvou: Titulní stránka [online]. Dostupné z: <https://www.mesto-lipnik.cz/vybory-zastupitelstva-mesta/ms-2332>

Zákon o obcích 128/2000 Sb.

Závěrečné práce

NĚMCOVÁ, Ivana. Obecní samospráva se zaměřením na postavení orgánů. Praha, 2014. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra správního práva a správní vědy. Vedoucí práce Vedral, Josef. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/66302>

FABIÁNKOVÁ, Kateřina. Oddělení obce – případová studie. Brno, 2021. Bakalářská. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Eduard Bakoš. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/l4yyi/Bakalarska_prace_-_Oddeleni_obce.pdf

CECHOVÁ, Šárka. Obec a její vybrané orgány. Brno, 2010. Rigorózní. Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/olk9v/rigorozni_prace_finalni_podoba_vlozena_do_IS_zari_2010.pdf

GORČÍK, Pavel. Právní postavení orgánů obce. Brno, 2008. Diplomová. Masarykova univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/c8phz/Pravni_postaveni_organu_obce.pdf

ŠUSTEKOVÁ, Kateřina. Zavedení místních výborů v městském obvodě. Ostrava, 2010. Diplomová. Vysoká škola Báňská. Dostupné z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/80037/SUS084_EKF_N6202_6202T055_00_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsek mapy katastrálního území města Kojetína (obrázek)

Příloha č. 2: Výsek mapy místní části Kojetína Popůvky (obrázek)

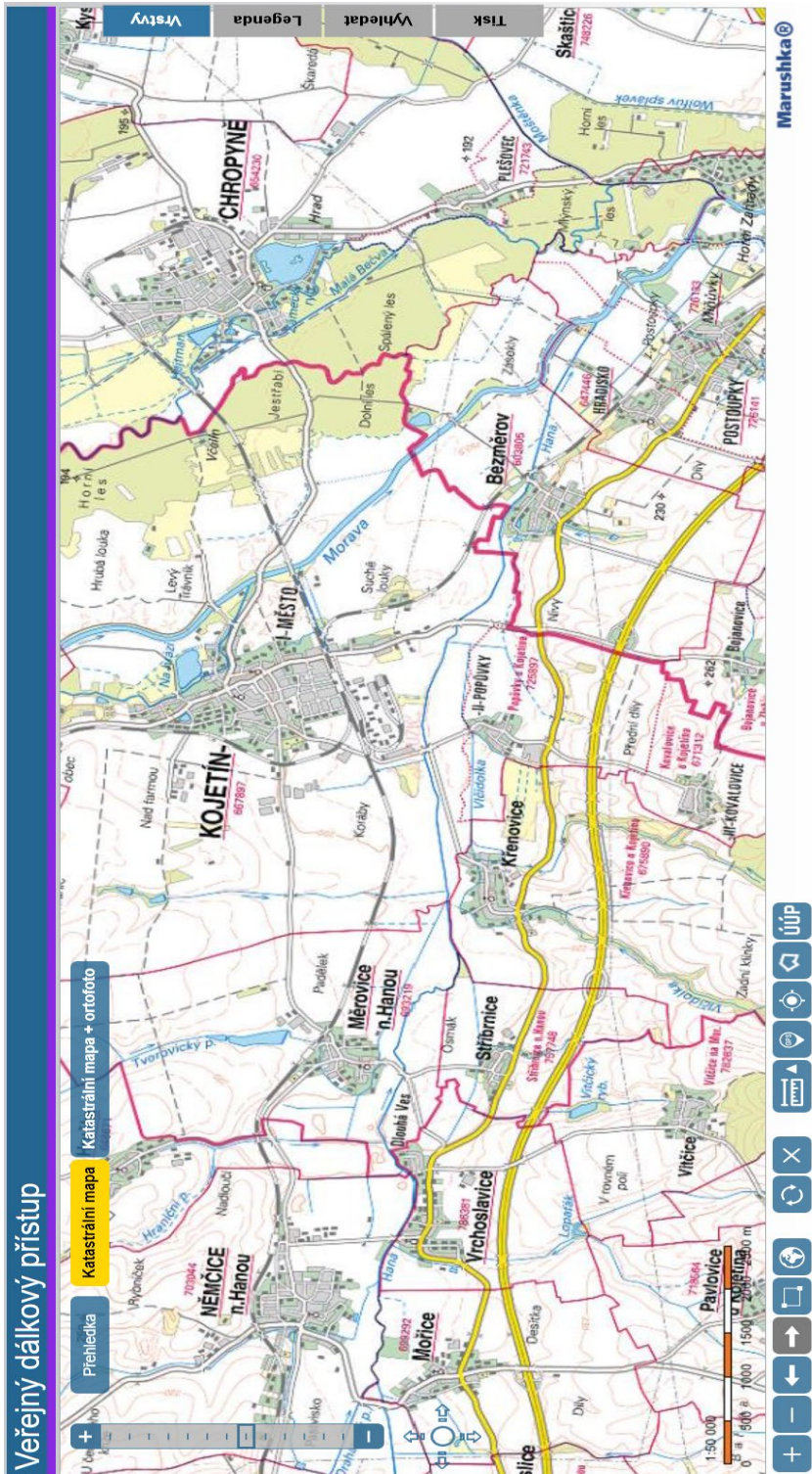
Příloha č. 3: Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem (text)

Příloha č. 4: Scénář rozhovoru se zástupcem osadního výboru (text)

Příloha č. 5: Scénář rozhovoru se zástupcem města (text)

Příloha č. 6: Seznam tabulek, schémat a obrázků v textu (text)

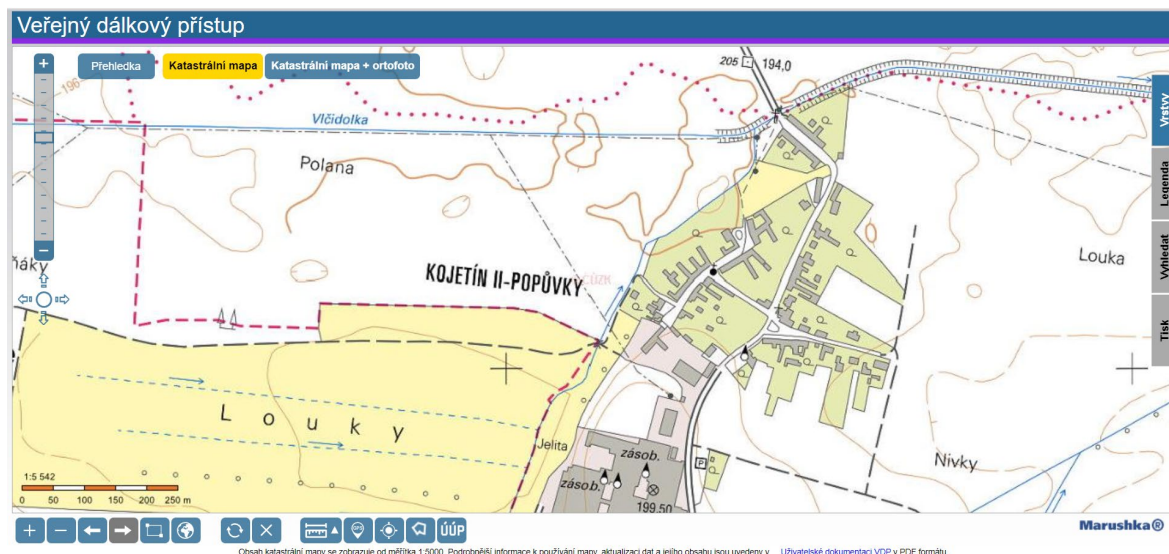
Příloha č. 1: Výsek mapy katastrálního území města Kojetína

Zdroj: RUIAN [online]. Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2022 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z:

<https://vdp.cuzk.cz/marushka/?ThemeID=1&InfoURL=https%3A%2F%2Fvdp.cuzk.cz%2Fvdp%2Fruian&InfoTarget=ID-315d>

Příloha č. 2: Výsek mapy místní části Kojetína Popůvky

Zdroj: RUIAN [online]. Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2022 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z:

<https://vdp.cuzk.cz/marushka/?ThemeID=1&InfoURL=https%3A%2F%2Fvdp.cuzk.cz%2Fvdp%2Fruian&InfoTarget=ID-315d>

Příloha č. 3: Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Informovaný souhlas s výzkumným rozhovorem

Byl/a jste požádán/a o rozhovor v rámci sběru dat pro diplomovou práci s názvem Osadní výbory v České republice: případová studie, vedenou Terezou Čeladníkovou.

Důvěrnost informací

S vaším svolením bude tento rozhovor nahráván. Nahraný rozhovor bude přepsán a použit pro analýzu. Ani zvuková ani textová forma rozhovoru nebude žádným způsobem jako celek zveřejněna.

Souhlasím, že v práci může být uvedeno mé jméno. ANO x NE

Vaše rozhodnutí je pro mě závazné. Prosím o Váš souhlas s provedením rozhovoru za výše uvedených podmínek. Vaše účast na rozhovoru je dobrovolná a můžete ji kdykoli v jeho průběhu přerušit.

Datum konání rozhovoru:.....

Jméno:.....

Podpis:.....

Příloha č. 4: Scénář rozhovoru se zástupcem osadního výboru

Scénář rozhovoru se zástupcem osadního výboru

Kde a jak se osadní výbory zřizují

Zřizuje se vaší místní části osadní výbor dočasně, po volbách na volební období nebo má dlouhou tradici, která se opakuje?

dlouhá tradice

dočasné zřizování

Pokud má delší tradici, kdy byl poprvé ustaven?

Proč byl zřízen, na čí popud a proč nebyl poté obnoven?

Vychází založení osadního výboru z historické tradice?

Jak?

Přišli podněty ke zřízení vašeho osadního výboru seshora (od zastupitelstva města) nebo zezdola (od občanů místní části)?

Od zastupitelstva

Od občanů

Volby a ustanovení osadního výboru

Jak ve vaší místní části probíhá volba nebo výběr členů do osadních výborů?

Jak poté v osadním výboru volíte předsedu výboru nebo předseda si k sobě vybírá zbytek výboru?

Je to všude stejné? Organizuje volby město nebo každý výbor sám?

Mění se složení osadního výboru po volbách nebo je podobné jako v předchozích obdobích?

Samotné fungování

Jak často se scházíte?

Kde se scházíte?

Vyžaduje po vás město zápisy z jednání osadního výboru? Zasíláte jim je? Mohl byste mi je prosím zaslat?

Dostáváte nějaké finance za to, že jste členem výboru?

Jaká témata nejčastěji probíráte?

Jakou agendu řešíte?

Vztah mezi osadním výborem a zastupitelstvem města

S kým z města výhradně jednáte?

- Starosta Další

Zvete si na jednání osadního výboru i starostu či někoho jiného z města?

- Když je co řešit Pravidelně Vůbec

Jak máte nastavené jednání osadního výboru se zastupitelstvem města?

Chodíte jako předseda osadního výboru na zasedání zastupitelstva města?

- Ano Ne

Pravidelně nebo jen pokud je co k řešení? Záležitosti řešíte na jiných jednáních?

Na jiné schůzky se zástupci města chodíte?

Máte schůzky i s ostatními výbory?

- Když je co řešit Pravidelně Vůbec

Je členem osadního výboru člen zastupitelstva obce?

- Ano Ne

Jednáte se zastupitelstvem obce přes něj?

Usnadňuje to jednání s obcí?

Předalo vám zastupitelstvo obce nějakou pravomoc nad rámec zákona o obcích?

- Ano Ne

Štěpení v obci

Vyskytly se ve vaší obci témata, u kterých byl osadní výbor nebo více osadních výborů v rozporu se zastupitelstvem města?

- Ano Ne

Jaké nejčastější problémy s městem řešíte? V čem Vám město nevychází vstříc?

V čem naopak funguje?

Komunikace s občany místní části

Organizujete jako osadní výbor setkání s občany místní části?

- Ano Ne

Sbíráte jako osadní výbor od občanů podněty?

Ano Ne

Sbíráte jako osadní výbor podněty i jiným způsobem? (dopis, mail, zveřejněné tel. číslo, přizvání k zasedání OV, úřední hodiny)

Ano Ne

Jsou zasedání OV veřejná? Nebo některá?

Zveme Kdykoliv

Obrací se na osadní výbor občané se svými problémy či nápady?

Ano Ne

Kultura

Organizujete v rámci osadního výboru v místní části kulturní vyžití?

Ano Ne

Jaké?

Z jakého důvodu?

Nyní bych se ráda přesunula k financím osadního výboru

Finance

Řešíte se zastupitelstvem města i investice?

Ano Ne

Snažíte se jim předkládat návrhy, do čeho by se v místní části dalo investovat?

Přislubuje vám zastupitelstvo obce nějakou částku, se kterou poté může osadní výbor nakládat podle svého?

Ano Ne

Jak poté vybíráte, do čeho budete finance investovat? Máte k dispozici nějaké finance?

Děláte například ankety, co by si obyvatelé ve vaší části obce přáli?

Jak jinak volíte, do čeho investujete finance?

Jak jinak se investuje v místní části? Podle toho, co rozhodne zastupitelstvo?

Služby

Zajišťujete občanům místní části nějaké služby?

Ano Ne

Jaké? Uvažovali jste nebo uvažujete o něčem, co byste mohli zajišťovat?
Zprostředkováváte občanům místní části lepší dostupnost k centrální části města? Vození seniorů na úřad, k lékaři?

Ano Ne

Pomohli jste jako osadní výbor zajistit poštovní služby nebo to máte v plánu?

Ano Ne

Zprostředkováváte občanům servis v podobě pojízdného úřadu, pojízdné pošty nebo slyšel jste o takové možnosti? Jaký na to máte názor?

Ano Ne

Neprojednávali jste ve výboru zavedení něčeho podobného?

Ano Ne

Doprava

Probíráte v osadním výboru i věci týkající se dopravy a spojením s centrální částí obce?

Ano Ne

Podnikli jste jako osadní výbor v této oblasti konkrétní kroky?

Ano Ne

Jaké? Jste s dopravou spokojeni?

Spolek

Máte kromě OV zřízen i spolek, který se rovněž snaží prosazovat zájmy občanů místní části?

Ano Ne

Jsou členové OV i členy spolku? Neuvažovali jste o této možnosti?

Proč jste se rozhodli jej zřídit? Působí tu nějaké spolky?

Má spolek větší pravomoci a silnější slovo než OV?

Spolupracuje se spolkem?

Co se přes spolek v místní části snažíte nebo jste se snažili prosadit?

Napadá vás něco, co byste chtěl dodat?

Příloha č. 5: Scénář rozhovoru se zástupcem města

Scénář rozhovoru se zástupcem města

Kde a jak se osadní výbory zřizují

Dle informací z webu si jen potvrdím, že jsou místní/osadní výbory zřízeny ve všech místních částech obce?

Ano

Ne

Od kdy místní/osadní výbory ve městě fungují?

Byly místní/osadní výbory zřízeny v každém volebním období nebo záleží na rozložení sil v zastupitelstvu po volbách?

Stalo se někdy, že by zastupitelstvo výbor nechtělo zřídit i přes zájem občanů místní části?

Volby

V Přerově letos proběhly volby do místních výborů, probíhaly i v minulých letech?

Novinka

Už dlouho

Proč byly zavedeny?

Předtím se vybírali členové jak?

Jsou na to již reakce?

Jak volby hodnotíte?

Předseda je poté nominován zvolenými členy místního výboru?

Jak se volí předseda výboru pro místní části?

Něco, co byste chtěla k volbám dodat?

Samotné fungování výborů

Máte metodiku, dle které se řídí osadní/místní výbory?

Do jaké míry poté necháváte fungování místního výboru na něm a jak do fungování zasahujete?

Kontroluje město činnost místních výborů, kromě kontroly zápisů z jednání MV?

Co je hlavní agendou, kterou místní výbory řeší?

Dostávají členové místních výborů nějaký honorář za účast ve výboru?

Máte zřízený i orgán, který sdružuje osadní/místní výbory?

Vztah mezi osadním výborem a zastupitelstvem města

Jak probíhá komunikace mezi osadním výborem a zastupitelstvem?

Interní schůzky

Pouze na zastupitelstvu

Jaké nejčastější záležitosti s osadními výbory jako obec řešíte?

- Jak poté zastupitelstvo projednává požadavky osadních výborů?

Mají osadní/místní výbory k dispozici vlastní rozpočet?

Jaká je s tím dosavadní zkušenost?

Máte přehled, na co jsou tyto finance využívány?

Štěpení v obci

Řešili jste nebo řešíte v obci téma, kdy je centrální část měst v rozporu s místními částmi nebo jednou místní částí?

Ano

Ne

O co se jedná?

A nějaké jiné problémy?

V jakých tématech jste s místními částmi v rozporu?

Mají osadní výbory požadavky, které nechcete nebo nemůžete splnit?

Ano

Ne

Existuje v obci i spolek, který komunikuje problémy či agendu místních částí?

V čem vy osobně vidíte přínos osadních výborů?

Přináší jejich existence i nějaké problémy?

Cokoliv, co byste rád doplnil?

Příloha č. 6: Seznam tabulek, schémat a obrázků v textu (text)

Tabulka 1: Terminologie subkomunálních jednotek v Evropě

Tabulka 2: Návrh typologie subkomunálních jednotek v Evropě

Tabulka 3: Zkoumané municipality

Tabulka 4: Přístupy ke zřízení osadních výborů

Tabulka 5: Institucionalizace osadních výborů

Tabulka 6: Nominace kandidátů na členy osadních výborů

Tabulka 7: Finanční institucionalizace osadních výborů

Schéma 1: Výzkumné cíle a sledované proměnné

Schéma 2: Dělení územních celků

Schéma 3: Vztah mezi občany, osadními výbory a zastupitelstvy obcí a měst

Obrázek 1: Město Přerov a jeho místní části

Obrázek 2: Okres Přerov

Obrázek 3: Půlroční přehled činnosti komisí a výborů v Hranicích

Obrázek 4: Ukázka výsledku hlasování o členech místního výboru